

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Eveliina Valjakka

Liiketoimintasiirto ja jakautuminen osakeluovutusta edeltävinä järjestelyinä

Vastikkeen merkitys vaiheittaisissa transaktioissa

Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö
Talousoikeuden pro gradu -tutkielma
Kauppatieteiden maisteri

Vaasa 2024

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Eveliina Valjakka		
Tutkielman nimi:	Liiketoimintasiirto ja jakautuminen osakeluovutusta edeltävinä järjestelyinä : Vastikkeen merkitys vaiheittaisissa transaktioissa		
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri		
Oppiaine:	Talousoikeus		
Työn ohjaaja:	Siru Kaunisto		
Valmistumisvuosi:	2024	Sivumäärä:	101

TIIVISTELMÄ:

Tutkielmassa tarkastellaan liiketoimintasiirtoa ja jakautumista osakeluovutusta edeltävinä järjestelyinä. Jakautuminen ja liiketoimintasiirto ovat osa yritysjärjestelyiden laajaa kokonaisuutta ja kyseiset yritysjärjestelyt ovat hyvin yleisiä tapoja muokata olemassa olevaa yhtiörakennetta. Monesti jakautuminen tai liiketoimintasiirto eivät ole yksittäisinä yritysjärjestelyinä riittäviä toivottujen tavoitteiden ja lopputulosten saavuttamiseksi, jolloin on tarpeen toteuttaa vielä muita toimenpiteitä yksittäisen yritysjärjestelyn jälkeen. Kun yritysjärjestelyitä ja näiden jälkeisiä toimia suoritetaan peräkkäisinä toimenpideketjuina, puhutaan vaiheittaisista transaktioista eli sarjatoimista. Tässä tutkielmassa vaiheittainen transaktio syntyy, kun liiketoimintasiirron tai jakautumisen jälkeen saadut osakkeet luovutetaan osakeluovutuksella. Vaiheittaista transaktiota tarkastellaan tutkielmassa erityisesti vastikkeen näkökulmasta ja siitä, milloin vaiheittainen transaktio voidaan tulkita toteutetuksi veroneutraalisti ilman verotuksellisia seuraamuksia. Jotta tutkielmassa voidaan tarkastella vaiheittaisten transaktioiden veroneutraalia oikeudellista asemaa, on tutkittava myös liiketoimintasiirron ja jakautumisen vero-oikeudellista sääntelyä.

Tutkielma pohjautuu lainopilliseen eli oikeusdogmaattiseen tutkimusmenetelmään. Tutkielman keskeisiä oikeuslähteitä ovat kansallinen laki, EU-sääntely, lain esityöt, oikeuskirjallisuus, asiantuntija-artikkelit ja oikeuskäytäntö. Erityisesti vaiheittaisia transaktioita tarkasteltaessa tutkielmassa annetaan paljon painoarvoa oikeuskäytännölle, sillä vaiheittaista transaktiota ei suoraan säännellä laeissa, vaan sen oikeudellinen merkitys on lähinnä lain esitöiden ja oikeuskäytännön kautta muodostunut. Oikeuskäytännön merkitys on yleisesti vero-oikeudessa korostunut muihin oikeuden aloihin verrattuna, koska vero-oikeudessa säännökset on kirjoitettu varsin yleisluontoisesti. Jotta tutkielman avulla voitaisiin saada vastaus siihen, milloin vaiheittainen transaktio voidaan toteuttaa veroneutraalisti, on tutkielmassa nostettu esiin myös veron kiertäminen ja sen soveltamisedellytykset.

Tutkielman lopputuloksena voidaan todeta, että yksittäisten yritysjärjestelyiden eli liiketoimintasiirron ja jakautumisen veroneutraali tulkinta on helposti löydettävissä niin kansallisesta kuin EU-tason lainsäädännöstä. Myös veroneutraalissa liiketoimintasiirrossa ja jakautumisessa annettavalle vastikkeelle löydetään lainsäädännöstä tarkat edellytykset ja vaatimukset. Vastaavia yksiselitteisiä edellytyksiä ja vaatimuksia veroneutraalille vaiheittaiselle transaktiolle ei voida löytää yhtä helposti. Vaiheittaisten transaktioiden osalta rajanveto normisääntelyn ja veron kiertämisen välillä joudutaan arvioimaan aina tapauskohtaisesti kokonaisuus huomioiden. Yksittäisen tapauksen vero-oikeudelliseen tulkintaan vaikuttaa vaiheittaisen transaktion kokonaisarviointiin lisäksi järjestelyn yksilölliset tosiseikat, aikaisempi oikeuskäytäntö, yritysjärjestelyiden oikeudellinen sääntely sekä vaiheittaisen transaktion taustalla vaikuttavat liiketaloudelliset ja verotukselliset intressit.

AVAINSANAT: osakeyhtiö, jakautuminen, kokonaisjakautuminen, osittaisjakautuminen, liiketoimintasiirto, vaiheittainen transaktio, veron kiertäminen

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Johdatus tutkielman aiheeseen	6
1.2	Tutkimusongelma ja -kysymykset	9
1.3	Tutkielman rajaukset	10
1.4	Tutkimusmenetelmä ja tutkielman rakenne	11
2	Liiketoimintasiirto ja jakautuminen	14
2.1	Liiketoimintasiirron sääntelystä	14
2.2	Liiketoimintakokonaisuuden määritelmä	17
2.2.1	Toiminnallisuutta painottava näkökulma	18
2.2.2	Omavaraisuutta painottava näkökulma	23
2.3	Jakautumisen sääntelystä	25
2.3.1	Jakautuminen OYL:n mukaan	26
2.3.2	Jakautuminen EVL:n mukaan	27
2.3.3	OYL:n ja EVL:n erot	31
3	Vastikkeen merkitys ja laatu yritysjärjestelyissä	34
3.1	Vastikkeesta yleisesti	34
3.2	Jakautumisvastike OYL:n mukaan	35
3.3	Jakautumisvastike EVL:n mukaan	36
3.4	Vastike liiketoimintasiirrossa OYL:n mukaan	40
3.5	Vastike liiketoimintasiirrossa EVL:n mukaan	42
3.6	Yhteenveto vastikkeesta	44
4	Osakeluovutus vaiheittaisessa transaktiossa	47
4.1	Osakeluovutus yleisesti	47
4.2	Verovapaa vai verollinen osakeluovutus?	49
4.3	Osakkeiden käyttöomaisuusluonteen arviointi	52
5	Vaiheittaiset transaktiot yritysjärjestelyinä	61
5.1	Vaiheittaisten transaktioiden syistä	61

5.1.1	Liiketaloudelliset syyt	61
5.1.2	Verotukselliset syyt	65
5.2	Yritysjärjestelyiden erityinen veronkiertosäännös	68
5.3	Yleinen veronkiertosäännös ja sen merkitys vaiheittaisissa transaktioissa	77
5.4	Vaiheittaisen transaktion normitulkinta ja vastikkeen merkitys	84
5.4.1	Veron kiertämisestä verovapauteen	84
5.4.2	Vastikkeen merkitys ja laatu	86
6	Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset	91
6.1	Johtopäätökset	91
6.2	Jatkotutkimusehdotukset	95
	Lähteet	96
	Oikeustapausluettelo	100

Kuvat

Kuva 1. Liiketoimintasiirto, jossa yksi luovuttava yhtiö ja yksi vastaanottava yhtiö	15
Kuva 2. Liiketoimintasiirto, jossa useita luovuttavia yhtiöitä ja yksi vastaanottava yhtiö	16
Kuva 3. Tilanne ennen kokonaisjakautumista	28
Kuva 4. Tilanne kokonaisjakautumisen jälkeen	29
Kuva 5. Tilanne ennen osittaisjakautumista	30
Kuva 6. Tilanne osittaisjakautumisen jälkeen	31
Kuva 7. Liiketoimintasiirron toteutusvaihtoehdot	42

Taulukot

Taulukko 1. Vastike veroneutraalissa yritysjärjestelyssä	45
Taulukko 2. HAO:n ja KVL:n ratkaisujen yhteenveto	88
Taulukko 3. KHO:n ennakkopäätösten yhteenveto	89

Lyhenteet

APML	arvopaperimarkkinalaki (746/2012)
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
EVL	laki elinkeinotulon verottamisesta (360/1968)
HAO	hallinto-oikeus
HE	hallituksen esitys
KHO	korkein hallinto-oikeus
KVL	keskusverolautakunta
OYL	osakeyhtiölaki (624/2006)
TVL	tuloverolaki (1535/1992)
VML	laki verotusmenettelystä (1995/1558)

1 Johdanto

1.1 Johdatus tutkielman aiheeseen

Yrityksen elinkaaren aikana tulee vastaan tilanteita, joiden vuoksi yrityksen toimintaa, omistusta tai rakennetta voi olla tarve muuttaa. Muutoksen syyt ovat usein moninaisia, mutta esimerkiksi yrityksen kasvu ja laajentuminen uusille toimialoille voivat aiheuttaa syitä liiketoiminnan uudelleen järjestämiselle. Toisinaan muutoksen taustalla voivat olla myös sellaiset tekijät, joihin yritys ei itse voi vaikuttaa ja ilman korjaavia järjestelyitä, yrityksen omistus- ja toiminnan rakenne voisivat olla epätarkoituksenmukaisia¹. Tällaisia muospaineita voivat aiheuttaa esimerkiksi sodat, inflaatio, korkotaso ja pandemiat² sekä globalisaatio, joiden myötä yritystoimintaa tulee toiminnan jatkamiseksi mukauttaa tavalla tai toisella. Toisaalta yritysjärjestelyiden syiden takana voi olla liiketoiminnan kehittäminen uudella tavalla tai siitä luopuminen. Esimerkiksi toiminnan jatkuvuuden turvaaminen voi joissain tilanteissa edellyttää eri liiketoimintojen eriyttämistä useisiin yhtiöihin tai sitten toiminnan kasvattamiseksi olisi liiketaloudellisesti järkevää toteuttaa yrityshankinta³. Kun edellä mainittuja omistus- ja toiminnan rakenteita muutetaan tai järjestellään uudelleen, puhutaan yritysjärjestelystä.

Yritysjärjestely on oikeudellinen käsite ja se on legalisoitu tuloverolakiin (TVL; 1535/1992). Yritysjärjestely on ennen kaikkea vero-oikeudellinen käsite, vaikka määritelmänä sitä ei suoraan löydy laista elinkeinotulon verottamisesta (EVL; 360/1968).⁴ Tästä huolimatta EVL:n 52–52 g §:t kantavat vakiintunutta nimitystä ”yritysjärjestelysäännöksiinä”⁵. EU:ssa yritysjärjestelydirektiivi (2009/133/EY)⁶ sääntelee keskeisesti yritysjärjestelytilanteita ja EU:n jäsenmaana tämä sääntely koskee myös Suomea. Suomessa yritysjärjestelydirektiivin sääntely on saatettu voimaan edellä mainituilla

¹ Immonen, 2022, s. 17; Huikuri, Karsio, Koila & Vartiainen, 2016, s. 8.

² Suonio & Koski, 2022.

³ Järvenoja, 2022, s. 180.

⁴ Immonen, 2022, s. 18.

⁵ Penttilä, 2022.

⁶ Huom. alkuperäinen yritysjärjestelydirektiivi 90/434/ETY.

EVL:n ”yritysjärjestelysäännöksillä” ja ne koskevat myös puhtaasti kotimaisia järjestelyitä⁷. Yritysjärjestelydirektiivin tarkoituksena on edistää ennen kaikkea EU:n sisäisten markkinoiden syntymistä, helpottaa yritysrakenteiden kehittämistä tehokkaammin ja kilpailukykyisemmin⁸.

Jakautuminen ja liiketoimintasiirto ovat osa yritysjärjestelyiden laajaa kokonaisuutta. Jakautumisella tarkoitetaan kokonais- tai osittaisjakautumista ja se on hyvin yleinen tapa muokata olemassa olevaa yhtiörakennetta. Liiketaloudellisia syitä sen suosiolle on monia. Jakautumisen avulla saadaan helposti ja kustannustehokkaasti uudelleen järjestellä konsernin rakenteita, järjestely voi helpottaa myöhemmin toteutettavaa yrityskauppaa.⁹ Yrityskauppaa ja sen toteuttamista voi helpottaa ns. taseen keventäminen. Tällä tarkoitetaan sitä, että jakautumisella varsinaisen liiketoiminnan osalta vähemmän tärkeät toiminnot eriytetään eri yhtiöihin. Näin toimimalla voidaan pyrkiä sitouttamaan yhtiön avainhenkilöitä, valmistella sukupolven vaihdosta tai valmistautua joidenkin liiketoimien myyntiin.¹⁰ Karsimalla yhtiölle epäolennaisia toimintoja voidaan fokusoida ja kirkastaa liiketoimintaa parhaalla mahdollisella tavalla¹¹. Samalla, kun eri ydinosaamiset eriytetään toisistaan omiksi yhtiöikseen, voidaan lisätä yritysten osakkeiden arvoa, kun niihin sijoittaminen muodostuu aiempaa liiketoimintakokonaisuutta nähden houkuttelevammaksi. Tämä puolestaan palvelee osakeyhtiölain (OYL; 624/2006) 5 §:ssä mainittua yhtiön tarkoitusta eli voitontuottamista.

Myös liiketoimintasiirron tekemiselle on monia syitä. Ensinnäkin liiketoiminta on voinut muuttua tai kasvaa ja toiminnan luonteen muuttuminen voi vaatia liiketoimintakokonaisuuksien eriyttämistä¹². Liiketoimintasiirto on helppo ja joustava tapa siirtää yksi tai useampi liiketoiminta vastaanottavaan yhtiöön ilman, että toimi vaatisi uuden yhtiön

⁷ Holkeri & Kivelä, 2017, s. 82.

⁸ Järvenoja, 2014b, s.2.

⁹ Järvenoja, 2022, s. 184; Honkamäki, Kujanpää & Pennanen, 2018, s. 222; Kukkonen & Walden, 2020, s. 286.

¹⁰ Penttilä, 2019, s. 1.

¹¹ Immonen, 2022, s. 33.

¹² Järvenoja, 2022, s. 180.

perustamista¹³. Samalla voidaan hakea suuren yrityskoon tuomia mittakaavaetuja tai toiminnan joustavuuden parannuksia poistamalla päällekkäisiä toimintoja¹⁴. Toisaalta liiketoimintasiirto voi olla osa vaiheittaista transaktiota, jolloin liiketoimintasiirto toteutetaan ennen yrityskauppaa ns. esitoimena¹⁵. Liiketoimintasiirto voidaan myös nähdä yhtenä vaihtoehtona liiketoiminnan tai sen osan myynnille¹⁶. Liiketoimintasiirto voi olla myös yksi riskienhallinnan keino. Tällöin liiketoimintasiirrolla riski rajataan yhteen yhtiöön, kun varat ja velat eriytetään toisistaan¹⁷.

Toisinaan jakautuminen tai liiketoimintasiirto yksinään yritysjärjestelynä eivät ole riittäviä toivottujen tavoitteiden ja lopputulosten saavuttamiseksi. On hyvin yleistä, että osana jakautumista tai liiketoimintasiirtoa on tarpeellista tehdä näiden jälkeen vielä muita järjestelyitä liiketoiminnan saattamiseksi haluttuun lopputulokseen. Esimerkki tällaisesta tilanteesta on jonkin liiketoiminnan eriyttäminen omaksi yhtiöksi joko liiketoimintasiirrolla tai jakautumisella ja sitten tämän liiketoiminnan myyminen. Kun yritysjärjestely toteutetaan peräkkäisinä toimenpideketjuina, puhutaan vaiheittaisista transaktioista eli sarjatoimista¹⁸.

Niin yksittäisen yritysjärjestelyn kuin vaiheittaisen transaktion osalta keskeistä on järjestelyn verotuksellinen jatkuvuus. Jatkuvuusperiaatteella tarkoitetaan sitä, että siirrettyjen varojen arvon ja osakkeiden hankintamenot seuraavat niitä arvoja, jotka olivat olemassa ennen yritysjärjestelyn toteuttamista ja sen seurauksena yritysjärjestelyn toteuttaminen ei realisoi tuloverotusta¹⁹. Tällöin verotus lykkäänäytyy, kunnes järjestelyissä siirtynyt omaisuus ja varat luovutetaan uudelleen. Jatkuvuusperiaatteen tarkoituksena on edesauttaa yritysjärjestelyjen toteuttamista²⁰. Jatkuvuusperiaatteen soveltamisen edellytyksenä ovat tiukat muotovaatimukset. Jatkuvuusperiaatteen soveltaminen voi estyä

¹³ Kukkonen & Walden, 2020, s. 312.

¹⁴ Järvenoja, 2022, s. 181.

¹⁵ Honkamäki, Kujanpää & Pennanen, 2018, s. 259.

¹⁶ Järvenoja, 2022, s. 180.

¹⁷ Immonen, 2022, s. 34.

¹⁸ Immonen, 2022, s. 19; Kaunisto, 2022, s. 250.

¹⁹ Holkeri & Kivelä, 2017, s. 82; Verohallinto, 2023a; Verohallinto, 2023b.

²⁰ Järvenoja, 2022, s.28.

myös tilanteissa, joissa järjestelyä ei ole toteutettu verotuksesta riippumattomista syistä.²¹ Verotuksesta riippumattomat syyt ja niiden arviointi nousevat keskeisiksi erityisesti vaiheittaisten transaktioiden osalta, sillä verotuksellisten syiden korostuessa erityisen paljon, voidaan järjestelyt tulkita veron kiertämiseksi.

Tutkimus yritysjärjestelyistä vaiheittaisina transaktioina on tärkeää, koska niitä toteutetaan paljon eikä aihetta ole juurikaan tutkittu. Yritysjärjestelyiden monet hyödyt ovat omiaan lisäämään yritysjärjestelyiden määrää myös tulevaisuudessa. Täten on syytä tutkia, miten yritysjärjestelyiden vaiheittaisia transaktioita voidaan toteuttaa lain puitteissa, lain tarkoittamalla tavalla ja siten veroneutraalisti.

1.2 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tutkielmassa tutkitaan kokonais- ja osittaisjakautumista sekä liiketoimintasiirtoa osakeluovutusta edeltävinä järjestelyinä ja tästä kokonaisuutena muodostuvaa vaiheittaista transaktiota. Tutkielmassa tullaan huomaamaan, että vastikkeella on keskeinen merkitys niin jakautumisessa kuin liiketoimintasiirrossa ja siksi tutkielman näkökulmaksi on valittu vastikkeen merkitys ja laatu käsiteltävissä järjestelyissä. Tutkimus kohdentuu tarkastelemaan nimenomaisesti normisääntelyä aiheen osalta. Normisääntelyn syvällisen ymmärtämisen vuoksi on kuitenkin huomioitava veronkiertosäännöksen rajat ja normien sovellettavuus yritysjärjestelyissä. Täten tässä tutkielmassa tarkastellaan veronkiertosäännöksiä siltä osin kuin se on relevanttia tutkimusongelman ratkaisemiseksi.

Koska tutkielman tavoitteena on tutkia kokonais- ja osittaisjakautumista sekä liiketoimintasiirtoa, niiden soveltamisedellytyksiä ja käytettävyyttä osakeluovutusta edeltävinä toimina vastikkeen näkökulmasta, tulee tutkielman vastata seuraaviin kysymyksiin:

1. Mitkä ovat edellytykset veroneutraalille jakautumisille ja liiketoimintasiirrolle?

²¹ Immonen, 2022, s. 31.

2. Mikä merkitys on vastikkeella ja sen laadulla jakautumisessa ja liiketoimintasiirrossa?
3. Milloin vaiheittaisia transaktioita voidaan pitää normisääntelyn mukaisina veroneutraaleina järjestelyinä ja minkä merkityksen vastike järjestelyssä saa?

Tutkielman aihe valikoitui pääosin oman mielenkiinnon vuoksi. Toinen aiheen valintaan vaikuttava seikka oli aiheen aikaisemman tutkimuksen puute. Vaiheittaisista transaktioista on kirjoitettu jonkin verran tutkimuksia, mutta niiden näkökulma on ollut päinvastainen nyt käsiteltävässä tutkielmassa. Vaiheittaisten transaktioiden osalta tutkimus on suurelta osin keskittynyt tarkastelemaan veronkiertosäännöstä eli verotusmenettelylain (VML 1995/1558) 28 §:ää. Vaiheittaisten transaktioiden soveltamisedellytyksiä ja käytettävyyttä normisääntelytilanteissa ei ole juuri kartoitettu. Kuten edellä on kuvattu, vaiheittaiset transaktiot ovat hyvin yleinen ilmiö liiketoiminnassa ja siksi on tärkeää tuntea ilmiön normisääntely ja käytettävyys vaiheittaisissa transaktioissa - veronkierron tuntemuksen ohella.

1.3 Tutkielman rajaukset

Tutkielman aiheeseen perehdytään osakeyhtiötasolla, joten osakastasoinen sääntely ja normitulkinta jäävät tutkielman ulkopuolelle. Tarkasteluun ei oteta myöskään arvonlisäverotusta, varainsiirtoverotusta tai tappioiden vähentämisoikeutta eikä niiden siirtymistä, joilla kaikilla on oma merkityksensä yritysjärjestelytilanteissa. Tutkielman tietynlaisena pohjaoletuksena on kirjanpidollisen jatkuvuuden noudattaminen yritysjärjestelyissä, jotta ne tosiasiasa voidaan toteuttaa veroneutraalisti. Täten tätäkään aihetta ei tutkielmassa käsitellä.

Tarkoituksena ei myöskään ole käsitellä rajat ylittäviä yritysjärjestelyitä, mutta tällaisia tapauksia voidaan sivuta vertailevasti osana oikeuskäytäntöä. Tätä näkökulmaa puoltaa se, etteivät lait eivätkä yritysjärjestelyt ole staattisia – päinvastoin, ne ovat alati muuttuvia ja dynaamisia. Näkökulmaa puoltaa myös se, että EU-vero-oikeuden (EUT) tulkinnat

ovat saaneet 1.12.2009 alkaen korostuneen aseman sekä kotimaisissa että rajat ylittävissä tilanteissa ²².

1.4 Tutkimusmenetelmä ja tutkielman rakenne

Tutkielma pohjautuu lainopilliseen eli oikeusdogmaattiseen tutkimusmenetelmään. Oikeusdogmaattisessa tutkimusmenetelmässä keskitytään tarkastelemaan voimassa olevia oikeuslähteitä ja tutkimusmenetelmän tarkoituksena on selvittää voimassa oleva oikeuden sisältö oikeudellisessa ongelmassa ²³. Tutkimusmenetelmä pyrkii vastaamaan siihen, mikä on voimassa olevan oikeuden tulkinta ja kanta tiettyyn oikeudelliseen ongelmaan. Oikeuslähteellä tarkoitetaan puolestaan perustelua ja/tai argumenttia, jolla oikeudellinen kannanotto löydetään, perustellaan ja lopulta oikeutetaan ²⁴. Oikeuslähteet ovat siis lähteitä, jotka informoivat oikeuden sisällön ²⁵.

Oikeuslähteet jaetaan eri kategorioihin sen mukaan, kuinka suuri painoarvo niille annetaan oikeudellista kannanottoa perustellessa ja oikeutettaessa. Tutkielmassa käytetyt oikeuslähteet jaotellaan vahvasti ja heikosti velvoittaviin oikeuslähteisiin sekä sallittuihin oikeuslähteisiin. Tutkielman oikeuslähteitä ja niiden suhdetta toisiinsa tarkastellaan siinä laajuudessa, joka on tarpeen ja mielekästä tutkielman tutkimuskysymyksiin vastaamiseksi.

Vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ovat kansallinen laki, EU-oikeudellinen sääntely sekä EUT:n oikeuskäytäntö. Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä ovat lain esityöt, KVL:n ennakoratkaisut, KHO:n ennakkopäätökset sekä julkaistut lyhennelmät ja niillä on keskeinen asema tutkielmassa.²⁶ Vaikka edellä mainitut oikeuslähteet ovat nimensä mukaisesti heikosti velvoittavia, niillä on vahva merkitys systeemisen yhdenmukaisuuden ja

²² Verohallinto, 2023a.

²³ Husa, Mutanen & Pohjolainen, 2008, s. 20.

²⁴ Aarnio, 2006, s. 287.

²⁵ Husa, Mutanen, Pohjolainen, 2008, s. 32.

²⁶ Aarnio, 2006, s. 292; Husa, Mutanen, Pohjolainen, 2008, s. 33.

oikeudenmukaisuuden luomisessa oikeusjärjestelmässä. Oikeusjärjestelmän tulisi olla ennakoitava ja oikeudenmukainen, jolloin samankaltaiset oikeuskysymykset tulisi ratkaista aina samalla tavalla. Lisäksi vero-oikeudessa oikeuskäytännöllä on säännösten tulkinnessa keskeinen asema, koska säännökset kirjoitetaan varsin yleisiksi²⁷. Tutkielman viimeisenä oikeuslähteenä on oikeuskirjallisuus (sallittu oikeuslähde)²⁸. Tutkielmassa käytetään monipuolisesti eri oikeuslähteitä, jotta aiheen oikeudellinen tila ja sääntely voidaan kuvata tutkimusongelman osalta kokonaisvaltaisesti.

Tutkielma etenee siten, että toisessa tutkielman luvussa kuvataan sekä liiketoimintasiirron että jakautumisen oikeudellinen sääntely ja molempien yritysjärjestelyiden käyttökelpoisuus ja -tarkoitus yksittäisinä järjestelyinä. Molempien järjestelyiden osalta perehdytään sekä OYL:n ja EVL:n mukaiseen sääntelyyn ja nostetaan esiin lakien välisiä tulkin- taeroja ja -ongelmia. Toisessa luvussa annetaan painoarvoa yhdelle tutkielman keskeisistä käsitteistä eli liiketoimintakokonaisuudelle, jonka merkitys korostuu liiketoimintasiirrosta ja osittaisjakautumisesta. Toisen luvun tarkoituksena on saada vastaus tutkielman ensimmäiseen tutkimuskysymykseen siitä, mitä edellytyksiä vaaditaan veroneutraalilta liiketoimintasiirrosta ja jakautumiselta.

Tutkielman kolmannessa luvussa vastataan tutkielman toiseen tutkimuskysymykseen vastikkeen merkityksestä ja sen laadusta veroneutraalissa liiketoimintasiirrosta tai jakautumisesta. Luvussa perehdytään vastikevaatimukseen OYL:n ja EVL:n osalta. Tutkielman kolmas ja viimeinen tutkimuskysymys koskee sitä, milloin vaiheittaisia transaktioita voidaan pitää normisääntelyn mukaisina veroneutraaleina järjestelyinä ja mikä tällaisessa tapauksessa on vastikkeen merkitys. Koska tutkielman toinen luku käsitti vaiheittaisen transaktion ensimmäisen vaiheen (jakautuminen tai liiketoimintasiirto), tutkielman neljännessä luvussa nostetaan esiin vaiheittaisen transaktion toinen vaihe eli osakeluovutus, joka sinetöi vaiheittaisen transaktion. Neljännessä luvussa määritellään osakeluovutus ja se, milloin osakeluovutusta voidaan pitää verovapaana luovutuksena ja miksi osakkeiden

²⁷ Järvenoja, 2014b, s. 17.

²⁸ Aarnio, 2006, s. 293; Husa, Mutanen, Pohjolainen, 2008, s. 33.

luovutuksen edeltävänä toimenpiteenä voidaan haluta toteuttaa liiketoimintasiirto tai jakautuminen.

Tutkielman viimeinen käsittelyluku eli viides luku käsittelee vaiheittaista transaktiota. Luvussa määritellään vaiheittaisen transaktion käsite ja syyt toteuttaa monivaiheinen yrittysjärjestely. Syyille etsitään ja löydetään niin verotuksellisia kuin liiketaloudellisia syitä. Jotta tutkielman kolmanteen tutkimuskysymykseen saadaan vastaus, viidennessä luvussa käsitellään vaiheittaisten transaktioiden normaalitulkintaa sekä veron kiertämistä. Tässä luvussa annetaan erityisen paljon painoarvoa oikeuskäytännölle, jota tulkitsemalla saadaan havainnollistettua vaiheittaisten transaktioiden oikeudellista tilaa. Myös vastikkeen merkitys aiheen osalta käsitellään tässä luvussa. Tutkielman viimeisessä luvussa eli johtopäätöksissä tehdään yhteenveto tutkielman löydöksistä ja esitetään kehitysehdotuksia jatkotutkimukselle.

2 Liiketoimintasiirto ja jakautuminen

2.1 Liiketoimintasiirron sääntelystä

Osakeyhtiölaissa ei ole erillisiä säännöksiä tai määritelmiä liiketoimintasiirrosta. OYL:ssa liiketoimintasiirto rinnastetaan yhtiön perustamiseen, osakeantiin tai osakkeiden merkintähinnan maksamiseen apporttiomaisuudella ²⁹. Koska OYL ei sääntele suoranaisesti liiketoimintasiirrosta, liiketoimintasiirron voidaan todeta olevan täysin EVL:n mukainen käsite. EVL 52 d §:n mukaan liiketoimintasiirto on järjestely, jossa siirtävä yhtiö luovuttaa vastaanottavalle yhtiölle joko kaikki tai yhteen tai useampaan liiketoimintansa osaan kohdistuvat varat, näihin siirtyviin varoihin kohdistuvat velat sekä siirtyvään toimintaan liittyvät varaukset. Vaikka liiketoimintasiirto löytyy sellaisenaan EVL:sta, liiketoimintasiirron käsitettä ei kuitenkaan mainita yritysjärjestelydirektiivissä 2009/133 EY, johon EVL:n säännös pohjautuu. Yritysjärjestelydirektiivissä on viitattu ”varojen siirtoon” ja direktiivin 2 artiklan d -kohdan sanamuodosta voidaan päätellä ”varojen siirron” tarkoittavan EVL 52 d §:n liiketoimintasiirtoa, jolla tarkoitetaan:

”tointa, jolla yhtiö ilman purkamismenettelyä siirtää koko toimintansa taikka yhden tai useamman toimialoistaan toiselle yhtiölle saaden vastineeksi vastaanottavan yhtiön yhtiöpääomaa edustavia arvopapereita”.

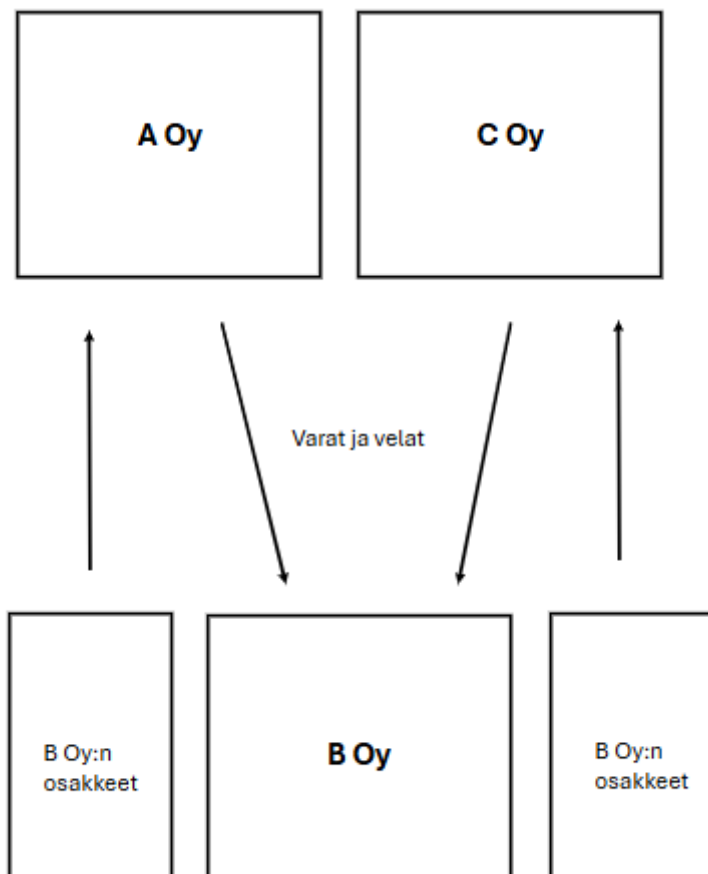
Liiketoimintasiirrosta on monta toteutusvaihtoehtoa. Sekä siirtäviä, että vastaanottavia yhtiöitä voi olla useampi kuin yksi ³⁰. EVL 52 d §:n 1 momentin mukaan vastaanottava yhtiö antaa vastikkeena luovuttavalle yhtiölle yhtiön halussa olevia omia osakkeita tai uusia liikkeelle laskemiaan osakkeita. EVL 52 §:n 1 momentissa määritellään liiketoimintasiirtoa sovellettavan kotimaisten osakeyhtiöiden liiketoimintasiirtoon. Alla olevissa kuvissa on vielä hahmoteltu liiketoimintasiirron toteuttamista yhteen ja vaihtoehtoisesti useampaan eri yhtiöön.

²⁹ Holkeri & Kivelä, 2017, s.81.

³⁰ Honkamäki, Kujanpää & Pennanen, 2018, s. 259–260.

Kuva 1. Liiketoimintasiirto, jossa yksi luovuttava yhtiö ja yksi vastaanottava yhtiö

Kuva 2. Liiketoimintasiirto, jossa useita luovuttavia yhtiöitä ja yksi vastaanottava yhtiö

Jotta järjestelyyn voitaisiin soveltaa EVL 52 d §:n sääntelyä, tulee jokaisen siirrettävän liiketoiminnan muodostaa oma itsenäinen kokonaisuus. Koska liiketoimintakokonaisuuden määritelmä on edellytys EVL 52 d §:n soveltamiselle, on tärkeää perehtyä sen määritelmään tarkemmin. On hyvä huomata, että liiketoimintakokonaisuuden määritelmä on keskeinen sekä osittaisjakautumisessa että liiketoimintasiirrossa ³¹.

Täten se, mitä seuraavassa luvussa todetaan liiketoimintakokonaisuuden osalta liiketoimintasiirrossa, pätee myös osittaisjakautumisen liiketoimintakokonaisuuden vaatimukseen ³². Liiketoimintasiirtoa koskevassa lainkohdassa eli EVL 52 d §:ssä ei ole viittausta jakautumissäännökseen, mutta siinä käytetään samaa liiketoimintakokonaisuuden

³¹ Järvenoja, 2014b, s.1.

³² Penttilä, 2015.

käsitettä kuin jakautumissäännöksessä³³. Osittaisjakautumisen kohdalla liiketoimintakokonaisuus tarkoittaa käytännössä sitä, että jakautuvaan yhtiöön jää vähintään yksi oma-varaiseen ja itsenäiseen toimintaan kykenevä kokonaisuus.

2.2 Liiketoimintakokonaisuuden määritelmä

Liiketoimintakokonaisuudella tarkoitetaan yhtiön liiketoimintaan liittyviä varoja, velkoja ja muita velvoitteita, jotka yhdessä muodostavat itsenäisen kokonaisuuden, joka on oma taloudellinen yksikkönsä³⁴. Liiketoimintasiirron käyttökelpoisuus muokata yrityksen liiketoimintaa ja rakenteita liittyy sen veroneutraaliuteen. Mikäli liiketoimintasiirrossa noudatetaan EVL 52 d §:n jatkuvuusperiaatetta, järjestelyn seurauksena ei aiheudu välitöntä tuloveroa³⁵. Liiketoimintasiirto on mahdollista toteuttaa useamman kuin vain yhden siirtävän yhtiön toimesta. Jos liiketoimintasiirto toteutetaan useamman eri siirtävän yhtiön toimesta, tulee jokaisen siirron olla itsenäisesti arvioituna oma itsenäinen taloudellinen kokonaisuuteensa, jotta EVL 52 d §:n edellytykset täyttyvät. Täten ei ole siis mahdollista, että liiketoimintasiirrot yhdessä eri yhtiöistä siirrettyinä muodostaisivat yhden liiketoimintakokonaisuuden³⁶. Ei ole myöskään mahdollista, että liiketoimintakokonaisuus muodostuu vasta vastaanottavassa yhtiössä tai jakautuvassa yhtiössä sen jälkeen, kun järjestely on toteutettu³⁷. Yhtiö ei myöskään voi siirtää liiketoimintakokonaisuutta, jonka mukaista toimintaa se ei tule harjoittamaan. Siirron jälkeen yhtiön tulee jatkaa jakautuvan yhtiön eli siirrettävän liiketoimintakokonaisuuden toimintaa.³⁸

Edellä kuvatusta huomataan, että liiketoimintakokonaisuuden arvioinnissa painottuvat toiminnan itsenäisyys sekä liiketoiminnan laatu. Liiketoimintakokonaisuus voikin muodostua usealla eri tavalla ja sen muodostumista voidaan lähestyä kahdesta eri

³³ Järvenoja, 2014b, s.1; HE 247/2006 vp, s. 7.

³⁴ Penttilä, 2015, s. 2; HE 177/1995, s. 13; Holkeri & Kivelä, 2017, s. 83.

³⁵ Penttilä, 2015, s.2; Holkeri & Kivelä, 2017, s. 82.

³⁶ Kukkonen & Walden, 2020, s. 317.

³⁷ Kukkonen & Walden, 2020, s. 293.

³⁸ Immonen, 2022, s. 538.

näkökulmasta: toiminnallisuutta sekä omavaraisuutta painottavasta näkökulmasta. Seuraavissa luvuissa kuvataan liiketoimintakokonaisuutta erityisesti näistä näkökulmista ja lisäksi esitetään jonkin verran oikeuskäytäntöä havainnollistavien esimerkkien vuoksi. Oikeuskäytännön merkitystä liiketoimintakokonaisuuden oikeustilan selventäjänä ei voi korostaa liikaa, sillä liiketoimintakokonaisuus on sellainen käsite, joka on muodostunut oikeuskäytännön ratkaisuiden perusteella ³⁹.

2.2.1 Toiminnallisuutta painottava näkökulma

Liiketoiminnan toiminnallinen kokonaisuus tarkoittaa sitä, että siirrettävillä varoilla on kyettävä toimimaan itsenäisen yrityksen tavoin ilman, että toiminnan aikaansaamiseksi tai sen jatkamiseksi tarvittaisiin lisäinvestointeja tai -panostuksia ⁴⁰. Tämän määritelmän mukaan keskeiseen asemaan nousee liiketoimintakokonaisuuden varsinainen liiketoiminta. Sama määritelmä voidaan nähdä seuraavasta hallituksen esityksestä HE 247/2006:

”liiketoimintakokonaisuudella tarkoitetaan liiketoimintaan liittyvien varojen ja velkojen kokonaisuutta, joka organisatorisesti muodostaa itsenäisesti toimeentulevan taloudellisen yksikön. Itsenäisesti toimeentulevalla taloudellisella yksiköllä tarkoitetaan sellaista varojen ja velkojen kokonaisuutta, joka pystyy harjoittamaan itsenäistä elinkeinotoimintaa. Varoihin katsotaan kuuluvan irtaimen ja kiinteän käyttöomaisuuden lisäksi muut aineelliset ja aineettomat hyödykkeet, jotka ovat toiminnan ylläpitämiseksi tarpeen. Liiketoimintakokonaisuuteen kuuluisivat kaikki aineelliset ja aineettomat tuotannontekijät, jotka ovat tarpeen toiminnan toteuttamiseksi. Säännös ei koskisi esimerkiksi pelkkää varojen siirtämistä ilman, että myös harjoitettava liiketoiminta siirretään.”⁴¹

Seuraavissa KHO:n ennakkopäätöksissä käsiteltävänä oikeuskysymyksenä oli liiketoimintakokonaisuus ja se, pystyikö liiketoimintakokonaisuus itsenäiseen toimintaan. Ennakkopäätös **KHO 2010:9** selventää hyvin liiketoimintakokonaisuuden sisältöä ja sitä, milloin liiketoimintakokonaisuus katsotaan voivan olevan itsenäinen kokonaisuus.

³⁹ Järvenoja, 2014b, s. 17.

⁴⁰ Järvenoja, 2014b, s. 7.

⁴¹ HE 247/2006 vp., s. 6–7.

A Oy omisti B Oy:n osakekannan. A Oy harjoitti tuotannollista valmistustoimintaa kahdessa tuotantolaitoksessaan ja B Oy harjoitti tästä toiminnasta erillistä liiketoimintaa. A Oy:n oli tarkoitus tehdä osakeyhtiölain 17 luvun 2 §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen osittaisjakautuminen siten, että siirron kohteena oli pelkästään B Oy:n osakekanta. Siirrettävään kokonaisuuteen ei liittynyt muita varoja tai vastuita kuin tytäryhtiön osakkeet.

Kun otettiin huomioon, että B Oy:n harjoittama toiminta muodosti A Oy:n muusta liiketoiminnasta erillisen ja omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön, katsottiin B Oy:n osakekannan muodostavan elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 c §:n 2 momentissa tarkoitetun liiketoimintakokonaisuuden. Järjestelyyn sovellettiin mainitun lain 52 c §:n säännöksiä osittaisjakautumisesta.

KHO:n päätöksen mukaan B Oy:n osakekannan katsottiin muodostavan A Oy:n muusta liiketoiminnasta erillisen kokonaisuuden, joka kykeni omavaraiseen toimintaan. Täten B Oy:n osakekannan katsottiin muodostavan EVL:n 52 c §:n 2 momentin mukaisen liiketoimintakokonaisuuden. Järjestelyyn pystyttiin soveltamaan EVL:n 52 c §:n säännöksiä osittaisjakautumisesta. Ratkaisu oli äänestyspäätös äänin 2–3. Erimielinen hallintoneuvos huomautti, että se ei hyväksyisi tapauksessa sovellettavan osittaisjakautumisen säännöksiä. Hallintoneuvos perusteli kantaansa sillä, että liiketoimintakokonaisuus ei muodostunut, sillä siirron kohteena oli ainoastaan A Oy:n yksittäinen tase-erä, jonka ei katsota voivan muodostaa EVL:n 52 c §:n 2 momentin mukaista liiketoimintakokonaisuutta.

Toisin kuin edellisessä KHO:n ennakkopäätöksessä, tapauksessa **KHO 2008:74** liiketoimintakokonaisuutta ei katsottu muodostuneen suunnitellussa osittaisjakautumistilanteessa.

Kun A Oy, jonka toimialaksi yhtiöjärjestykseen oli merkitty puutarhaliiketoimintaan liittyvän toiminnan lisäksi arvopaperikauppa ja muu sijoitustoiminta, aikoi siirtää sijoitusvarallisuutensa perustettavalle uudelle osakeyhtiölle, ei näin toteutettavaan yritysjärjestelyyn voitu soveltaa elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 c §:n osittaisjakautumista koskevaa säännöstä. Siirrettävä varallisuus käsitti pankkitalletuksia 1 602 000 euroa, indeksilainan 100 000 euroa sekä rahastosijoituksia 828 696 euroa. Kysymys ei ollut liiketoimintakokonaisuuden siirtämisestä,

kun sijoitustoiminta ei ollut ollut siirtävässä yhtiössä aktiivista ja kun siirrettävä varallisuus käsitti vain yksittäisiä varallisuuseriä eli rahavaroja ja rahastosijoituksia.

Liiketoimintakokonaisuus voi muodostua toiminnallisuudeltaan esimerkiksi tiettyjen markkina-alueiden tai maantieteellisten rajojen pohjalta. Myös yhtiön erilliset liiketoiminnot kuten myynti ja markkinointi voivat muodostaa omat liiketoimintakokonaisuutensa. Usein erillisiä liiketoimintakokonaisuuksia seurataankin yrityksen sisäisessä laskentatoimessa omina yksiköinä, vaikka tämä ei ole EVL:n kriteerinä.⁴² Eri liiketoimintojen lisäksi liiketoimintakokonaisuus voi koskea myös kaikkia omaisuuslajeja: rahoitus- ja vaihto-omaisuutta, sekä aineetonta omaisuutta. Yhteistä eri toiminnoille on se, että ne eroavat selkeästi toisistaan myös ulkopuolisen tahon arvioinnin osalta⁴³. Myös seuraavissa tapauksissa painottui toiminnan itsenäisyys ja omavaraisuus hieman eri painopisteillä tarkasteltuna.

Ennakkoratkaisussa KVL 311/1996 voitiin soveltaa EVL:n 52 d §:ssä säänneltyä liiketoimintasiirtoa X Oy:n toteutettaessa usea liiketoimintasiirto eri yhtiöihin.

X Oy harjoitti maaliliiketoimintaa päätuotealoinaan teollisuusmaalit, kauppa- ja rakennusmaalit sekä sävytyspastat. X Oy siirsi teollisuusmaalityönteollisuuden, tutkimuksen ja markkinoinnin perustettavalle A Oy:lle, kauppa- ja rakennusmaalityönteollisuuden, tutkimuksen ja markkinoinnin B Oy:lle, sävytyspastatuotannon, tutkimuksen ja markkinoinnin C Oy:lle ja palveluiden tuottamisen konserniyhtiöille D Oy:lle. Kun hakijayhtiö siirsi kaikki em. toimintoihin kohdistuvat varat, siirtyviin varoihin kohdistuvat velat ja siirtyviin toimintoihin kohdistuvat osuudet siirtymävarauksestaan näitä toimintoja jatkamaan perustetuille osakeyhtiöille, liiketoimintasiirtoihin sovellettiin EVL 52 d §:n säännöstä.

Ratkaisusta nähdään, että liiketoimintakokonaisuuksiksi hyväksyttiin valmistustoiminnan jakaminen kolmeen eri ryhmään tuotteiden kohderyhmien mukaisesti. Sen lisäksi konsernipalvelut hyväksyttiin omaksi liiketoimintakokonaisuudeksi. Toisaalta

⁴² Honkamäki, Kujanpää & Pennanen, 2018, s. 261.

⁴³ Järvenoja, 2014b, s. 10.

liiketoimintakokonaisuuden kysymys voi koskea myös eri toimintojen jakautumista erilleen tai jopa omiksi toimialoikseen. Tällöin liiketoimintakokonaisuutta koskeva tekijä ei koske kokonaisuuden luonnetta itsessään, vaan toiminnan alueellisuuteen tai toimintaan liittyvään taloudelliseen arvoon perustuvaa yhdistäviin tekijöihin ⁴⁴.

Ennakkopäätöksessä **KHO 2015:155** oli kysymys siitä, voidaanko keskinäisen kiinteistöosakeyhtiön A Oy:n järjestelyyn soveltaa liiketoimintasiirron säännöksiä.

Keskinäinen kiinteistöosakeyhtiö A siirsi yhden kiinteistön, jolla toimi 133 vuokraista ja josta kertyneet vuokratulot olivat noin 2,5 miljoonaa euroa, uuteen yhtiöön, B Oy:öön. B Oy:stä muodostettiin myös keskinäinen kiinteistöosakeyhtiö. Järjestelyyn sovellettiin elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 d §:ssä tarkoitettua liiketoimintasiirtoa koskevaa säännöstä.

KHO perusteli päätöstään sillä, että vuokraustoiminta oli laajaa ja AA Oyj:n kannalta tarkasteltuna toiminta oli myös itsenäisesti toimeentuleva taloudellinen yksikkönsä. KHO totesi ja katsoi myös, että keskinäinen kiinteistöosakeyhtiö voi toteuttaa liiketoimintasiirron. Myös **ennakkopäätöksessä KHO 2008:73** todettiin, että keskinäinen kiinteistöosakeyhtiö voi toteuttaa osittaisjakautumisen, kun liiketoimintakokonaisuusvaatimus katsottiin täytetyksi.

Suomalainen holdingyhtiö A Oy, joka on kansainvälisen kiinteistörahastoryhmän välillisesti omistama yhtiö, esitti ennakkoratkaisuhakemuksessa omistavansa satojen keskinäisten kiinteistöosakeyhtiöiden, asunto-osakeyhtiöiden ja tavallisten kiinteistöosakeyhtiöiden osakkeita Suomessa. A Oy:n omistamat kiinteistöt ja kiinteistöyhtiöt ovat erilaisia paitsi sijainniltaan myös arvoltaan, käyttötarkoitukseltaan sekä tuotoiltaan. A Oy siirtää varoineen ja velkoineen kolme keskinäistä kiinteistöosakeyhtiötä, joiden osakkeet oikeuttavat X:n kaupungin keskustassa sijaitsevien liiketilojen hallintaan, perustettavalle uudelle yhtiölle. Uusi yhtiö hallinnoi keskinäisten kiinteistöosakeyhtiöiden osakkeita ja saa oikeuden kiinteistöjen vuokratuottoihin. Uuden yhtiön toiminta on itsenäistä ja voittoa tavoittelevaa. Katsottiin, että siirrettävät keskinäiset kiinteistöosakeyhtiöt muodostivat alueellisesti ja toiminnallisesti yhtenäisen vuokrauskohteen, jota voitiin pitää elinkeinoverolain 52 c §:n 2 momentissa tarkoitettuna liiketoimintakokonaisuutena ja kysymyksessä

⁴⁴ Järvenoja, 2014b, s. 10.

olevaan osittaisjakautumiseen sovellettiin sanotun lain 52 c §:n osittaisjakautumista koskevia säännöksiä.

Ennakkoratkaisussa KVL 57/2011 yleishyödyllinen säätiö omisti tontin, jonka pinta-ala oli noin 50 000 m². Tällä kiinteistöllä sijaitsi kymmenen erillistä rakennusta, joista osa oli säätiön omassa sekä sen omistaman B Oy:n käytössä ja osa rakennuksista oli vuokrattu ulkopuolisille vuokralaisille. Kiinteistön oli verotuksessa katsottu olevan elinkeinotoiminnan käytössä. Säätiön vuokratuotot olivat verovuonna olleet B Oy:ltä noin 50 000 euroa ja ulkopuolisilta vuokralaisilta noin 850 000 euroa. Säätiön tarkoituksena oli siirtää kiinteistö rakennuksineen sekä kaikki siihen liittyvät varat ja velat perustettavalle osakeyhtiölle. Perustettavan yhtiön palvelukseen siirtyi säätiöstä kiinteistön ylläpidosta ja huollosta sekä asumispalveluista vastaava henkilökunta.

Siirrettävä kiinteistö muodosti säätiön koko kiinteistöomaisuuden. Kun perustettavaan yhtiöön siirtyi säätiön kiinteistöomaisuuden lisäksi sen harjoittama kiinteistönhallinnointi- ja vuokraustoiminta, luovutettavan toiminnan katsottiin sen laajuus huomioon ottaen muodostavan sellaisen itsenäisesti toimeen tulevan taloudellisen yksikön, jota oli pidettävä elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52d §:ssä tarkoitettuna liiketoimintakokonaisuutena. Järjestelyyn voitiin soveltaa liiketoimintasiirtoa koskevia säännöksiä.

Eri liiketoimintojen lisäksi liiketoimintakokonaisuus voi koskea myös kaikkia omaisuuslajeja kuten rahoitus- ja vaihto-omaisuutta, sekä aineetonta omaisuutta. Myös omaisuuslajien kohdalla korostuu liiketoimintakokonaisuuden toiminnallinen luonne, jolloin esimerkiksi pelkkien yksittäisten varallisuuserien siirto ei kata EVL:n tarkoittamaa liiketoimintakokonaisuutta⁴⁵. Esimerkki siitä, että yksittäisten varallisuuserien siirto ei voi muodostaa liiketoimintakokonaisuutta voidaan havaita **ennakkoratkaisusta KVL 22/2016**.

Yhdeksän paikallista sähköyhtiötä omistivat yhdessä 99 prosenttia A Oy:stä, joka harjoitti niiden toiminnasta erillistä alueverkkotoimintaa. Sähköyhtiöiden omistusuosuudet A Oy:stä vaihtelivat 1,5 prosentista 20,5 prosenttiin. Paikallisten sähköyhtiöiden oli tarkoitus siirtää omistamansa A Oy:n osakkeet perustettavalle yhtiölle. Kunkin sähköyhtiön omistamaa yksittäistä osake-erää ei pidetty sellaisena itsenäisenä liiketoiminnan osana, jota EVL 52 d §:n 1 momentissa tarkoitetaan liiketoimintakokonaisuutena. Tämän vuoksi järjestelyyn ei sovellettu EVL 52 d §:ää.

⁴⁵ Kukkonen & Walden, 2020, s. 290; Immonen, 2022, s. 544; Honkamäki, Kujanpää & Pennanen, 2018, s. 248.

2.2.2 Omavaraisuutta painottava näkökulma

Omavaraisuuden käsite on hyvin lähellä toiminnallisuutta painottavaa näkökulmaa. Liiketoimintakokonaisuuden voidaan todeta olevan omavarainen, kun se kykenee toimimaan ilman, että se tarvitsee välittömästi siirron jälkeen siirtävältä yhtiöltä lisäpanostusta ⁴⁶. Tällaisia lisäpanoksia voisivat olla esimerkiksi laina tai pääomasijoitus. Ero omavaraisuutta ja toiminnallisuutta painottavien näkökulmien välillä on se, että toiminnallisessa näkökulmassa liiketoiminnan tulee itsessään toimia ilman lisäinvestointeja, jotka voivat olla myös muuta kuin taloudellisia investointeja. Omavaraisuuden näkökulma puolestaan tarkastelee pelkästään taloudellista näkökulmaa. Molemmat näkökulmat tukevat toisiaan: liiketoimintakokonaisuus, joka kykenee itsenäiseen toimintaan ei todennäköisesti tarvitse heti taloudellista lisäpanosta. Toisaalta, vaikka taloudellista näkökulmaa painottaessa liiketoimintakokonaisuus selviäisi ilman taloudellista lisäpanosta, ei se välttämättä silti ole oma itsenäinen kokonaisuutensa omavaraisuuden näkökulmasta.

Seuraavasta EUT:n ratkaisusta nähdään, että toiminnallisuutta (itsenäiseen toimintaan kykeneminen) painottava näkökulma sai tällä kertaa suuremman painoarvon kuin omavaraisuutta painottava näkökulma. **EUT:n tapauksessa C43/00 Andersen og Jensen ApS** EUT tarkasteli omavaraisuuden ja toiminnallisuuden painotusta toisiinsa nähden osana liiketoimintakokonaisuuden määrittelyä. Kyseisessä ratkaisussa, EUT C43/00 Andersen og Jensen ApS, EUT päätyi toteamaan, että yhtiön on oltava ensinnäkin riippumaton siirtävästä yhtiöstä, mutta yhtiön turvautuessa ulkopuoliseen rahoitukseen, kuten pankkilainaan, ei vielä poissulje yhtiötä omavaraisuuden piiristä. Omavaraisuutta ei automaattisesti poista se, että vastaanottavan yhtiön osakkeenomistajat toimitivat vakuuden antajina. Vasta silloin, kun kokonaisarviointin perusteella voitaisiin todeta, ettei yhtiö selviydy sen heikon taloudellisen aseman vuoksi itsenäisesti, tulisi yhtiö katsoa

⁴⁶ Järvenoja, 2014b, s. 13.

omavaraisuuteen kykenemättömäksi. Tapauksen kokonaisarvioinnin tekemisen EUT jätti kansallisille viranomaisille.⁴⁷

Edeltävän EUT:in ratkaisun pohjalta voidaan kysyä seuraava kysymys. Kumpi sitten ratkaisee liiketoimintakokonaisuuden määräytymisen: omavaraisuutta vai toiminnallisuutta painottava näkökulma? Näkökulma riippuu yksittäisestä oikeustapauksesta, jota arvioidaan aina kokonaisuutena ja siitä, kumpaa näkökulmaa painotetaan. Tämä tarkoittaa, että yksittäisessä oikeustapauksessa voidaan painottaa enemmän joko omavaraisuuden tai toiminnallisuuden näkökulmaa riippuen tapauksen oikeustositseikoista. Toisinaan oikeustapauksessa voidaan painottaa enemmän omavaraisuuden näkökulmaa, toisinaan taas toiminnallisuutta painottavaa näkökulmaa. Käsitteet eivät täten ole toisiaan poissulkevia, vaan niiden avulla voidaan hahmotella kriteereitä liiketoimintakokonaisuudelle, kuten EUT em. ratkaisussa teki. Kyse ei siis ole siitä, kumpi näkökulma on oikeudellisesti pätevämpi näkökulma, vaan kyse on siitä, kumpi näkökulma saa vahvemman painoarvon kussakin oikeustapauksessa.

Toisinaan liiketoimintasiirron muodostumista ei ole tarpeen arvioida omavaraisuuden ja/tai toiminnallisuuden näkökulmista. Tällainen tilanne on kyseessä esimerkiksi silloin, kun liiketoimintasiirron edellytykset eivät täyty alun perinkään. Kansallisessa **ennakkopäätöksessä KHO 2001:3** liiketoimintasiirtoa ei voitu hyväksyä, kun verotuksellinen hankintameno muodostui negatiiviseksi:

A Oy aikoi eriyttää osan liiketoiminnastaan B Oy:öön. Siirrettävään liiketoimintaan liittyvien varojen kirjanpitoarvo ja varojen verotuksessa poistamatta oleva hankintameno oli yhteensä noin 52 miljoonaa markkaa ja niiden arvioitu käypä arvo noin 85 miljoonaa markkaa. Siirrettävään liiketoimintaan liittyvien velkojen yhteismäärä, niihin luettuna myös osuus yhtiön yleisveloista, oli noin 59 miljoonaa markkaa. Siirrettävien velkojen määrä ylitti siis varojen kirjanpitoarvon seitsemällä miljoonalla markalla. Luovuttava yhtiö A Oy tuli saamaan liiketoimintasiirrossa B Oy:n annettavaksi tulevia uusia osakkeita, joita vastaavan osakepääoman lisäys oli 10 000 markkaa. Varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen erotus oli tarkoitus kirjata B Oy:ssä voittovarojen vähennykseksi ja A Oy:llä osakkeiden hankintameno 0 markaksi.

⁴⁷ Asia C-43/00 Andersen og Jensen Aps, s. 393.

Elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 d §:n soveltamisen yhtenä edellytyksenä on, että siirtävä yhtiö saa vastikkeeksi ainoastaan vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita. Jatkuvuusperiaate ja lain 52 d §:n 4 momentti edellyttävät, että vastikkeeksi luetaan siirrettyjen varojen verotuksessa vähentämättä oleva määrä vähennettynä siirtyneiden velkojen ja varausten määrällä. Kun vastikkeeksi saatavien osakkeiden verotukselliseksi hankintamenoksi tulisi negatiivinen arvo ja verotuksessa näin toteutettua menettelyä ei voida hyväksyä, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 d §:n mukaisen liiketoimintasiirron edellytykset eivät täytyneet.

On selvää, että taloudelliset perusteet eli omavaraisuus on helpommin määriteltävissä (vero)lainsäädännössä, koska omavaraisuutta voidaan helposti mitata objektiivisesti. Liiketoimintakokonaisuutta koskevan vaatimuksen tulkinta edellyttää omavaraisuuden ohella ennen kaikkea myös reaali maailman tapahtumien tunnistamista⁴⁸. Oikeuskäytännössä liiketoimintakokonaisuus on saanut joustavan tulkinnan⁴⁹ ja usein katsotaan, että siirtävällä yhtiöllä itsellään on paras käsitys siitä, mikä kokonaisuus muodostaa liiketoimintakokonaisuuden⁵⁰.

2.3 Jakautumisen sääntelystä

Jakautuminen on mahdollista toteuttaa joko täydellisenä tai osittaisena. Täydellinen jakautuminen tarkoittaa kokonaisjakautumista ja sitä pidetään lakiteknisesti pääasiallisena jakautumisen muotona⁵¹. Kokonaisjakautumisen sääntely löytyy sekä OYL:n 17. luvusta että EVL 52 c §:stä. Suomessa yritysjärjestelydirektiivi on implementoitu EVL 52 §:iin. Direktiivi sääntelee kansainvälisiä yritysjärjestelyitä ja Suomessa yritysjärjestelydirektiivin 2009/133/EY periaatteita sovelletaan koskemaan yhdenmukaisesti myös pelkästään kansallisia järjestelyitä. EVL 52 §:n 1 momentin mukaan jakautumista koskevia säännöksiä sovelletaan kotimaisten osakeyhtiöiden osittais- ja kokonaisjakautumiseen. Koska

⁴⁸ Järvenoja, 2014b, s. 17.

⁴⁹ Kukkonen & Walden, 2020, s. 316.

⁵⁰ Honkamäki, Kujanpää & Pennanen, 2018, s. 261; Kukkonen & Walden, 2020, s. 317; Penttilä, 2020.

⁵¹ Immonen, 2022, s. 514.

EVL:n yritysjärjestelyistä koskevat säännökset ovat peräisin yritysjärjestelydirektiivistä, tulee Suomen oikeuskäytännössä ja lain tulkinnassa vastaan tilanteita, joissa täytyy ottaa huomioon yritysjärjestelydirektiivi ja tulkita sitä osana oikeudellista ongelmaa.

2.3.1 Jakautuminen OYL:n mukaan

Jakautumisesta säädetään OYL:n 17 luvussa. OYL 17 luvun 1 §:n mukaan osakeyhtiö voi jakautua siten, että jakautuvan yhtiön varat ja velat osittain tai kokonaan siirtyvät yhdelle tai useammalle osakeyhtiölle (*vastaanottava yhtiö*) ja jakautuva yhtiö tai sen osakkeenomistajat saavat jakautumisvastikkeena vastaanottavan yhtiön osakkeita. Jakautumisvastike saa olla myös rahaa, muuta omaisuutta ja sitoumuksia. Jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat voivat suostumuksellaan luopua oikeudestaan saada jakautumisvastiketta.

Edellä mainitusta lain kohdasta voidaan nähdä, että OYL huomioi siis kaksi jakautumisen muotoa: kokonais- ja osittaisjakautumisen. OYL 17 luvun 2 §:ssä mainittu yhtiöittämällä tapahtuva jakautuminen on myös mahdollinen jakautumisen muoto ja lain kohdan mukaan osa jakautuvan yhtiön varoista ja veloista siirtyy yhdelle tai useammalle vastaanot-tavalle yhtiölle vastineeksi siitä, että jakautuvalle yhtiölle annetaan vastaanottavien yhtiöiden osakkeita tai arvopapereita.

OYL 17 luvun 2 §:n perusteella jakautuminen voidaan toteuttaa monenlaiseen eri vastaanottavaan yhtiöön. Lain kohdan mukaan *jakautumisella toimivaan yhtiöön* tarkoitetaan jakautumista, jossa vastaanottava yhtiö on perustettu ennen jakautumisen täytäntöönpanoa, ja *jakautumisella perustettavaan yhtiöön* jakautumista, jossa vastaanottava yhtiö perustetaan jakautumisen yhteydessä. 2 §:n mukaan kokonais- tai osittaisjakautuminen voi tapahtua samalla sekä toimivaan että perustettavaan yhtiöön. Yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen voi tapahtua vain perustettavaan yhtiöön.

2.3.2 Jakautuminen EVL:n mukaan

Kuten edellä todettiin, Suomessa yritysjärjestelydirektiivi on implementoitu EVL 52 a-h §:iin. Direktiivi sääntelee kansainvälisiä yritysjärjestelyitä ja Suomessa yritysjärjestelydirektiivin periaatteita sovelletaan koskemaan yhdenmukaisesti myös pelkästään kansallisia järjestelyitä. Yritysjärjestelydirektiivin (2009/133/EY) 2 artiklan b-kohdan mukaan jakautumisella tarkoitetaan

”tointa, jolla yhtiö siirtää purkautumishetkellään ilman selvitysmenettelyä kaikki varansa ja vastuunsa kahdelle tai useammalle olemassa olevalle taikka uudelle yhtiölle antaen osakkailleen suhteellisuussäännön mukaisesti vastikkeeksi varat vastaanottavien yhtiöiden yhtiöpääomaa edustavia arvopapereita ja mahdollisesti käteisvälirahan, jonka määrä ei kuitenkaan saa ylittää 10:tä prosenttia näiden arvopapereiden nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa kirjanpidollisesta vastaravasta;”

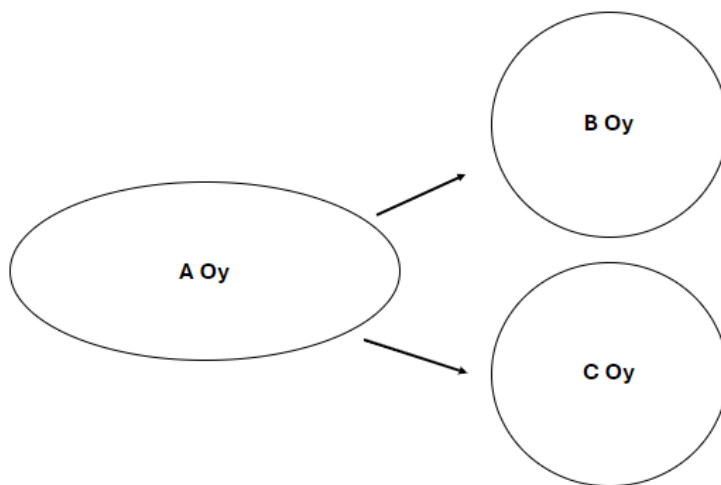
Jakautumisen määritelmä on implementoitu EVL:iin hyvin samoin sanoin kuin edellä kuvattiin. EVL 52 c § 1 momentin 1 kohdan mukaan kokonaisjakautumisessa osakeyhtiö purkautuu selvitysmenettelyttä siten, että sen varat siirtyvät kahdelle tai useammalle yhtiölle. Varojen ja velkojen siirtämisen suhteuttamisessa yhtiöllä on melko vapaat kädet toimia. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että varoja ja velkoja ei tarvitse jakaa 50 % ja 50 %. Jotta jakautumista voitaisiin pitää hyväksyttävänä, on sopimusvapauden nimissä hyvä muistaa pääsääntö siitä, että siirrettävät varat ja velat siirretään tosiasiasa siihen yhtiöön, jolle ne tulevat kuulumaan.⁵² Vastaanottavia yhtiöitä tulee siis olla vähintään kaksi. Vastaanottavana yhtiönä voi olla joko jakautumisen yhteydessä perustettava tai jo toimiva yhteisö⁵³. Purkautuminen selvitysmenettelyttä tarkoittaa sitä, että jakautuva yhtiö lopettaa toimintansa yhtiöoikeuden eli OYL:n näkökulmasta, koska kaikki sen varat ja velat siirretään jakautumisen yhteydessä vastaanottaville yhtiöille, mutta verotuksellisesti yhtiö ei purkaudu eli siitä ei aiheudu veroseuraamuksia.

⁵² Immonen, 2022, s. 289.

⁵³ Verohallinto, 2023a.

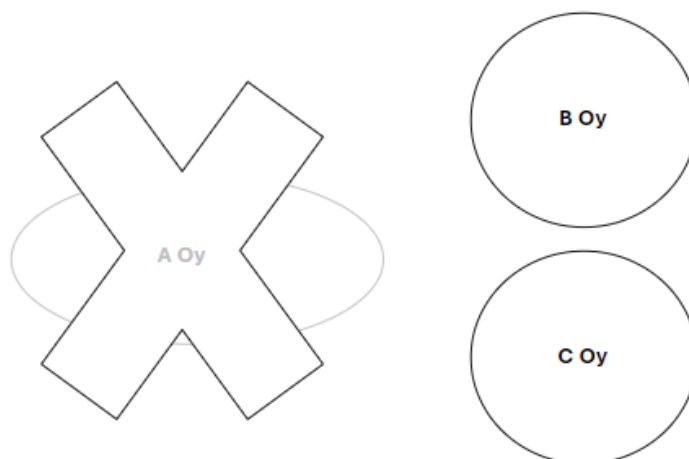
Vuodesta 2007 alkaen sitä, mitä EVL 52 c §:ssä säännellään kokonaisjakautumisesta, voidaan säännellä myös osittaisjakautumisesta⁵⁴. Jakautumisessa puhuttaessa on hyvä huomata ja todeta sen sääntelyn yhtäläisyys sulautumiseen. Tämä johtuu siitä, että EVL 52 c §:ssä todetaan jakautumisessa noudatettavan sitä, mitä noudatetaan EVL 52 b §:ssä sulautumisesta. EVL 52 c §:n mukaan sitä, mitä säädetään sulautuvasta yhtiöstä ja sen osakkeenomistajista, sovelletaan jakautuvaan yhtiöön ja sen osakkeenomistajiin, ja mitä säädetään vastaanottavasta yhtiöstä ja sen osakkeenomistajista, sovelletaan vastaanottaviin yhtiöihin ja niiden osakkeenomistajiin.

Alla kokonaisjakautuminen on vielä esitetty kuvina ennen ja jälkeen jakautumista. Kuvissa on yksinkertaisuuden vuoksi hahmotettu tilannetta, jossa yhtiö jakautuu kahteen yhtiöön, mutta vastaanottavia yhtiöitä voi olla useita.

Kuva 3. Tilanne ennen kokonaisjakautumista

⁵⁴ Holkeri & Kivelä, 2017, s. 83; Järvenoja, 2022, s. 14.

Kuva 4. Tilanne kokonaisjakautumisen jälkeen

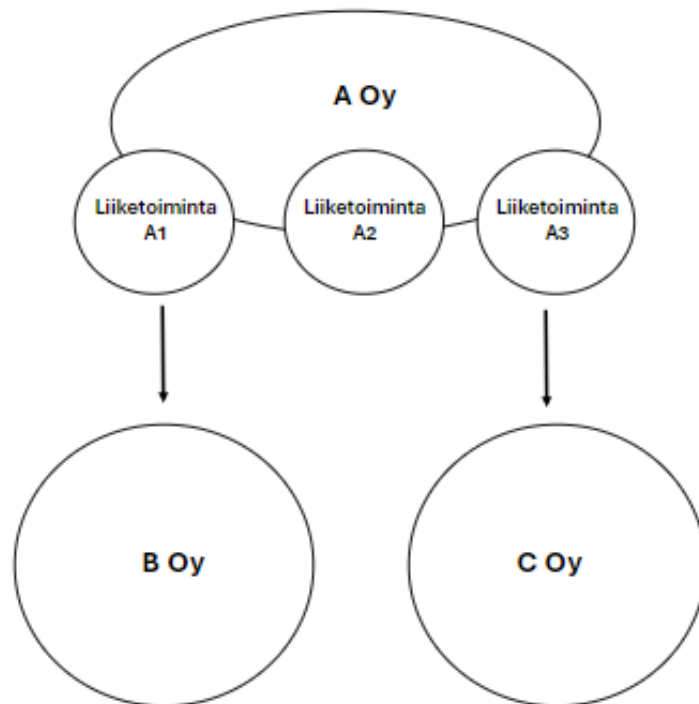
EVL 52 §:n 1 momentin mukaan jakautumista koskevia säännöksiä sovelletaan kotimais- ten osakeyhtiöiden osittais- ja kokonaisjakautumiseen. Myös yritysjärjestelydirektiivi tunnistaa osittaisjakautumisen omaksi jakautumisen muodokseen. Yritysjärjestelydirek- tiivin 2 artiklan c-kohdan mukaan osittaisjakautumisella tarkoitetaan

”tointa, jolla yhtiö siirtää ilman, että se purkautuu, yhden tai useamman toi- mialansa yhdelle tai useammalle olemassa olevalle taikka uudelle yhtiölle jättäen vähintään yhden toimialan siirtävään yhtiöön ja antaen osakkailleen vastineeksi vastaavassa suhteessa varat ja vastuut vastaanottavien yhtiöiden liikkeeseenlaske- mia yhtiöpääomaa vastaavia arvopapereita ja mahdollisesti käteisvälirahan, jonka määrä ei kuitenkaan saa ylittää 10:tä prosenttia näiden arvopapereiden nimellis- arvosta tai nimellisarvon puuttuessa kirjanpidollisesta vasta-arvosta;”

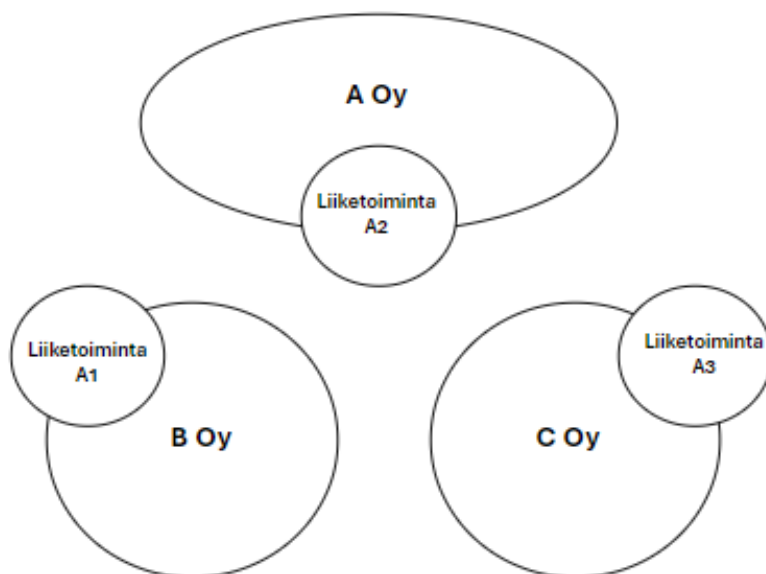
Toisin kuin kokonaisjakautumisessa, osittaisjakautumisessa jakautuva yhtiö ei purkaudu. Jakautuvaan yhtiöön jää liiketoimintaa ja siihen liittyvät varat ja velat. EVL 52 c §:n 1 mo- mentin 2 kohdan mukaan osittaisjakautumisessa siirtävä yhtiö siirtää vähintään yhden liiketoimintakokonaisuuden yhdelle tai useammalle yhtiölle ja jättää vähintään yhden lii- ketoimintakokonaisuuden siirtävään yhtiöön. EVL 52 c § 5 momentin mukaan osittaisja- kautumisessa jakautuneen yhtiön osakkeiden hankintamenoksi katsotaan se osa jakau- tuvan yhtiön osakkeiden hankintamenosta, joka vastaa sille jäänyttä osaa jakautuvan yh- tiön nettovarallisuudesta. Jos kuitenkin on ilmeistä, että kokonaisjakautumisessa

vastaanottaville yhtiöille siirtyvien nettovarallisuuden tai osittaisjakautumisessa jakautuvalle yhtiölle jäävän ja vastaanottavalle yhtiölle siirtyvän nettovarallisuuden suhde olennaisesti poikkeaa näiden yhtiöiden osakkeiden käypien arvojen suhteesta, hankintamenon jakoperusteena käytetään osakkeiden käypien arvojen suhdetta.

Alla osittaisjakautuminen on vielä esitetty kuvina ennen ja jälkeen jakautumista. Kuvissa on yksinkertaisuuden vuoksi hahmotettu tilannetta, jossa yhtiö jakautuu kahteen yhtiöön, mutta vastaanottavia yhtiöitä voi olla useita.

Kuva 5. Tilanne ennen osittaisjakautumista

Kuva 6. Tilanne osittaisjakautumisen jälkeen

2.3.3 OYL:n ja EVL:n erot

Yksi syy ryhtyä toteuttamaan jakautumista tai yritysjärjestelyitä ylipäättään on järjestelyiden veroneutraalinen luonne. Tämä tarkoittaa, että järjestely ei aiheuta oikein toteutettuna verotuksellisia seuraamuksia, kuten esimerkiksi yhtiön purkamisen tekisi. Purkautuminen onkin se käsite, jota jakautumisesta käytetään, jos jakautuminen ei täytä EVL:n vaatimuksia⁵⁵. Veroneutraalius saavutetaan verotuksen jatkuvuusperiaatteen ansiosta. Jatkuvuusperiaatteen mukaisesti verotus tapahtuu vasta silloin, kun vastikkeeksi saadut osakkeet luovutetaan ja niiden omistusaika lasketaan siitä, milloin jakautuvan yhtiön osakkeet oli tullut hankittua⁵⁶. Jatkuvuusperiaate koskee jakautuvaa yhtiötä ja sen osakkeenomistajia sekä vastaanottavaa yhtiötä⁵⁷. Veroneutraalius ja siitä seuraava ns. lykkäysetu voivat olla uhattuna, jos jatkuvuus ei täyty. Jatkuvuus ei puolestaan voi täytyä,

⁵⁵ Kukkonen & Walden, 2020, s. 305.

⁵⁶ Immonen, 2022, s. 552; Holkeri & Kivelä, 2017, s. 82.

⁵⁷ Penttilä, 2019, s. 1; Malmgrèn & Myrsky, 2020, s. 399.

jos jakautumista ei ole tehty EVL 52 c §:n mukaisesti. Ongelma jatkuvuuden noudattamisessa ovat jakautumista koskevat säädöserot EVL:ssa ja OYL:ssa jakautuminen voidaan tehdä täysin OYL:n säädösten mukaan, mutta jos EVL:n säädöksiä ei ole noudatettu, ei jakautumista voida välttämättä käsitellä veroneutraalina järjestelynä⁵⁸. Toivotun yritysjärjestelyn aikaan saamiseksi ja verotuksellisten kustannushyötyjen vuoksi, on tärkeää huomioida EVL:n ja OYL:n jakautumista koskevan sääntelyn erot.

OYL:n ja EVL:n säädökset poikkeavat toisistaan ensinnäkin **jakautumisvastikkeen** osalta. EVL 52 c §:n mukaan osakkeenomistajat saavat vastikkeena omistamiensa osakkeiden mukaisessa suhteessa kunkin vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita tai sen hallussa olevia omia osakkeita tai vaihtoehtoisesti vastike saa olla myös rahaa, kuitenkin enintään kymmenen prosenttia vastikkeena annettavien osakkeiden nimellisarvosta. Jos rahana maksetaan enemmän kuin 10 %, jakautuminen muuttuu verolliseksi⁵⁹. Osakeyhtiölaissa jakautumisvastike onkin paljon laveampi käsite, mitä se on EVL:ssa, ja edellä huomataan, että vastikevalikoima onkin EVL:n määritelmien mukaan hyvin paljon rajoitetumpi kuin se on OYL:ssa. Osakeyhtiölaissa ei myöskään ole määritelty määrärajaa rahavastikkeelle ja vastike voi olla myös muuta omaisuutta kuin saatavia osakkeita tai rahaa.⁶⁰ Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yhtiö voi antaa jakautumisvastikkeen yhtiöoikeudellisen sääntelyn mukaan täysin oikein ja laillisesti, mutta tällöin sitä ei katsota verotuksessa veroneutraaliksi tapahtumaksi. Näin myös silloin, kun vastaanottavalle yhtiölle siirretään vastikkeena muuta omaisuutta kuin rahaa, siirrettävää omaisuutta verotetaan luovutuksena kokonaisjakautumisen osalta ja samalla myös varaukset tuloutuvat⁶¹.

Toinen ero EVL:n ja OYL:n välillä koskee **osakkeenomistajien omistussuhteita**. Siinä missä EVL:n vaatimuksena on osakkeenomistajien omistuksen säilyminen samana veroneutraliteetin saavuttamiseksi, ei OYL vaadi tällaista suhteellisuussääntöä. OYL:n

⁵⁸ Verohallinto 2023a.

⁵⁹ Kukkonen & Walden, 2020, s. 305.

⁶⁰ Immonen, 2022, s. 537 ja s. 543.

⁶¹ Immonen, 2022, s. 537; Kukkonen & Walden, 2020, s. 305.

mukaan omistussuhde voi muuttua jakautumisen yhteydessä, mikäli osakkeenomistaja suostuu tällaiseen järjestelyyn⁶². OYL siis mahdollistaa ja sallii omistussuhteiden muutoksena osana jakautumista, mutta EVL ei.

Kolmas ero lakien välillä koskee **liiketoimintakokonaisuuden vaatimusta** osittaisjakautumisen osalta. Siinä missä EVL vaatii liiketoimintakokonaisuuden siirtoa, OYL ei määrittele siirrettävää osuutta tai sen sisältöä⁶³. Osittaisjakautuminen ei ole omalta osaltaan suojaassa verojen realisoitumiselta, jos jakautuminen ei täytä EVL:n vaatimuksia. Oikeuskäytännön mukaan osittaisjakautumisen osalta verotettavaa omaisuutta on vain se osa eli vain se liiketoimintakokonaisuus, joka tai jotka siirrettiin vastaanottavaan yhtiöön⁶⁴. Tällöin vain tämä siirtyvä omaisuus purkautuu verotuksellisesti. Verollinen osittaisjakautuminen on taloudellisessa mielessä lähinnä toista yritysjärjestelymuotoa eli liiketoimintasiirtoa tai substanssikauppaa⁶⁵.

Myöskään OYL:n 17 luvun 2 § 3 kohdassa mainittu yhtiöittämällä toteutettava jakautuminen ei täytä EVL 52 c §:ssä mainittuja edellytyksiä, koska yhtiöittämällä toteutettavassa jakautumisessa maksettava vastike maksetaan osakkeenomistajien sijaan jakautuvalle yhtiölle⁶⁶. EVL:n säädösten puitteissa on kuitenkin mahdollista toteuttaa yhtiöittämällä tapahtuva järjestely. Tällöin ei kuitenkaan enää puhuta jakautumisesta, vaan liiketoimintasiirrosta. Yhtiöittämisen periaatteita voidaan soveltaa EVL 52 d §:n liiketoimintasiirtoa koskevia säännöksiä, jos niiden soveltamisedellytykset täyttyvät⁶⁷.

⁶² Kukkonen & Walden, 2020, s. 287; Immonen, 2022, s. 542.

⁶³ Kukkonen & Walden, 2020, s. 287.

⁶⁴ KVL 77/2004.

⁶⁵ Kukkonen & Walden, 2020, s. 306.

⁶⁶ Verohallinto, 2023a.

⁶⁷ Verohallinto, 2023a.

3 Vastikkeen merkitys ja laatu yritysjärjestelyissä

3.1 Vastikkeesta yleisesti

Vastikkeella on keskeinen merkitys jakautumisessa ja liiketoimintasiirrossa monesta syystä. Ensinnäkin vastike liittyy varojen luovutuksen verottomuuteen, mikä on poikkeuksellinen tilanne. Kun jakautuminen tai liiketoimintasiirto toteutetaan EVL:n säännösten mukaan, on yritysjärjestely veroneutraali. Verotus lykkääntyy järjestelyn vuoksi siihen ajankohtaan, kun siirtyneet varat tai vastikkeena saadut osakkeet luovutetaan seuraavan kerran ja tämä periaate poikkeaa merkittävästi normaalista luovutusten verokohdelusta⁶⁸. Toiseksi vastikkeen merkitys korostuu vastiketta säätelevien lakien eroavaisuuksien osalta. Osakeyhtiön tulee yritysjärjestelytilanteissa noudattaa OYL:n säädöksiä koskien vastikkeen vaatimuksia, mutta jotta yritysjärjestelyn voidaan katsoa olevan veroneutraali, tulee vastikkeen vaatimukset täyttää myös EVL:n säännösten osalta. Ongelma tulee EVL:n ja OYL:n säännösten erot vastikkeen laadun ja määrän osalta. Ero lakien välillä johtuu verosääntelyn itsenäisyydestä, jolloin EVL:n säädösten osalta ei viitata OYL:n vastaaviin säännöksiin⁶⁹. Lisäksi vastikkeella on erityinen merkitys vaiheittaisessa transaktiossa, jossa ensin joko liiketoimintasiirron tai jakautumisen yhteydessä saadut osakkeet luovutetaan myöhemmin vastaanottavan yhtiön toimesta.

Seuraavissa alaluvuissa käsitellään vastiketta liiketoimintasiirrossa ja jakautumisessa. Tämän luvun ja sen alalukujen tarkoituksena on löytää vastaus tutkielman toiseen tutkimuskysymykseen eli siihen, mikä merkitys vastikkeella ja sen laadulla on veroneutraalissa jakautumisessa ja liiketoimintasiirrossa. Vastausta etsitään tarkastelemalla sekä OYL:n että EVL:n säännöksiä. OYL:n ja EVL:n välillä voidaan löytää sekä eroja että yhtäläisyyksiä molempien yritysjärjestelyiden osalta, mutta erojen merkitystä ei voi tässä kohtaa olla korostamatta. EVL:n säännökset ovat selkeästi OYL:n säännöksiä tiukemmat, mikä voi johtaa pahimmassa tilanteessa siihen, että OYL:n säännökset täyttävä

⁶⁸ Immonen, 2014, s. 43.

⁶⁹ Järvenoja, 2010, s. 3 & 20; Järvenoja, 2014a, s. 55.

yrittäjärjestely ja siinä annettava vastike eivät tule saamaan veroneutraalia käsittelyä, jos EVL:n säännösten vaatimuksia ei ole täytetty. Pääsäännön mukaan sekä jakautumisen että liiketoimintasiirron tulee täyttää sekä OYL:n että EVL:n säästösten vastikevaatimukset⁷⁰.

3.2 Jakautumisvastike OYL:n mukaan

Siinä missä EVL sallii vastikkeeksi annettavan ainoastaan osakkeita tai maksimissaan 10 prosenttia rahaa osakkeiden nimellisarvosta, OYL mahdollistaa ja sallii vastikkeeksi annettavan myös muuta omaisuutta ja varallisuusarvoisia sitoumuksia⁷¹. OYL 17 luvusta löytyy jakautumista koskevat säännökset. OYL 17 luvun 1 §:n mukaan osakeyhtiö voi jakautua siten, että jakautuvan yhtiön varat ja velat osittain tai kokonaan siirtyvät yhdelle tai useammalle osakeyhtiölle (vastaanottava yhtiö) ja jakautuva yhtiö tai sen osakkeenomistajat saavat jakautumisvastikkeena vastaanottavan yhtiön osakkeita. Saman lain kohdan mukaan jakautumisvastike saa olla myös rahaa, muuta omaisuutta ja sitoumuksia. Jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat voivat suostumuksellaan luopua oikeudestaan saada jakautumisvastiketta. Osakkeenomistajan oikeutta saada vastike on haluttu suojata lailla ja ensisijaisesti vastikkeena tulisi saada osakkeita ja vastikkeen tulisi vastata osakkeiden taloudellista arvoa⁷².

Osakevastikkeiden osalta ja erityisesti niiden taloudellisen arvon ”vaatimuksen” osalta on hyvä huomioida osakkeiden erilaisuus. OYL 3 luvun 1 §:n mukaan kaikki osakkeet tuottavat yhtiössä yhtäläiset oikeudet, mutta yhtiöjärjestyksessä voidaan kuitenkin määrätä, että yhtiössä on tai voi olla oikeuksiltaan tai velvollisuuksiltaan toisistaan poikkeavia osakkeita. Lainkohdan mukaan erilaiset osakkeet poikkeavat toisistaan osakkeen tuottaman äänimäärän tai yhtiön varoja jaettaessa tuottaman oikeuden suhteen; taikka muuten yhtiöjärjestyksessä määrätään erilaisiksi.

⁷⁰ Järvenoja, 2010, s. 3.

⁷¹ Järvenoja, 2010, s. 3.

⁷² Immonen, 2014, s. 49.

Kuten OYL 17 luvun 1 §:ssä todettiin, vastike voi olla myös muuta omaisuutta ja sitoumuksia. Muulla omaisuudella ja sitoumuksilla viitataan esim. velkakirjoihin. Osakkeenomistajien yhdenvertaisuuden vuoksi, ei kuitenkaan mahdollista, että osalle osakkeenomistajista annetaan vastikkeeksi osakkeita, toisille rahaa ja toisille velkakirjoja ⁷³. Jaettavasta osakevastikkeesta on myös mahdollista kieltäytyä. OYL 17 luvun 13 §:ssä käsitellään lunastusmenettelyä, joka aiheutuu osakkeenomistajan vastustaessa jakautumista ja vaatia osakkeidensa lunastamista. Tällöin ainoastaan rahakorvaus on mahdollinen vaihtoehto ⁷⁴. On hyvä huomata, että EVL ja OYL ovat yhteneväiset tällaisen lunastusvastikkeen osalta, joka maksetaan OYL 17 luvun 13 §:n mukaan. Lunastusvastike ei ole jakautumisvastiketta, vaikka se tosiasiaa maksetaan rahana ⁷⁵.

3.3 Jakautumisvastike EVL:n mukaan

EVL 52 c §:ssä määritellään vastikkeen määrä ja laatu. Sen mukaan jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat vastikkeena omistamiensa osakkeiden mukaisessa suhteessa kunkin vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita tai sen hallussa olevia omia osakkeita; vastike saa olla myös rahaa, kuitenkin enintään kymmenen prosenttia vastikkeena annettavien osakkeiden nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa osakkeita vastaavasta osuudesta yhtiön maksettua osakepääomaa. Kyseinen lain kohta on suoraan otettu yritysjärjestelydirektiivin 2 artiklan b-kohdasta, jonka mukaan vastiketta annetaan

”...suhteellisuussäännön mukaisesti vastikkeeksi varat vastaanottavien yhtiöiden yhtiöpääomaa edustavia arvopapereita ja mahdollisesti käteisväliarahan, jonka määrä ei kuitenkaan saa ylittää 10:tä prosenttia näiden arvopapereiden nimellisarvosta tai nimellisarvon puuttuessa kirjanpidollisesta vasta-arvosta;”

⁷³ Immonen, 2014, s. 49–50.

⁷⁴ Immonen, 2014, s. 50.

⁷⁵ Immonen, 2022, s. 253; Immonen, 2014, s.51; Järvenoja, 2014a, s. 53.

EVL 52 c §:stä nähdään, että sen sanamuoto on tiukka ja vastike voi olla vain joko osakkeita tai rahaa, mutta enintään 10 prosenttia. Rahavastikkeen määrä on sidottu laskennalliseen kirjanpidolliseen vasta-arvoon ⁷⁶. EVL 52 c §:stä tai yritysjärjestelydirektiivistä ei ilmene, lasketaanko rahavastikkeen 10 prosentin enimmäismäärä osakkoittain vai kokonaisuuden mukaan ⁷⁷. Osakkoittaisuus tarkoittaa sitä, että jokainen osakkeenomistaja saa rahaa yhtä suuren määrän vastikkeena saamaansa osaketta kohden, kun taas kokonaisuuden osalta tarkastellaan rahavastikkeen kokonaismäärää 10 prosentin osalta. Laskentatavat ovat toisensa poissulkevat. Jos rahavastike lasketaan jälkimmäisen periaatteen mukaan, merkityksellistä ei ole se, että kaikki osakkeenomistajat saisivat rahavastiketta suhteellisuusperiaatteen mukaan. ⁷⁸

Vastikkeen määrän lisäksi myös vastikkeen laadulle asetetaan tiukat kriteerit. EVL 52 c §:n mukaan saatujen osakevastikkeiden tulisi sisältää sekä varallisuus- että hallinto-oikeuksia omistuksen suhteellisuuden mukaan. Osakkeen varallisuus oikeudella tarkoitetaan oikeutta saada taloudellisia suorituksia yhtiöltä joko OYL:n tai yhtiöjärjestyksen nojalla, kun taas hallinto-oikeudet takaavat oikeuden osakkeen hallintaan ⁷⁹. Varallisuus oikeudet rinnastuvat sellaisiin osakkeisiin, jotka edustavat yhtiöpääomaa ⁸⁰. Yhtiöpääomalla tarkoitetaan sellaisia osakkeita, jotka oikeuttavat pääsyn yhtiön tuottoon, varoihin tai näihin molempiin ⁸¹. Seuraavissa oikeustapauksissa keskiössä olivat nimenomaisesti varallisuus oikeudet ja kyseiset tapaukset kuvastavat hyvin asian oikeustilaa.

Ennakkopäätöksen **KHO 2009:98** mukaan, kun A Oyj olisi suunnitellussa jakautumisessa saanut vastikkeena sellaisia kiinteistöyhtiön osakkeita, jotka eivät oikeutaneet minkään huoneiston tai tilan hallintaan eikä osakkeilla ollut äänioikeutta tai muutoinkaan mitään oikeutta yhtiön varallisuuteen, ei jakautumisen katsottu täyttävän elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 c §:n jakautumiselle asettamia edellytyksiä.

⁷⁶ Immonen, 2014, s.51.

⁷⁷ Immonen, 2014, s.50; Järvenoja, 2014a, s. 48.

⁷⁸ Järvenoja, 2014a, s. 48.

⁷⁹ Järvenoja, 2010, s. 13.

⁸⁰ Kukkonen & Walden, 2020, s. 295.

⁸¹ Järvenoja, 2010, s. 18.

Ennakkoratkaisussa **KVL 25/2009** oli kyse kahden henkilön omistamasta A Oy:stä, jonka tarkoituksena oli jakautua kahdeksi uudeksi osakeyhtiöksi.

Kahden henkilön omistaman A Oy:n oli tarkoitus jakautua osakeyhtiölain 17 luvun 2 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti kolmeksi uudeksi osakeyhtiöksi. A Oy:n osakkeenomistajat saivat jakautumisvastikkeena vastaanottavien yhtiöiden liikkeeseen laskemia uusia osakkeita omistamiensa osakkeiden mukaisessa suhteessa. Kahdella vastaanottavalla yhtiöllä oli erilajisia osakkeita. Näiden yhtiöiden yhtiöjärjestysten mukaan toisen osakkeenomistajan saamat osakkeet tuottivat pelkästään erikseen määritellyn rajoitetun äänioikeuden. Kyseiset osakkeet eivät tuottaneet mitään oikeuksia vastaanottavan yhtiön varallisuuteen.

Elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 c §:n säännöksillä on pantu Suomessa täytäntöön Euroopan yhteisöjen yritysjärjestelydirektiivi 90/434/ETY⁸² jakautumisen osalta. Direktiivin mukainen jakautuminen edellyttää muun ohessa, että jakautumisvastikkeena annetaan suhteellisuussäännön mukaisesti vastaanottavien yhtiöiden yhtiöpääomaa edustavia arvopapereita.

Kun A Oy:n osakkaat saivat jakautumisvastikkeena osakkeita, jotka eivät tuottaneet mitään oikeuksia vastaanottavan yhtiön varallisuuteen, ei osakkaiden katsottu saavan jakautumisvastikkeena kunkin vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 c §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla. Näin ollen jakautumiseen ei sovellettu mainitun lainkohdan säännöksiä jakautumisesta.

Mikäli jakautumisissa annettiin jakautumisvastikkeena sellaisia vastikeosakkeita, joilla oli yhtäläiset varallisuus- ja äänioikeudet vastaanottavaan yhtiöön, jakautumiseen sovellettiin elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 c §:n säännöksiä jakautumisesta.

Molempien ratkaisuiden pohjalta voidaan todeta, että saatujen vastikeosakkeiden varallisuusosakkeet eivät voi suuresti poiketa jakautuvan yhtiön osakkeiden tuomista varallisuusosakkeista. Jatkuvuusperiaatteen ja siitä seuraavan veroneutraaliuden voidaan

⁸² Huom. Vuodesta 2009 lähtien yritysjärjestelydirektiivi 2009/133/EY.

katsoa koskevan myös varallisuusosoikeuksien suhteellisen omistuksen jatkuvuutta⁸³. Tämä on erityisen tärkeää huomioida (veroneutraalia) jakautumista suunniteltaessa, koska yhtiöjärjestyksessä osakkeet voidaan määritellä erilaisiksi⁸⁴. EVL 52 c §:n sanamuodon perusteella voidaan todeta myös, että äänivallattomat tai jako-osuudettomat osakkeet eivät voi olla vastiketta EVL:n jakautumissäännöksen mukaan⁸⁵. EVL:n mukaan myöskään vastikkeettomuus ei ole vaihtoehto⁸⁶, mikä voidaan todeta seuraavasta ennakkopäätöksestä **KHO 2008:65**:

Kun A Oy:n kokonaan omistama tytäryhtiö MG Oy purkautui siten, että kiinteistöjen omistus ja hallinnointi siirtyi perustettavaan uuteen yhtiöön, joka antoi vastikkeeksi omia uusia osakkeitaan, ja muu liiketoiminta siirtyi vastikkeetta A Oy:lle, ei kysymyksessä ollut elinkeinotulon verottamisesta annetussa laissa tarkoitettua kokonaisjakautumisesta, johon voitiin soveltaa mainitun lain 52 c ja 52 b §:iä.

Järjestelyyn ei voitu soveltaa EVL:n 52 c §:ää, koska osa MG Oy:n liiketoiminnasta oli tarkoitus siirtää vastikkeetta emoyhtiöön. Tämä johtuu siitä, että jakautumisesta sääntelevät EVL:n säännökset eivät käsitä vastikkeetta tapahtuvaa jakautumista. Myöskään yritysjärjestelydirektiivi ei käsitä vastikkeetonta jakautumista. Ennakkopäätöksestä huomataan, ettei edes vastikkeelliseen jakautumiseen voitu soveltaa EVL:n jakautumissäännöksiä. Tästä voidaan päätellä, että verottoman yritysjärjestelyn toteuttamiseksi tulee EVL:n säännöksiä noudattaa kokonaisuudessaan, eikä vain osittain.⁸⁷

Kyseisestä ennakkopäätöksestä käy hyvin ilmi EVL:n ja OYL:n säädösten erot tulkittaessa yritysjärjestelyn vastikkeellisuutta. KHO:n katsoi, ettei osittain vastikkeeton jakautuminen voinut olla veroneutraali yritysjärjestely. Tämä johtuu siitä, että EVL:n jakautumissäännös ja siinä määritelty jakautumisvastike ei tunnista vastikkeettomuutta. EVL:n sanamuodot ovat tiukat, koska verotuksen lykkääntymisetu on haluttu sallia vain tietyille

⁸³ Järvenoja, 2010, s. 14.

⁸⁴ Immonen, 2014, s. 51.

⁸⁵ Kukkonen & Walden, 2020, s. 295.

⁸⁶ Järvenoja, 2010, s. 10; Järvenoja, 2014a, s. 33.

⁸⁷ Järvenoja, 2010, s. 10.

ja rajatuille yritysjärjestelytoimille ⁸⁸. Saman ennakkopäätöksen perusteella voidaan päätellä, että jos lain sanamuoto ei täyty, ei yritysjärjestelyä voida katsoa veroneutraaliksi edes niiltä osin, jotka täyttäisivät säännöksen vaatimukset.

Jakautuminen voi olla vastikkeeton poikkeuksellisissa tapauksissa. Vastikkeettomuus voi olla osittainen tai kokonainen riippuen toteutetaanko jakautuminen osittais- vai kokonaisjakautumisena. Jakautuminen on kokonaan vastikkeeton silloin, kun osittaisjakautumisessa ainoa vastaanottava yhtiö on emoyhtiö. Jakautuminen on osittain vastikkeeton puolestaan silloin, kun yhtenä vastaanottavista yhtiöistä toimii jakautuvan yhtiön emoyhtiö. ⁸⁹

3.4 Vastike liiketoimintasiirrossa OYL:n mukaan

OYL:sta ei löydy liiketoimintasiirron määritelmää. OYL:n säännöksiä voidaan kuitenkin käyttää tulkittaessa ja määriteltäessä liiketoimintasiirtoa. Liiketoimintasiirto voidaan siirtää yhteen tai useampaan eri yhtiöön. Tämän lisäksi siirto voidaan tehdä joko jo olemassa olevaan yhtiöön tai siirtoa varten perustettavaan uuteen yhtiöön ⁹⁰. Siirron yhtiöoikeudellinen käsittely riippuu toteutustavasta.

Jos liiketoimintasiirto tehdään uuteen yhtiöön, joka perustetaan liiketoimintasiirtoa varten, puhutaan OYL 2 luvun 6 §:n mukaisesta **apporttiperustamismenettelystä**. OYL 2 luvun 6 §:n mukaan apporttiomaisuudesta puhutaan, jos merkintähinta maksetaan rahan sijasta kokonaan tai osittain muulla omaisuudella (apporttiomaisuus), omaisuudella on luovutushetkellä oltava vähintään maksua vastaava taloudellinen arvo yhtiölle. Samassa lainkohdassa huomautetaan, että sitoumus työn tai palvelun suorittamiseen ei voi olla apporttiomaisuutta.

⁸⁸ Järvenoja, 2010, s. 3.

⁸⁹ Järvenoja, 2014a, s. 33; Järvenoja, 2010, s. 10.

⁹⁰ Immonen, 2022, s. 475; Honkamäki, Kujanpää & Pennanen, 2018, s. 283.

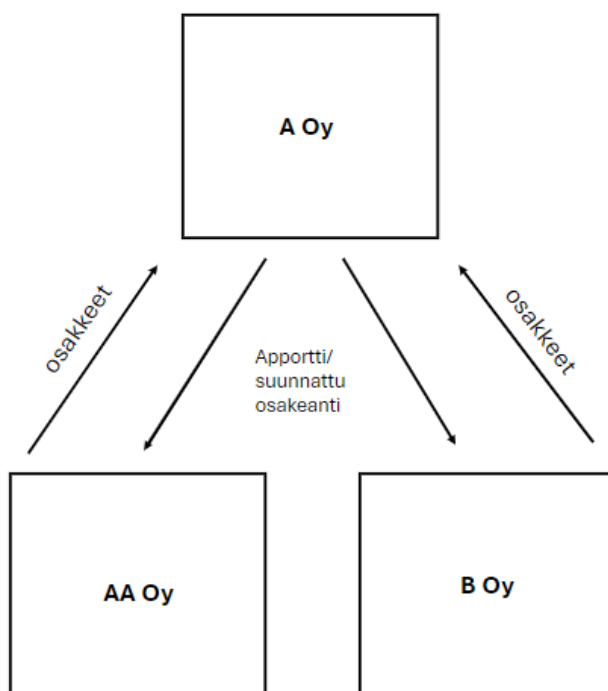
Jos liiketoimintasiirto tehdään puolestaan jo olemassa olevaan ja toimivaan yhtiöön, siirtoa säädellään OYL 9 luvun mukaisesti **suunnattuna osakeantina** ⁹¹. Osakeannin määritelmä nähdään OYL 9 luvun 1 §:ssä, jonka mukaan yhtiö voi antaa uusia osakkeita tai luovuttaa hallussaan olevia omia osakkeitaan (osakeanti). Osakeannissa voidaan antaa osakkeita merkittäviksi maksua vastaan (maksullinen osakeanti) tai antaa osakkeita maksutta (maksuton osakeanti). Suunnatun osakeannin määritelmä löytyy puolestaan OYL 9 luvun 4 §:stä ja sen perusteella osakeannissa voidaan poiketa 3 §:ssä säädetystä etuoikeudesta (suunnattu osakeanti), jos siihen on yhtiön kannalta painava taloudellinen syy. Suunnatun osakeannin hyväksyttävyyttä arvioitaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota osakkeen merkintähinnan ja käyvän hinnan suhteeseen. Suunnattu osakeanti voi olla maksuton vain, jos siihen on yhtiön kannalta ja sen kaikkien osakkeenomistajien etu huomioon ottaen erityisen painava taloudellinen syy. ⁹²

Alla vielä kuvattuna liiketoimintasiirron vaihtoehdot. Kuvassa A Oy:llä on kaksi vaihtoehtoa liiketoimintasiirron tekemiseksi: siirto uuteen perustettavaan yhtiöön (AA Oy) apporttimenettelyllä tai siirron tekeminen suunnattuna osakeantina B Oy:lle. Molemmissa tapauksissa vastaanottavat yhtiöt antavat vastikkeena osakkeitaan, joko vanhoja tai uusia. Vastike on myös mahdollista antaa osin uusina ja osin omina osakkeina ⁹³.

⁹¹ Honkamäki, Kujanpää & Pennanen, 2018, s. 268.

⁹² Lahtinen, s. 1.

⁹³ Immonen, 2022, s. 475.

Kuva 7. Liiketoimintasiirron toteutusvaihtoehdot

3.5 Vastike liiketoimintasiirrossa EVL:n mukaan

Liiketoimintasiirto ja siinä annettava vastike on määritelty EVL 52 d §:ssä. EVL 52 d § 1 momentin mukaan siirtävä yhtiö luovuttaa joko kaikki taikka yhteen tai useampaan liiketoimintakokonaisuuteensa kohdistuvat varat, siirtyviin varoihin kohdistuvat velat ja siirtyvään toimintaan kohdistuvat varaukset siirtyvää toimintaa jatkavalle osakeyhtiölle (vastaanottava yhtiö) saaden vastikkeeksi vastaanottavan yhtiön liikkeeseen laskemia uusia osakkeita tai sen hallussa olevia omia osakkeita. EVL 52 d § 2 momentissa täydennetään vielä toteamalla, että siirtävän yhtiön verotuksessa luetaan luovutetun omaisuuden veronalaiseksi luovutushinnaksi omaisuuden verotuksessa poistamatta oleva hankintamenon osa. Jatkuvuusperiaatetta noudattaen vastaanottavan yhtiön verotuksessa omaisuuden hankintamenoksi katsotaan juuri siirretty poistamaton hankintamenon määrä⁹⁴. Vastikkeeksi saatujen osakkeiden verotuksesta EVL 52 d § 4 momentti toteaa

⁹⁴ Holkeri & Kivelä, 2017, s. 86.

puolestaan, että vähennyskelpoiseksi hankintamenoksi luetaan siirrettyjen varojen verotuksessa vähentämättä oleva määrä vähennettynä siirtyneiden velkojen ja varausten määrällä.

Yllä olevasta lain sanamuodosta nähdään, että liiketoimintasiirron osalta vastike voi olla ainoastaan vastaanottavan yhtiön liikkeelle laskemia uusia osakkeita tai sen hallussa olevia osakkeita. Myöskään yritysjärjestelydirektiivi ei avarra vastikkeen laatua enempää, kuten kyseisen direktiivin 2 artiklasta huomataan:

”yhtiö ilman purkamismenettelyä siirtää koko toimintansa taikka yhden tai useamman toimialoistaan toiselle yhtiölle saaden vastineeksi vastaanottavan yhtiön yhtiöpääomaa edustavia arvopapereita.”

Aikaisemmin todettiin, että jakautumisen kohdalla jakautumisvastike voi olla osittain rahaa, mutta näin ei ole liiketoimintasiirron osalta. Liiketoimintasiirrosta käteisvastike on kokonaan kielletty, mutta vastiketta ei myöskään saa jättämättä antamatta⁹⁵. Kielto käteisvastikkeen käyttämisestä on saanut oikeuskäytännössä hyvin ankaran tulkinnan. Esimerkiksi seuraavan ennakkoratkaisun **KVL 108/1998** mukaan, liiketoimintasiirron osapuolten välille muodostuneen pääomalainan katsottiin vertautuvan käteisvastikkeeseen.

Hakijayhtiön oli tarkoitus perustaa tytäryhtiö, johon siirrettäisiin hakijayhtiön koko liiketoiminta. Menettely varojen ja velkojen kohtelun osalta täytti elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52d §:n tarkoittaman liiketoimintasiirron edellytykset. Perustettavan yhtiön osakepääomaksi oli tarkoitus muodostaa 600 000 markkaa. Muu pääoma oli tarkoitus sijoittaa yhtiöön osakeyhtiölain 5 luvussa säädettyinä pääomalainana. Vastaanottavan yhtiön tase suunnitelmien mukaan olisi muodostunut seuraavaksi. Vastaavaa: pysyvät vastaavat 1,6 mmk, vaihto-omaisuus 3,5 mmk, lyhytaikaiset saamiset 1,4 mmk eli yhteensä 6,5 mmk. Vastattavaa: osakepääoma 0,6 mmk, pääomalaina 4,5 mmk, velat 1,4 mmk eli yhteensä 6,5 mmk. Kun otettiin huomioon siirrettävien varojen määrä ja se, että vastikkeena annettiin paitsi 600 000 markan arvosta vastaanottavan yhtiön osakkeita myös 4,5 mmk:n pääomalainasaaminen, ei järjestelyyn sovellettu elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52d §:ää.

⁹⁵ Kukkonen & Walden, 2020, s. 323; Immonen, 2022, s. 475; Holkeri & Kivelä, 2017, s. 82.

On hyvä huomata, että myöskään pitkäaikaisen lainan antaminen vastaanottavalle yhtiölle tämän rahoittamiseksi ei siksi ole mahdollista ⁹⁶.

3.6 Yhteenveto vastikkeesta

Liiketoimintasiirto ja jakautuminen ovat kaksi eri yritysjärjestelyä, joilla on omat käyttötarkoituksensa ja vastikevaatimuksensa. Vastikkeiden vaatimukset löytyvät molempien yritysjärjestelyiden osalta sekä EVL:sta että OYL:sta. Keskeistä on ymmärtää EVL:n ja OYL:n yhtäläisyydet ja erot vastikevaatimusten osalta, sillä lait eroavat osittain merkittävästikin toisistaan. Veroneutraalin yritysjärjestelyn toteuttamiseksi erityisesti EVL:n säännösten vaatimukset vastikkeen osalta on huomioitava ensisijaisesti, vaikka OYL:n sääntelyä ei voida ohittaa. Alla oleva kuva auttaa hahmottamaan veroneutraalin jakautumisen ja liiketoimintasiirron keskeisiä eroja EVL:n ja OYL:n vastikevaatimuksista.

⁹⁶ Kukkonen & Walden, 2020, s. 323.

Taulukko 1. Vastike veroneutraalissa yritysjärjestelyssä

Jakautumisessa	OYL	EVL
Jakautuminen määritelty	kyllä	kyllä
vastike saa olla osakkeita	kyllä	kyllä
vastike saa olla rahaa	kyllä	kyllä, max 10 %
vastike saa olla muuta omaisuutta/sitoumuksia	kyllä	ei
vastikkeettomuus	kyllä, poikkeuksellisesti	ei
onko omistusosuuksien suhteellisuuden säilyminen vaadittavaa?	ei, voidaan luopua	kyllä
Liiketoimintasiirrossa	OYL	EVL
jakautumisen määritelmä laissa	ei	kyllä
vastike saa olla osakkeita	kyllä, suunnattu osakeanti	kyllä
vastike saa olla rahaa	kyllä, apporttimenettely	ei
vastike saa olla muuta omaisuutta/sitoumuksia	kyllä, apporttimenettely	ei
vastikkeettomuus	kyllä, maksuton osakeanti	ei

Yhteenvetona voidaan todeta, että vastikkeen merkitys veroneutraalissa yritysjärjestelyssä on erittäin keskeinen, mutta sen merkitys korostuu entisestään vaiheittaisissa transaktioissa. Tutkielmassa on edellä todettu, että yritysjärjestelyt vaativat usein usean eri toimenpiteen ja järjestelyn halutun lopputuloksen saamiseksi, jolloin puhutaan vaiheittaisista transaktioista. Tutkielmassa on aikaisemmin käsitelty liiketoimintasiirtoa ja jakautumista vaiheittaisen transaktion ensimmäisinä toimina. Seuraavaksi käsiteltävässä luvussa syvennytään siihen, miten järjestely muuttuu yksittäisestä järjestelystä vaiheittaiseksi transaktioksi. Näin voi tapahtua silloin, kun liiketoimintasiirron tai jakautumisen jälkeen suoritetaan osakkeiden luovutus.

4 Osakeluovutus vaiheittaisessa transaktiossa

4.1 Osakeluovutus yleisesti

Vero-oikeudessa ei ole erikseen määritelty osaketta, mutta osakkeen määritelmä on kirjattu arvopaperimarkkinalakiin. Osake on arvopaperimarkkinalain (APML; 746/2012) mukaan arvopaperi. APML 2 luvun 1 §:n 1 kohdassa todetaan, että arvopaperilla tarkoitetaan tässä laissa sellaista arvopaperia, joka on vaihdantakelpoinen ja joka on saatettu tai saatetaan yleiseen liikkeeseen useiden samansisältöisistä oikeuksista annettujen arvopaperien kanssa ja tällainen voi olla esimerkiksi osakeyhtiön osake ja muun yhteisön vastaava osuus sekä tällaisesta oikeudesta annettu talletustodistus. Kun osakkeita luovutetaan, puhutaan osakekaupasta. Osakkeiden luovutuksen myötä myyjä myy omistamansa osakkeet kokonaan tai osittain ostajalle. Osakekaupan myytävänä kohteena ovat ainoastaan osakkeet, jolloin ostettavan yhtiön varat tai velat eivät siirry kaupan myötä uudelle omistajalle.⁹⁷ Osakkeet maksetaan usein rahana, mutta ne voidaan myydä myös velaksi tai rahamaksun sijaan voidaan suorittaa osakevaihto. Jos toinen ostajana on toinen yhtiö, myyjälle saatetaan antaa maksuksi oman yhtiön osakkeita.⁹⁸ Osakkeet kuuluvat yhtiön omaisuuteen ja omaisuuslaji jaotellaan laissa sen käyttötarkoituksen mukaan. Omaisuuslajien jaottelulla on iso merkitys mm. omaisuuslajisiirroissa ja luonnollisten henkilöiden sekä kuolinpesien pääomatulo-osuuksien laskemisessa, mutta erityisen suuri merkitys omaisuuslajijaolla on osakeluovutusten ja osinkojen verokohtelussa. Omaisuuslaji vaikuttaa osakeluovutusten ja osinkojen veronalaisuuteen, verovapauteen sekä luovutustappioiden vähennyskelpoisuuteen.⁹⁹

Omaisuuslajit on jaoteltu käyttö-, vaihto-, rahoitus-, sijoitus- tai muuhun omaisuuteen. Omaisuuslajien tarkemmat määritelmät ja sisällöt on kirjattu EVL:n 2 lukuun. Omaisuuslajien määritelmät alkavat rahoitusomaisuuden määritelmällä, josta säännellään EVL 9

⁹⁷ Huikuri, Karsio, Koila & Vartiainen, 2016, s. 13.

⁹⁸ Huikuri, Karsio, Koila & Vartiainen, 2016, s. 14.

⁹⁹ Malmgrèn & Myrsky, 2020, s. 131.

§:ssä. Lain kohdan perusteella **rahoitusomaisuutta** ovat rahat, saamiset ja muut rahoitusvarat. **Vaihto-omaisuutta** ovat EVL 10 §:n mukaisesti elinkeinotoiminnassa sellaisinaan tai jalostettuina luovutettaviksi tarkoitetut kauppatavarat, raaka-aineet, puolivalmisteet ja muut hyödykkeet sekä elinkeinotoiminnassa kulutettaviksi tarkoitetut poltto- ja voiteluaineet ja muut tarvikkeet. **Sijoitusomaisuus** puolestaan määritellään 11 §:ssä ja sen mukaan sijoitusomaisuutta ovat raha-, vakuutus- ja eläkelaitosten varojen sijoittamiseksi tai sijoitusten turvaamiseksi hankkimat arvopaperit, kiinteistöt ja muu sellainen omaisuus, saamia lukuun ottamatta. EVL 12 §:n mukaan **käyttöomaisuutta** ovat elinkeinotoiminnassa pysyvään käyttöön tarkoitetut maa-alueet, arvopaperit, rakennukset, koneet, kalustot ja muut esineet, patentit ja muut erikseen luovutettavissa olevat aineettomat oikeudet sekä soran- ja hiekanottoaikat, kaivokset, kivilouhokset, turvesuot ja muut sellaiset hyödykkeet. Maa-alue, arvopaperit ja muut sellaiset hyödykkeet ovat kulumatonta käyttöomaisuutta. EVL 12 a §:n mukaan, jos omaisuus ei mene edellä luoteltuihin kategorioihin, on kyseessä **muu omaisuus**.

Jotta hyödyke voisi kuulua yhtiön käyttöomaisuuteen, tulee sen palvella käyttöarvollaan verovelvollisen elinkeinotoimintaa. Tätä ehtoa pidetään kriteerinä käyttöomaisuutta arvioitaessa. Ongelmaksi voi muodostua tulkinnallinen arvio siitä, kuuluu hyödyke käyttöomaisuuteen vai yhtiön pitkäaikaisiin sijoituksiin. Ero käyttöomaisuuden ja pitkäaikaisen sijoituksen välillä on se, että käyttöomaisuuden hankintameno kohdistuu verovelvollisen varsinaiseen suoritustuotantoon ja on sen kannalta välttämätön. Arvopaperit kuuluvat käyttöomaisuuteen esimerkiksi silloin, kun verovelvollinen on hankkinut ne lisätäkseen, turvatakseen tai helpottaakseen suoritteidensa menekkiä taikka tehdäkseen tuotannon-tekijän hankkimisen edulliseksi tai varmemmaksi.¹⁰⁰

¹⁰⁰ HE 176 / 2008 vp, s. 5.

4.2 Verovapaa vai verollinen osakeluovutus?

Osakeluovutuksen verokohtelu riippuu luovutettavasta omaisuuslajista, johon osake kuuluu. Luovutuksen kohteena olevan yhtiön osakkeiden omaisuuslaji ratkaistaan ta-pauskohtaisesti kokonaisarviointia hyödyntäen ¹⁰¹. Yleisesti tuloverojärjestelmän tulokä-site on hyvin laaja ja täten tulo on vain poikkeuksellisesti verovapaa. Osakkeiden luovu-tuksesta syntyvää luovutusvoittoa (tai -tappiota) voi syntyä vain vastikkeellisessa omai-suuden luovutuksessa. Luovutusvoittoa syntyy, kun osakkeiden myyntihinta ylittää osak-keiden hankintamenon ja voiton hankkimisesta aiheutuneet menot ja pääsäännön mu-kaan kaikki kotimaisista sekä ulkomaisista arvopapereista saadut luovutusvoitot ovat ve-ronalaista tuloa. ¹⁰² Vastikkeelliseksi luovutukseksi käsitetään mm. osakekauppa, joka edellä todettiin vastikkeelliseksi tapahtumaksi.

Osakeluovutuksen osalta vain käyttöomaisuusosakkeiden osalta on säädetty verovapau-desta eikä yhteisön muihin omaisuuslajien luovutuksiin voida soveltaa verovapautta ¹⁰³. Käyttöomaisuusosakkeiden verovapaudella on haluttu estää osakeyhtiöiden väliset ket-juverotukset, ja samalla on haluttu mahdollistaa omistusrakenteiden joustavat muutok-set ¹⁰⁴. Verovapauden vuoksi sekä luovuttajan että luovutettavan omaisuuden eli osak-keen osalta on laadittu tiukat kriteerit, jotka tulee täytyä verovapauden saavuttamiseksi. EVL 6 §:n 1 momentin 1 kohdasta nähdään, että verovapaan luovutuksen edellytykset täytyvät ainoastaan silloin, kun luovutuksen antajana on osakeyhtiö, osuuskunta, sääs-töpankki tai keskinäinen vakuutusyhtiö. Luovutusvoiton verovapaus koskee myös ulko-maisia yhteisöjä, jos niiden luovuttamat käyttöomaisuusosakkeet kuuluvat Suomessa olevan kiinteän toimipaikan varallisuuteen ¹⁰⁵. Jotta edellä mainitut tahot voisivat luo-vuttaa käyttöomaisuudeksi luokiteltuja osakkeita verovapaasti, tulee osakkeiden täyttää seuraavat kriteerit, jotka on lueteltu EVL:n 6 b §:ssä seuraavasti:

¹⁰¹ Verohallinto, 2024.

¹⁰² Verohallinto, 2024.

¹⁰³ Verohallinto, 2024.

¹⁰⁴ Kukkonen, 2007, s. 261.

¹⁰⁵ Verohallinto, 2024.

1) verovelvollinen on omistanut yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan ajanjaksona, joka on päättynyt enintään vuotta ennen luovutusta, vähintään kymmenen prosentin osuuden luovutettavan yhtiön osakepääomasta ja luovutettavat osakkeet kuuluvat näin omistettuihin osakkeisiin,

2) luovutuksen kohteena oleva yhtiö ei ole kiinteistö- tai asunto-osakeyhtiö taikka osakeyhtiö, jonka toiminta tosiasiallisesti käsittää pääasiallisesti kiinteistöjen omistamista tai hallintaa, ja

3) luovutuksen kohteena oleva yhtiö on kotimainen tai sellainen yhtiö, jota tarkoitetaan Euroopan yhteisöjen neuvoston eri jäsenvaltioissa sijaitseviin emo- ja tytäryhtiöihin sovellettavasta yhteisestä verotusjärjestelmästä antaman direktiivin 2 artiklassa, taikka yhtiön asuinvaltion ja Suomen välillä on verovuonna voimassa kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskeva sopimus, jota sovelletaan yhtiön jakamaan osinkoon.

Jos kriteerit eivät täyty luovuttajan tai luovutettavien käyttöomaisuusosakkeiden osalta, luovutus ei voi olla verovapaa. Luovutuksen verovapautteen ei vaikuta osakeyhtiön liiketoiminnan harjoittaminen tai oikeastaan harjoittamattomuus, koska verovapauden voi saada kriteerien täytyessä myös sellainen yhtiö, jolla ei ole aktiivista toimintaa ¹⁰⁶.

On hyvä huomata, että käyttöomaisuusosakkeiden luovutus osana yritysjärjestelyä on tulkinnallisesti ongelmallisempaa. EVL 6 b §:ssä tai muussa verolainsäädännössä ei säädetä siitä, miten osakkeiden yhden vuoden omistusaika lasketaan yritysjärjestelyjen yhteydessä. Täten jakautumisessa saatujen osakkeiden omistusaikaa laskettaessa huomioidaan yritysjärjestelyjen yleisseuraantoluonne. Osakkeiden omistusaika edellä mainituissa järjestelyissä lasketaan omaisuuden saannosta ennen jakautumista, edellyttäen että EVL:n yritysjärjestelysäännösten edellytyksen toteutuvat.¹⁰⁷

Liiketoimintasiirto ei ole jakautumisen tavoin yleisseuraanto, mutta myös liiketoimintasiirrossa annettuihin osakkeisiin voidaan soveltaa vastikeomistuksen jatkuvuutta. Silloin, kun siirtävä yhtiö on omistanut vastaanottavan yhtiön osakkeita ennen

¹⁰⁶ Verohallinto, 2024.

¹⁰⁷ Verohallinto, 2024.

liiketoimintasiirtoa, vastikeosakkeet katsotaan hankituiksi samaan aikaan kuin aiemmin omistetut vastaanottavan yhtiön osakkeet siltä osin kuin vastikeosakkeet on merkitty aiemman omistuksen suhteessa. Tämä sääntö pätee ainoastaan silloin, kun vastikkeet on hankittu aiemman omistuksen mukaisessa suhteessa. Tilanteessa, jossa vastikeosakkeita saadaan poikkeavasti aikaisempaan omistukseen nähden tai siirtävä yhtiö ei ole omistanut vastaanottavan yhtiön osakkeita ollenkaan, lasketaan osakkeiden hankinta-ajan kohta vasta liiketoimintasiirron toteuttamisesta alkaen.¹⁰⁸

Selkeä esimerkki vastikeosakkeiden omistusajan merkityksestä löytyy KHO:n päätöksestä **1971 II 541**.

Käyttöomaisuuteen kuuluvista osakkeista, joiden merkintä oli perustunut verovelvollisen yli 5 vuoden ajan omistamiin osakkeisiin, saatu luovutushinta, vaikka myynti tapahtui ennen kuin 5 vuotta oli kulunut osakkeiden merkitsemisestä, ei ollut veronalaista tuloa.

Koska vain käyttöomaisuuteen kuuluvat osakkeet voivat luovutuksessa olla verovapaita, liittyy osakkeiden luokitteluun yhtiön puolelta suuri verotuksellinen intressi. Tällainen verotuksellinen intressi on seuraavassa luvussa käsiteltävä vieras veroetu, joka voi syntyä käyttöomaisuusosakkeita luovuttaessa, jos se tehdään osana vaiheittaista transaktiota.¹⁰⁹ Verovelvollisen intressi voi liittyä siihen, että yhtiö saisi osakekaupassa luovutettavat osakkeensa kuulumaan sen käyttöomaisuuteen. Ennakkopäätöksessä **KHO 2017:44** oli nimenomaisesti kysymys vaihto- ja käyttöomaisuusosakkeiden rajanvedosta.

A Oy oli käynnistänyt ja kehittänyt tuulivoimahankkeita. A Oy:llä itsellään ei ole ollut hankkeiden rakennus- ja toteuttamisvaiheissa tarvittavia pääomia, vaan yhtiön tarkoituksena on ollut, että kuhunkin hankkeeseen saadaan jossain vaiheessa mukaan ulkopuolinen kumppani, jonka asiantuntemuksella ja rahoituksella hanketta voidaan viedä eteenpäin rakennus- ja tuotantovaiheeseen. A Oy oli vuosina 2012–2014 perustanut X Oy:n, Y Oy:n ja kuusi muuta hankekehitysyhtiötä. A Oy oli

¹⁰⁸ Verohallinto 2024.

¹⁰⁹ Malmgrèn & Myrksy, 2020, s. 540.

syksyllä 2014 myynyt X Oy:n ja Y Oy:n osakekannat. Kahden tytäryhtiön kehityshankkeet olivat toistaiseksi keskeytyneet. Lisäksi yksi A Oy:n omistama hankekehitysyhtiö oli myynyt liiketoimintansa joulukuussa 2014.

A Oy:n katsottiin perustaneen X Oy:n ja Y Oy:n, jotta yhtiö voisi myydä uusiutuviin energialähteisiin perustuvia osakeyhtiöiden muodossa harjoitettuja hankkeita. X Oy:n ja Y Oy:n osakkeet olivat siten olleet A Oy:n vaihto-omaisuutta. Osakkeiden omaisuuslajia A Oy:n verotuksessa ei ollut arvioitava toisin sen tähden, että A Oy:n toimitusjohtaja ja muut yhtiön johtoon kuuluvat henkilöt toimivat hankekehitysyhtiöiden hallinnossa. A Oy:n osakkeista saamat luovutushinnat olivat sen veronalaisia tuloja.

4.3 Osakkeiden käyttöomaisuusluonteen arviointi

Käyttöomaisuusosakkeiden määrittelyssä annettiin pitkään painoarvoa yhtiöiden väliselle hallinnolliselle ja toiminnalliselle yhteydelle. Kahdesta seuraavasta oikeustapauksesta käy selkeästi ilmi, kuinka paljon hallinnollista ja toiminnallista yhteyttä on painotettu osana oikeuskäytäntöä. Ensimmäisessä ennakkopäätöksessä hallinnollisen ja toiminnallisen yhteyden katsottiin olevan olemassa ja sen katsottiin olevan niin merkittävä, että myytyjen osakkeiden luovutusvoittoon voitiin EVL 6 b §:n mukaisesti soveltaa verovapaan luovutuksen sääntelyä. Jälkimmäisessä ennakkopäätöksessä edellä mainittua hallinnollista ja toiminnallista yhteyttä ei muodostunut, eivätkä luovutetut osakkeet olleet KHO:n mukaan käyttöomaisuusosakkeita.

Ennakkopäätöksessä **KHO 2012:73** oli kyse siitä, muodostuiko A Oy:n ja B Oy:n välille niin vahva toiminnallinen ja hallinnollinen yhteys, että A Oy:n myydessä omistuksensa B Oy:stä, osakkeet voitiin katsoa kuuluvan yhtiön käyttöomaisuuteen, jolloin luovutus olisi EVL:n 6 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan verovapaa luovutus.

A Oy oli ollut vuonna 1998 mukana perustamassa B Oy:tä, minkä jälkeen A Oy myi liiketoimintansa B Oy:lle. A Oy:lle oli kertynyt B Oy:n perustamisen yhteydessä solmittuun osakkuussopimukseen perustuvia rojaltituloja vuoteen 2006 mennessä

yhteensä noin 236 000 euroa. B Oy oli toiminut tiloissa, jotka A Oy oli hankkinut ja remontoitunut tarkoitusta varten ja vuokrannut B Oy:lle. A Oy oli vuokrannut B Oy:n työntekijöille asuntoja ja vuosina 2003–2006 B Oy:n käyttöön henkilöautoja. B Oy oli aloittanut liiketoimintansa 1.8.1998 osin A Oy:n koneilla ja kalustolla. A Oy oli luovuttanut tuotantokoneensa ja -kalustonsa B Oy:n käyttöön veloituksetta kolmen ensimmäisen vuoden ajaksi. Vuoden 2001 joulukuussa B Oy sitoutui maksamaan A Oy:lle tuotantokoneista ja -kalustosta yhteensä 410 000 markan korvauksen. A Oy oli myöntänyt B Oy:lle lainoja sekä taannut tämän lainoja. A Oy:n ainoa osakkeenomistaja ja hallituksen jäsen oli toiminut B Oy:n toimitusjohtajana sekä hallituksen jäsenenä B Oy:n perustamisesta osakkeiden myyntiin vuonna 2006 asti. Kun otettiin huomioon edellä mainitut seikat kokonaisuutena, A Oy:tä oli pidettävä elinkeinotoimintaa harjoittavana yhtiönä ja B Oy:n osakkeet olivat edellä kuvatun toiminnallisen ja hallinnollisen yhteyden perusteella kuuluneet A Oy:n käyttöomaisuuteen.

Ennakkopäätöksessä **KHO 2012:74** todettiin, että luovutetut osakkeet olivat liiketoimintaan kuulumatonta omaisuutta, koska yhtiöiden välille ei syntynyt sellaista toiminnallista yhteyttä, jonka seurauksena osakkeita olisi voitu pitää käyttöomaisuusosakkeina.

Ennakkopäätöksessä **KHO 2012:74** A Oy oli myynyt omistamansa 12,6 prosentin osuuden C Oy:n osakkeista. A Oy:n hallituksen puheenjohtaja ja pääosakas B oli toiminut C Oy:ssä konsulttina ja hallituksen jäsenenä. A Oy:n liikevaihto muodostui pörssiosakkeiden myynnistä kertyneistä noin 325 000 euron tuloista ja C Oy:n maksamista 8 000 euron konsulttitoiminnan palkkioista. A Oy:n ja C Oy:n välillä ei katsottu vallitsevan B:n hallitus- ja konsulttityöskentelyn perusteella sellaista toiminnallista yhteyttä, jonka perusteella A Oy:n myymät C Oy:n osakkeet olisivat olleet A Oy:n käyttöomaisuutta, vaan ne olivat A Oy:n liiketoimintaan kuulumatonta omaisuutta.

Käyttöomaisuusosakkeiden tulkinta oikeuskäytännössä on juuri muuttunut. Muutoksen myötä arvioitaessa yhtiön osakkeiden kuulumista käyttöomaisuuteen, painoarvoa ei enää anneta yhtä paljon toiminnalliselle ja hallinnolliselle yhteydelle, vaan muuttuneen oikeuskäytännön myötä painoarvoa annetaan yhä enemmän myös sille, kuinka osakkeet edistävät osakkaana olevan yhtiön elinkeinotoimintaa. Muutos johtuu yhteisöjen tulolähdejaon poistumisesta vuonna 2020¹¹⁰. Muutoksesta huolimatta

¹¹⁰ Kt. HE 257/2018 vp.

käyttöomaisuustapauksien tulkinnassa painottuu kokonaistulkinta. Seuraavissa KHO:n ennakkopäätöksissä näkyy selkeästi tämä näkökulman muuttuminen.

Ennakkopäätöksessä **KHO 2024:41** oli kyse A Oy:stä, joka oli perustettu vuonna 2008. Yhtiön osakkaina oli ollut kolme veljestä ja kaksi heidän serkkuaan. Samojen henkilöiden omistama B Oy oli jakautunut Kiinteistöyhtiö C:ksi sekä kuljetusalalle tarkoitettujen yksilöllisten erikoisratkaisujen suunnittelua ja valmistusta harjoittavaksi D Oy:ksi. A Oy oli vuonna 2008 hankkinut osakkaina olleilta henkilöiltään osakevaiholla D Oy:n koko osakekannan. A Oy oli tarjonnut D Oy:lle yli kymmenen vuoden ajan taloushallintoon ja muuhun hallintoon liittyviä erilaisia palveluja, jotka oli tuottanut A Oy:n osakaskuntaan kuulumaton henkilö. A Oy oli myynyt hallintopalveluja myös Kiinteistöyhtiö C:lle.

Asiassa oli arvioitava, olivatko D Oy:n osakkeet palvelleet käyttöarvollaan A Oy:n elinkeinotoimintaa siten, että osakkeet oli katsottava A Oy:n elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 b ja 12 §:ssä tarkoitetuksi käyttöomaisuudeksi.

Korkein hallinto-oikeus oli aiemmassa käyttöomaisuusosakkeita koskevassa oikeuskäytännössään tarkastellut sitä, onko myyjäyhtiön ja myytävänä olevan yhtiön välillä vallinnut hallinnollinen ja toiminnallinen yhteys. Hallinnollisen ja toiminnallisen yhteyden perusteella oli arvioitu, ovatko kulloinkin esillä olleet osakkeet kuuluneet myyjäyhtiön elinkeinotoiminnan tulolähteen vai muun toiminnan tulolähteen varoihin. Koska elinkeinotulon verottamisesta annettua lakia oli lailla 308/2019 muutettu siten, että lain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettun yhteisön harjoittaman muun toiminnan kuin maatalouden tulosta laskettaessa sovelletaan, mitä sanotussa laissa säädetään elinkeinotoiminnasta, A Oy:n verovuotta 2021 koskevassa asiassa osakkeiden käyttöomaisuusluonnetta arvioitaessa vastaavaa painoarvoa ei ollut enää annettava sille seikalle, millainen hallinnollinen ja toiminnallinen yhteys A Oy:n ja D Oy:n välillä oli vallinnut. Sen sijaan merkitystä oli annettava entistä keskeisemmin sille, miten D Oy:n osakkeet ovat palvelleet A Oy:n elinkeinotoimintaa edistäviä tarkoituksia.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että D Oy:n asema A Oy:n kokonaan omistamana tytäryhtiönä, osakkeiden omistusajan pituus ja A Oy:n osakaskuntaan kuulumattoman henkilökunnan toimesta eri yhtiöille tuottamat palvelut puolsivat sitä, että D Oy:n osakkeet olivat A Oy:n käyttöomaisuutta.

Kun A Oy oli hankkinut osakevaiholla D Oy:n osakekannan, henkilöosakkaiden välitön omistus D Oy:ssä oli muuttunut välilliseksi. Tämä seikka puolsi A Oy:n luonnehdintaa holdingyhtiöksi, jonka kautta oli järjestetty sukuomisteisen yhtiön osakeomistus.

D Oy:n osakkeiden käyttöomaisuusluonnetta puoltavien ja sitä vastaan puhuvien seikkojen keskinäistä painoarvoa punnittaessa oli kiinnitettävä huomiota siihen, missä määrin konserniin perustuvalla omistusrakenteelle oli osoitettavissa yhtiöiden liiketoimintaan liittyviä syitä. D Oy harjoitti tuotannollista toimintaa. Henkilöosakkaita oli ollut alun perin viisi. Konsernirakenteelle, jossa oli toimittu vakiintuneesti useiden vuosien ajan, oli nähtävillä toiminnan johtamiseen, riskien hallintaan ja rahoituksen järjestämiseen liittyviä perusteita. Ei ollut aihetta katsoa, että konsernirakenne olisi palvellut vain osakkeenomistajien sijoitusten hallinnointia.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että D Oy:n osakkeet olivat A Oy:n elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 b ja 12 §:ssä tarkoitettuja käyttöomaisuusosakkeita. §A Oy:n D Oy:n osakkeista saama luovutushinta oli siten A Oy:n verovapaata tuloa.

KHO viittasi ennakkopäätöksessään lain esitöihin, HE 176/2008¹¹¹ ja HE 257/2018¹¹², arvioidessaan käyttöomaisuuden määritelmää. Nyt käsillä olevassa tapauksessa osakkeiden kuulumista A Oy:n käyttöomaisuuteen puolsivat KHO:n mukaan seuraavat tosiseikat: A Oy on konsernin emoyhtiö, joka on omistanut kokonaan D Oy:n osakekannan 12 vuoden ajan, A Oy on veloittanut D Oy:tä erilaisista hallintopalveluista, joita on tarjonnut yhtiöön palkattu talousjohtaja, joka ei ole yhtiön osakas ja lisäksi asian ratkaisuun vaikutti se, että A Oy on myynyt hallintopalveluita myös kiinteistöyhtiölle C:lle sekä tarjonnut tilapäisiä lainoja D Oy:lle. Osakkeet voitiin katsoa A Oy:n käyttöomaisuuteen kuuluvaksi, vaikka henkilöosakkaiden välitön omistus D Oy:ssä muuttui välilliseksi osakevaihdon myötä, joka puoltaisi A Oy:n luonnehdintaa holdingyhtiönä. Jos A Oy:n olisi katsottu toimineen holdingyhtiönä, ei EVL:n 6 b §:ää ja 12 §:ää olisi voitu soveltaa. Ennakkopäätöksessä annettiin painoarvoa sille, että konsernirakenne ei ollut palvellut ainoastaan osakkeenomistajien sijoitusten hallinnointia, vaan omistusrakenteelle oli osoitettavissa liiketoiminnallisia syitä. Täten kokonaisuus huomioiden osakkeet voitiin katsoa kuuluvan A Oy:n käyttöomaisuuteen EVL 6 b §:n ja 12 §:n mukaisesti.

¹¹¹ Kt. HE 176/2008 vp. Jakso 2.1.

¹¹²Kt. HE 257/2018 vp. s. 23.

Ennakkopäätöksessä **KHO 2024:42** oli ratkaistavana osakevaihdolla saatujen osakkeiden omaisuuslaji.

C ja D olivat omistaneet arkkitehtipalveluja tarjonneen B Oy:n koko osakekannan. He olivat lisäksi omistaneet vuonna 2014 perustetun A Oy:n osakekannan. A Oy oli hankkinut vuonna 2014 B Oy:n koko osakekannan osakevaihdolla. A Oy oli harjoittanut arvopaperikauppaa, ja lisäksi yhtiö oli tarjonnut B Oy:lle toimitusjohtajan palveluja sekä talous- ja palkkahallinnon palveluja. A Oy:llä oli talous- ja palkkahallinnon palveluiden tuottamista varten kaksi yhtiön osakaskuntaan kuulumatonta työntekijää. Vuosina 2017–2021 A Oy:n vuotuisten liikevaihtojen pääosa eli 74,4–86,2 prosenttia oli kertynyt muista tuotoista kuin palveluveloituksista B Oy:ltä. Lisäksi A Oy:n taseen 30.6.2021 mukaiset varat sisälsivät merkittävän määrän vaihtoomaisuutta ja erilaisia saamia.

Asiassa oli arvioitava, olivatko B Oy:n osakkeet palvelleet käyttöarvollaan A Oy:n elinkeinotoimintaa siten, että osakkeet oli katsottava A Oy:n elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 b ja 12 §:ssä tarkoitetuksi käyttöomaisuudeksi.

Korkein hallinto-oikeus oli aiemmassa käyttöomaisuusosakkeita koskevassa oikeuskäytännössään tarkastellut sitä, onko myyjäyhtiön ja myytävänä olevan yhtiön välillä vallinnut hallinnollinen ja toiminnallinen yhteys. Hallinnollisen ja toiminnallisen yhteyden perusteella oli arvioitu, ovatko kulloinkin esillä olleet osakkeet kuuluneet myyjäyhtiön elinkeinotoiminnan tulolähteen vai muun toiminnan tulolähteen varoihin. Koska elinkeinotulon verottamisesta annettua lakia oli lailla 308/2019 muutettu siten, että lain 1 §:n 2 momentissa tarkoitetun yhteisön harjoittaman muun toiminnan kuin maatalouden tulosta laskettaessa sovelletaan, mitä sanotussa laissa säädetään elinkeinotoiminnasta, A Oy:n verovuosia 2022 ja 2023 koskevassa asiassa osakkeiden käyttöomaisuusluonnetta arvioitaessa vastaava painoarvoa ei ollut enää annettava sille seikalle, millainen hallinnollinen ja toiminnallinen yhteys A Oy:n ja B Oy:n välillä oli vallinnut. Sen sijaan merkitystä oli annettava entistä keskeisemmin sille, miten B Oy:n osakkeet ovat palvelleet A Oy:n elinkeinotoimintaa edistäviä tarkoituksia.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että B Oy:n asema A Oy:n kokonaan omistamana tytäryhtiönä, osakkeiden omistusajan pituus sekä A Oy:n osakaskuntaan kuulumatoman henkilökunnan toimesta tuottamat palvelut puolsivat sitä, että B Oy:n osakkeet ovat palvelleet käyttöarvollaan A Oy:n elinkeinotoimintaa.

A Oy harjoitti hallinnollisten palveluiden tuottamisen lisäksi arvopaperikauppaa, ja yhtiön noin 25 000 000 euron suuruiset varat koostuivat B Oy:n osakkeiden lisäksi vaihto-omaisuudesta sekä yhtiön liikevaihtoon nähden merkittävän määräisistä osakaslainasaamisista, muista saamisista ja rahavaroista. Yhtiön vuotuisten

liikevaihtojen pääosa oli kertynyt muista tuotoista kuin veloituksista B Oy:ltä. Nämä seikat eivät osoittaneet sitä, että B Oy:n osakkeet olisivat A Oy:n käyttöomaisuutta. Kun A Oy oli hankkinut osakevaihdolla B Oy:n osakekannan, C:n ja D:n välitön omistus B Oy:ssä oli muuttunut välilliseksi. Osakevaihdolla muodostetulle konsernirakenteelle ei ollut juurikaan esitetty yhtiöiden liiketoimintaan liittyviä syitä. Omistusrakenteen oli katsottava palvelleen lähinnä A Oy:n osakkeenomistajien etua ja yhtiön toiminnan tarkoituksen olleen sen osakkeenomistajien erilaisten sijoitusten hallinnointi.

B Oy:n osakkeiden käyttöomaisuusluonnetta vastaan puhuvia seikkoja oli pidettävä merkitykseltään vahvempina kuin osakkeiden käyttöomaisuusluonnetta puoltavia seikkoja. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että B Oy:n osakkeet olivat A Oy:n elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 12 a §:ssä tarkoitettua muuta omaisuutta. A Oy:n B Oy:n osakkeista saama luovutushinta oli siten A Oy:n veronalaista tuloa

Asiassa oli jälleen arvioitavana se, palvelivatko B Oy:n osakkeet käyttöarvoltaan A Oy:n elinkeinotoimintaa, jolloin osakkeet voitaisiin katsoa kuuluvan yhtiön käyttöomaisuuteen EVL 6 b §:n ja 12 §:n mukaisesti. KHO viittasi käyttöomaisuuden määrittelyssä jälleen lain esitöihin eli HE 257/2018:seen. KHO lausui, ettei B Oy:n osakkeiden omistukseen voitu soveltaa EVL:n käyttöomaisuutta koskevia säännöksiä, vaan osakkeet muodostivat A Oy:lle muun omaisuuden tulonlähteen EVL 12 §:n mukaisesti. Tapauksessa oli sekä käyttöomaisuuden puolesta, että vastaan puoltavia argumentteja. Osakkeiden kuulumista muuhun omaisuuteen tulolähteeseen puolsivat seuraavat tosiseikat: A Oy harjoitti hallinnollisten palveluiden tuottamisen lisäksi arvopaperikauppaa, ja yhtiön taseen varat koostuivat merkittävältä osin vaihto-omaisuudesta sekä erilaisista saamisista. Myöskään B Oy:n jakamat osingot eivät voineet OYL 1 luvun 5 §:n nojalla tulla käsitetyiksi käyttöomaisuutena. Lisäksi yhtiön liikevaihdosta suurin osa kertyi muista tuloista kuin B Oy:ltä saaduista veloituksista. Osakkeiden kuulumista yhtiön käyttöomaisuuteen puolsivat seuraavat tosiseikat: A Oy on veloittanut B Oy:ltä mm. talous- ja palkkahallinnon palveluita, jotka on tuotettu ulkopuolisen työvoiman toimesta. Lisäksi A Oy omisti kokonaan B Oy:n ja konsernisuhde oli kestänyt pitkään. Edellä mainittujen lisäksi osakkeet olivat palvelleet käyttöarvoltaan A Oy:n elinkeinotoimintaa. KHO katsoi, että käyttöomaisuutta puoltavat argumentit jäivät vähäisemmiksi, ja omistusrakenteen katsottiin, palvelen vain

lähinnä A Oy:n osakkeenomistajien etua ja yhtiön tarkoituksena nähtiin olevan osakkeenomistajien erilaisten sijoitusten hallinnointi.

Ennakkopäätöksessä **KHO 2024:43** A Oy oli A-konsernin emoyhtiö. Konserniin kuului muun muassa teräsliiketoimintaa harjoittanut C Oy. A Oy oli vuoden 2019 lopussa ostanut eräiltä rahastoilta 12,33 prosenttia valmistustoimintaa harjoittavan pörssinoteeratun B Oyj:n osakekannasta 9,25 euron osakekohtaisella kauppahinnalla. Osakekauppojen jälkeen A Oy oli B Oyj:n suurin osakkeenomistaja.

Vuonna 2019 tehtyjen osakekauppojen jälkeen C Oy oli alkanut myydä teräslevyjä B Oyj:n harjoittamaa valmistustoimintaa varten. C Oy oli vuonna 2020 ostanut D Oy:n koko osakekannan ja E Oy:n teräspalveluliiketoiminnan. D Oy oli myös alkanut myydä teräslevyjä B Oyj:lle. Vuonna 2021 C Oy oli ostanut teräspalvelukeskus F Oy:n koko osakekannan. Syyskuussa 2021 A Oy oli luovuttanut hankkimiaan B Oyj:n osakkeita 52,00 euron osakekohtaisella kauppahinnalla siten, että luovutetut osakkeet olivat vastanneet noin 7,94 prosenttia B Oyj:n ulkona olleista osakkeista. Asiassa oli korkeimmassa hallinto-oikeudessa arvioitavana, olivatko B Oyj:n osakkeet palvelleet käyttöarvollaan A Oy:n elinkeinotoimintaa siten, että osakkeet oli katsottava A Oy:n elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 b ja 12 §:ssä tarkoitetuksi käyttöomaisuudeksi.

Korkein hallinto-oikeus katsoi A Oy:n olevan liiketoimintaa harjoittavan konsernin emoyhtiö. Konserni oli laajentanut teräsliiketoimintaansa yrityskauppojen avulla. Kun otettiin huomioon, että B Oyj oli terästuotteita valmistustoiminnassaan käyttävä yhtiö ja että A-konsernin yhtiöt olivat myyneet tuotteitaan B Oyj:lle, B Oyj oli A-konsernin teräsliiketoimintaan nähden lähialalla toimiva yhtiö, ja B Oyj:n osakkeiden hankinnan oli katsottava tukeneen A-konsernin tavoitetta laajentaa konsernin teräsliiketoimintaa. Kun lisäksi otettiin huomioon A Oy:n suurimman osakkeenomistajan asema B Oyj:ssä, B Oyj:n osakkeet olivat A Oy:n strateginen sijoitus. A Oy:n B Oyj:n osakkeista saama luovutushinta oli elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 §:n 1 momentin 1 kohdassa ja 6 b §:ssä säädetyllä tavalla A Oy:n verovapaata tuloa ja hankintameno vähennyskelvotonta menoa siltä osin kuin A Oy oli luovuttanut yli vuoden ajan omistamiaan B Oyj:n osakkeita. Asiaa ei ollut arvioitava toisin sen vuoksi, että A Oy oli luovuttanut pääosan omistamistaan B Oyj:n osakkeista alle kahden vuoden omistustajan jälkeen.

Oikeuskäytännön muuttumisen myötä, vuodesta 2024 eteenpäin käyttöomaisuusosakkeiden arvioimisen kohdalla painoarvoa ei enää anneta pelkästään hallinnolliselle ja toiminnalliselle yhteydelle, vaan arvioimisessa painoarvoa annetaan jatkossa myös sille, miten käyttöomaisuusosakkeet edistävät yhtiön liiketoimintaa. Vaikka

käyttöomaisuusosakkeiden oikeudellinen tulkinta on muuttunut, voi käyttöomaisuuden tulkinta aiheuttaa ongelmia erityisesti erilaisissa käyttöomaisuuden muutostilanteissa.

Seuraavassa ennakkoratkaisussa **KVL 3/2023** tulkintaongelmaa aiheutti olosuhteiden muutos ja se oliko tällä muutoksella vaikutusta osakkeita määriteltäessä. Ennakkoratkaisussa A Oy omisti B Oy:n osakkeita ja oli luokitellut ne käyttöomaisuudeksi. Osakkeita oli tarkoitus omistaa pysyvästi ja A Oy oli ollut jo vuosien ajan yksi monista B Oy:n omistajista. Osakkeiden tarkoituksena oli hyödyttää A Oy:n liiketoimintaa pitkäaikaisesti siten, että A Oy:llä oli tulevaisuudessa mahdollisuus hankkia kohtuullisella hinnalla tuotannon-tekijöitä B Oy:n ja sen tytäryhtiöiden avulla. 2022 ilmeni, että osakkeiden suunniteltu käyttötarkoitus ei ollut enää mahdollinen, eikä käyttöomaisuusosakkeiden toiminnallista yhteyttä enää juuri ollut. Edellä mainitut osakkeet eivät nimittäin enää hyödyttäneet A Oy:n liiketoimintaa eikä niihin kohdistunut tulonodotuksia, jolloin A Oy päätti laittaa osakkeet myyntiin. Myynnin osalta nousi kysymys siitä, mihin omaisuuteen A Oy:n myyntiin laitettavat osakkeet luokiteltiin ja voisiko niiden omaisuuslaji muuttua myynnin myötä. KVL totesi, että omaisuuslaji ja käyttöomaisuuteen kuulumisen arvioidaan lain esitöiden ja oikeuskäytännön mukaan aina tapauskohtaisesti kokonaisuus huomioiden. KVL tuli lopulta siihen päätökseen, että osakkeet säilyivät käyttöomaisuusosakkeina, koska osakkeet oli omistettu useiden vuosien ajan ja niiden tarkoituksena oli ollut hyödyttää A Oy:n liiketoimintaa.

Ennakkopäätöksessä **KHO 2019:129** oli käsiteltävänä vaiheittainen transaktio, mutta erityisesti tapauksessa puhututti mahdollinen omaisuuslajin muuttuminen luovutuksen yhteydessä ja voitiinko täten osakkeiden luovutukseen soveltaa EVL 6 b §:ää.

D Oy:n käyttöomaisuuteen oli kuulunut 51 prosenttia B Oy:n osakkeista. D Oy:n kokonaisjakautumisessa 1.2.2016 B Oy:n osakkeet olivat siirtyneet jakautumisessa syntyneelle, lähinnä tuloverolain mukaan verotettavaa vuokraustoimintaa harjoittaneelle A Oy:lle. B Oy oli 1.10.2016 jakautunut kokonaan liiketoimintaa harjoittavaan C Oy:öön ja kiinteistöyhtiö F Oy:öön. A Oy oli 1.2.2017 myynyt omistamansa C Oy:n osakkeet H Oy:lle.

D Oy:n jakautumiseen sovellettiin jatkuvuusperiaatetta. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei D Oy:n jakautuminen sinällään aiheuttanut muutosta A Oy:lle siirtyvien varojen omaisuuslajin osalta. Kun lisäksi otettiin huomioon D Oy:n 1.2.2016 tapahtuneen jakautumisen ja C Oy:n 1.2.2017 tapahtuneen luovutuksen välillä kulunut lyhyt aika, korkein hallinto-oikeus katsoi luovutettujen C Oy:n osakkeiden säilyneen luonteeltaan liikeomaisuuteen luettavana käyttöomaisuutena, vaikka A Oy oli harjoittanut lähinnä tuloverolain mukaan harjoitettavaa toimintaa. C Oy:n osakkeista saatu luovutushinta oli A Oy:n elinkeinotoiminnan tulolähteen verovapaata tuloa.

KHO:n ennakkopäätös osoittaa sen, että EVL 6 b §:n soveltuminen ei pääty heti, kun osakkeiden käyttöomaisuusluonteen perusteena oleva toiminnallinen yhteys katkeaa. Tämä johtuu jakautumisen yleisseuraantoluonteesta ja jatkuvuusperiaatteesta: jakautuvan yhtiön käyttöomaisuuteen kuuluneet osakkeet ovat käyttöomaisuutta myös vastaanottavassa yhtiössä.¹¹³ Ennakkopäätöksen osalta mielenkiintoista oli kuitenkin se, että käyttöomaisuuden verovapaata luovutusta voitiin soveltaa, vaikka luovutus tehtiin tuloverolain mukaista vuokraustoimintaa harjoittaneelle yhtiölle¹¹⁴. On hyvä huomata, että vuonna 2019, jolloin tapaus oli ratkaistavana, kysymys oli EVL:n ja TVL:n mukaisen muun toiminnan tulolähteen välisestä ongelmasta. Vuodesta 2020 eteenpäin tulolähdejako on uudistettu, jolloin vuodesta 2020 alkaen samanlainen kysymys koskisi EVL:n sisäistä omaisuuslajijaottelua (käyttöomaisuus vs. muu omaisuus), eikä tulolähdeongelmaa.¹¹⁵

¹¹³ Penttilä, 2019, s. 6.

¹¹⁴ Huom. EVL:n 6 b § 2. kohdan rajoitus verovapaaseen luovutukseen vastaanottavan yhtiön osalta: luovutuksen kohteena oleva yhtiö ei ole kiinteistö- tai asunto-osakeyhtiö taikka osakeyhtiö, jonka toiminta tosiasiallisesti käsittää pääasiallisesti kiinteistöjen omistamista tai hallintaa.

¹¹⁵ Penttilä, 2019, s. 6.

5 Vaiheittaiset transaktiot yritysjärjestelynä

5.1 Vaiheittaisten transaktioiden syistä

5.1.1 Liiketaloudelliset syyt

Yritysjärjestelyt eivät ole katoava luonnonvara. Päinvastoin ne ovat erittäin monipuolinen ja käyttökelpoinen tapa järjestää liiketoimintaa uudelleen. Maailma liiketoiminnan ympärillä on alati muuttuva, jolloin liiketoimintaa on kilpailukyvyyn ja voiton tuottamisen saavuttamiseksi mukautettava näihin muutoksiin. Yritysjärjestelyt lisäävät samalla yritysten tehokkuutta, kannattavuutta ja lisäksi niiden avulla tavoitellaan entistä tuloksellisempaa toimintaa ¹¹⁶. Usein yritystoiminnan uudelleenjärjestely edellyttää useita peräkkäisiä toimia, jotta edellä kuvatut tavoitteet voitaisiin saavuttaa ¹¹⁷. Kun yritystoimintaa järjestellään uudelleen useilla peräkkäisillä oikeustoimilla ja järjestelyillä, käytetään oikeustoimien muodostamasta kokonaisuudesta nimeä vaiheittainen transaktio ¹¹⁸. Tässä tutkielmassa vaiheittainen transaktio syntyy, kun ensin suoritetaan liiketoimintasiirto tai jakautuminen ja sen jälkeen suoritetaan vielä saatujen osakkeiden luovutus.

Edellä on tarkasteltu vaiheittaisen transaktion ensimmäisiä mahdollisia järjestelyvaihtoehtoja: liiketoimintasiirtoa ja jakautumista. Tarkastelu kohdistui syihin toteuttaa liiketoimintasiirto sekä jakautuminen itsenäisinä toimina. Molempien järjestelyiden osalta tarkasteltiin myös niiden lainsäädännöllisiä periaatteita erityisesti veroneutraaleina toimenpiteinä sekä vastikkeen merkitystä kummassakin järjestelyssä. Kuten edellä juuri todettiin, on hyvin yleistä, että liiketoimintasiirron tai jakautumisen jälkeen hankitut osakkeet myydään järjestelyn jälkeen ja osakeluovutuksen yleisiä periaatteita käsiteltiin edellisessä luvussa. Vaiheittaisten transaktioiden osalta voi helposti herätä kysymys siitä, voiko järjestely olla veroneutraali ja millaisen merkityksen vastike saa tällaisessa järjestelyssä. Koska veroneutraalius on tärkeä ja keskeisin osa yritysjärjestelyä, on

¹¹⁶ Immonen, 2022, s. 658.

¹¹⁷ Huikuri, Karsio, Koila & Vartiainen, 2016, s.155; Järvenoja, 2022, s. 586.

¹¹⁸ Kaunisto, 2022, s. 250.

veroneutraaliutta ja vastiketta koskeva kysymys nostettu tutkimuksen kolmanneksi tutkimuskysymykseksi, johon myös haetaan seuraavissa luvuissa vastausta. Jotta tutkimuskysymykseen voi vastata, on ensin tärkeää ymmärtää ne syyt, miksi liiketoimintasiirto tai jakautuminen halutaan toteuttaa ennen osakekauppaa. Syitä tähän asiaan haetaan oikeustapausesimerkkien avulla.

Ennakkopäätöksessä **KHO 2015:156** oli kyse osittaisjakautumisesta, jonka jälkeen oli tarkoitus myydä vastikkeena saadut osakehuoneistot.

Aravakiinteistöjä omistava A Oy aikoi siirtää osittaisjakautumisella 91 huoneiston käsittävän vuokrataloikiinteistön B Oy:lle siten, että A Oy:n kokonaan omistava konsernin emoyhtiö sai vastikkeeksi B Oy:n osakkeita. B Oy oli sen jälkeen tarkoitus muuttaa asunto-osakeyhtiöksi, minkä jälkeen emoyhtiö myisi yksittäiset osakehuoneistot. Järjestelyn katsottiin kohdistuvan liiketoimintakokonaisuuteen, ja siihen sovellettiin elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 c §:ssä tarkoitettua osittaisjakautumista koskevaa säännöstä.

Tapauksessa mielenkiinnon herättää ennen osittaisjakautumista tehty päätös osakkeiden myynnistä. Tapauksesta herää kysymys, miksi B Oy:n osakkeita ei voitu myydä ilman osittaisjakautumisen suorittamista. EVL:n yritysjärjestelysäännöksiä sovellettaessa pystytään välttämään tuloveron realisoituminen seuraavaan luovutusajankohtaan saakka. Se, että *todellinen tarkoitus järjestelyssä oli myydä osakkeet*, voi herättää ajatuksen siitä, yritettiinkö järjestelyllä saavuttaa vieraita veroetuja. KHO:n mukaan tapauksessa verorasitus ei ollut merkittävästi erilainen, jos osittaisjakautumista ei olisi suoritettu. Menettelyn seurauksena asuntojen luovutusvoitto tulee verotetuksi A Oy:n tulona sitä mukaan kuin huoneistoja tulevaisuudessa luovutetaan. Jos taas osittaisjakautumista ei sovellettaisi, kiinteistön arvonnousu olisi verotettu jo osittaisjakautumista toteutettaessa. KHO katsoo, ettei hakemuksessa selostetuissa olosuhteissa ole yritysjärjestelysäännöksen tarkoituksen ja verojärjestelmän lähtökohtien vastaista, että järjestelyyn sovelletaan elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 c §:n 1 momentin 2 kohdan osittaisjakautumista koskevaa säännöstä. Lisäksi KHO kuitenkin lausui päätöksessään, että myöhemmin

tapahtuva osakkeiden myynti ei sinänsä voi olla este osittaisjakautumissäännöksen soveltamiselle.

Ennakkopäätöksessä **KHO 2013:44** oli ratkaistavana A Oy:n matkailupalveluihin liittyvän liiketoiminnan verokohtelu, kun liiketoiminta oli päättynyt vuonna 2003, minkä jälkeen yhtiö oli ryhtynyt realisoimaan omistukseensa jääneitä vapaa-ajan asuntoja ja kahta rakentamatonta tonttia. A Oy oli jakautunut kokonaan Kiinteistö Oy L ja Asunto Oy R -yhtiöiksi 31.1.2008. Yhtiölle oli ennen sen jakautumista kertynyt tuloa kiinteistöjen myynnistä ja vuokrauksesta.

Jakautumishetkellä A Oy:llä ei ollut enää liiketoimintaa ja sillä oli vain kaksi 130 kilometrin päässä toisistaan sijaitsevaa kiinteistöä. Yhtiön kahden osakkaan tarkoituksena oli pitää R:n kunnassa sijaitseva kiinteistö itsellään eläkeasuntona ja helpottaa jakautumisella K:n kunnassa sijaitsevan kiinteistön realisointia. Osakkaat myivät Kiinteistö Oy L:n osakkeet 29.8.2008.

Kyseiseen, osaltaan liiketoiminnan lopettamiseen liittyneeseen järjestelyyn ei ollut sovellettava elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 h §:n veron kiertämistä koskevaa säännöstä pelkästään sillä perusteella, että yhtiö ei ollut enää harjoittanut aktiivista liiketoimintaa. Säännöstä ei ollut sovellettava myöskään sillä perusteella, että järjestelyn yhtenä keskeisenä tarkoituksena oli ollut K:n kunnassa sijaitsevan kiinteistön nopea realisoiminen.

Jakautuneen yhtiön osakkaat ovat kuitenkin voineet alkaa käyttää Asunto Oy R:n omistukseen siirtynyttä asuntoa tuloverolain 53 §:n 1 kohdan mukaisella tavalla ilman vuokranmaksuvelvollisuutta, mikä ei ole ollut mahdollista ennen jakautumista. Asunto voi lisäksi myöhemmin olla myytävissä oman asunnon myyntivoittosäännösten puitteissa siten, että jakautuneen yhtiön omistusaikana kertynyt arvonnousu jää verovapaaksi. Kun järjestelyyn liittyi tällaiset jakautumissäännösten tarkoituksen vastaiset veroedut, oli ilmeistä, että yhtenä järjestelyn pääasiallisista tarkoituksista oli ollut veron kiertäminen tai veron välttäminen elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 h §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Yhtiön toiminta katsottiin KHO:n mukaan tehdyn veron välttämiseksi, vaikka yhtiö kertoi *jakautumisen syynä olleen liiketoiminnan lopettamisen ja sen järjestely, joka toteutettiin kiinteistön myymisellä.*

KHO:n ennakkopäätöstä 2019:129 on käsitelty edellä sivuilla 59–60. Aikaisemmin asiaa tarkasteltiin käyttöomaisuuteen liittyvän oikeuskysymyksen osalta. Kyseistä tapausta voi käyttöomaisuusnäkökulman lisäksi pohtia myös toisesta näkökulmasta, joka liittyy tutkielman aiheeseen vaiheittaisesta transaktiosta. Nyt tarkastellaan sitä, miksi vaiheittainen transaktio toteutettiin alun perin. Tapauksessa tapahtui kokonaisjakautuminen ja saadut osakkeet luovutettiin vuoden kuluttua jakautumisesta. Yhtiön antamassa ennakkoratkaisuhakemuksessa tapauksen taustoja avattiin tarkemmin seuraavasti: D Oy:n jakautuessa syntyi uusi yhtiö A Oy. Jakautuminen tehtiin, sillä D Oy:n osakkaiden ja H Oy:n välillä oli tehty kauppakirja, jonka mukaan D Oy:n lääkärikeskustoiminta myytäisiin H Oy:lle. D Oy:n jakautumisen myötä A Oy:lle on siirtynyt 51 prosenttia B Oy:n osakkeista. Myöhemmin myös B Oy suoritti kokonaisjakautumisen ja tällöin syntyi uusi lääkärikeskustoimintaa harjoittanut uusi C Oy sekä kiinteistöyhtiö F Oy. H Oy osti noin kaksi kuukautta jakautumisen tapahduttua uuden C Oy:n osakkeet A Oy:ltä. Vaiheittainen transaktio koski siis B Oy:n osakkeiden luovutusta jakautumisen jälkeen. Kyseiset osakkeet olivat olleet ensin D Oy:n ja sitten A Oy:n tytäryhtiöosakkeita. D Oy perusteli ratkaisuaan sillä, että *yhtiön tavoitteena oli ollut saada alueelleen kattavat lääkäripalvelut ja saada paremmin hyödynnettyä alueen lääkäreiden ammattitaitoa*. D Oy:n ja H Oy:n välillä oli myös tehty kauppakirja, jolla H Oy sitoutui jakautumisen jälkeen ostamaan lääkärikeskustoimintaa harjoittavan yhtiön osakkeet.

Tapauksessa **HAO 18.2.2015 T 15/0067/3** A Oy harjoitti sähkönsiirtoliiketoimintaa ja yhtiön tarkoituksena oli siirtää liiketoimintasiirrolla liiketoiminta kokonaan A Oy:n omistamalle B Oy:lle. Liiketoimintasiirron jälkeen tarkoituksena oli vielä jakautua yhdeksään A Oy:n perustamaan yhtiöön. A Oy:n tarkoituksena oli myydä edellä mainittujen yhtiöiden osakkeet sen jälkeen, kun jakautumisesta on kulunut vähintään yksi vuosi. Verohallinto katsoi ennakkoratkaisussa, että osakkeiden luovutushinta ei ole yhtiölle veronalaista tuloa eikä osakkeiden hankinta ole vähennyskelpoinen meno. Veronsaajien oikeudenvallontayksikkö valitti ennakkoratkaisusta ja vaati, ettei A Oy:n siirtoon B Oy:lle sovellettaisi liiketoimintasiirron säännöksiä, koska siirrettävä omaisuus koostui yksittäisistä varallisuuseristä. Oikeudenvallontayksikkö katsoi myös, että yhdeksän yhtiön osakkeiden

myyntiin ei voisi soveltaa verovapaata käyttöomaisuusosakkeiden myyntisäännöstä. HAO hylkäsi oikeudenvilvontayksikön valituksen ja katsoi, että A Oy siirsi B Oy:lle sellaisen varojen ja velkojen kokonaisuuden, jotka muodostivat itsenäisesti toimimaan kykenevän ja toimeentulevan kokonaisuuden. Käyttöomaisuusosakkeiden verovapauden osalta HAO totesi, että osakeyhtiön käyttöomaisuuteen kuuluvien osakkeiden myynti on EVL:n säännösten mukaan edellytysten täytyessä pääsääntöisesti verovapaasti luovutettavissa. *A Oy perusteli järjestelyiden syitä toiminnan uudelleen järjestämisellä ja valmistautumisella yrityskauppoihin*, jolloin HAO katsoi, että VML:n veron kiertämistä koskevia säännöksiä soveltamiselle ei ollut edellytyksiä.

Edellä kuvattujen oikeustapausten pohjalta voidaan todeta, että yhtiö voi ryhtyä tavoittelemaan vaiheittaisen transaktion toteuttamista yksittäisen yritysjärjestelyn sijaan monin eri syin ja perustein. Käsitellyissä tapauksissa vaiheittaisen transaktion toteuttamisen syynä olivat: osakkeiden myyminen, liiketoiminnan lopettaminen, valmistautuminen yrityskauppoihin toimintoja uudelleen järjestelemällä sekä oman liiketoiminnan parantaminen ja kehittäminen fokusoimalla palveluja ja toimintoja. Kaikki edellä mainitut syyt voidaan kategorisoida liiketaloudellisiksi perusteiksi. Usein vaiheittaisten transaktioiden taustalla oleva syy siis liittyy tavalla tai toisella yhtiön liiketaloudellisiin intresseihin. Seuraavissa luvuissa tullaan huomaamaan, että liiketaloudellisilla syillä on keskeinen merkitys vaiheittaisten transaktioiden normitulkinnessa. Liiketaloudelliset syyt eivät kuitenkaan ole vaiheittaisten transaktioiden tulkintatilanteissa ainoa merkitsevä tekijä. Liiketaloudellisten syiden lisäksi verotukselliset syyt voivat houkutella tekemään vaiheittaisia transaktioita ja se, ovatko nämä syyt ainoa motiivi toteuttaa vaiheittainen transaktio, vaikuttaa vaiheittaisen transaktion verokohteluun.

5.1.2 Verotukselliset syyt

Niin yksittäisiin yritysjärjestelyihin kuin vaiheittaisiin transaktioihin liittyy isona intressinä veroedut. Verotus voi olla yksi iso tekijä yrityksen toimintaa suunniteltaessa, sillä yrityksen näkökulmasta verot ovat vain yksi kuluerä, joka verottaa tulosta ja voittoa. Yhtiöillä

ja yleisesti ottaen kaikilla verovelvollisilla on oikeus suunnitella verojaan ja pyrkiä optimoimaan verojensa määrää, eikä hänen siis tarvitse valita ankarimmin verotettua vaihtoehtoa¹¹⁹. Tästä ilmiöstä puhutaan nimellä verosuunnittelu ja se pohjautuu sopimusvapauden periaatteeseen¹²⁰. Oikeus verosuunnitteluun koskee myös useiden toimenpiteiden sarjaa eli vaiheittaisia transaktioita, jos tavoiteltu lopputulos sitä edellyttää¹²¹. Tutkielman aihe on hyvä esimerkki verosuunnittelun vaihtoehtoisista toteutustavoista. Sekä liiketoimintasiirto, että osittaisjakautuminen toteuttavat saman asian kuin liiketoimintakauppa, mutta ero on siinä, että kaksi ensimmäistä ovat veroneutraaleja tapahtumia yritysjärjestelysäännösten soveltuessa, mutta liiketoimintakauppa realisoii mahdollisen luovutusvoittoveron.

Kuten edellä todettiin, yritysjärjestelysäännökset eli EVL:n 52–52 g §:t tarjoavat yritysjärjestelyn osallisille veroedun, jolloin siirrettäviin varoihin tai vaihdettaviin osakkeisiin liittyvä arvonnousu verotetaan vasta, kun siirretyt varat tai vastikkeena saadut osakkeet luovutetaan¹²². Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että verotus ei katkea, jolloin puhutaan verotuksen jatkuvuudesta. On hyvä huomata, että näin saavutettu ns. lykkäysetu on sellainen verotuksellinen etu, joka on nimenomaisesti ollut tarkoituksena antaa yritysjärjestelysäännöksillä järjestelyn osapuolille¹²³.

Huolimatta vaiheittaisten transaktioiden monista hyvistä puolista ja niiden käyttökelpoisuudesta muokata liiketoimintaa, niihin liittyy riskejä. Yhtenä isoimpana riskinä nähdään toimien tulkitseminen veron kiertämiseksi. Tästä johtuen liiketaloudelliset perusteet ovat keskeisessä roolissa vaiheittaisissa transaktioissa. Vero-oikeuden normien tunnusmerkistöä tulkittaessa, lähtökohtana pidetään kunkin verotuksellisen toimen itsenäisyyttä. Tämä tarkoittaa sitä, että jos jokin toimi koostuu useammasta kuin yhdestä verotuksellisesta kysymyksestä, ratkaistaan kukin kysymys itsenäisenä kokonaisuutena.¹²⁴

¹¹⁹ Penttilä, 2022.

¹²⁰ Järvenoja, 2015, s. 82.

¹²¹ Järvenoja, 2015, s. 102.

¹²² Järvenoja, 2022, s. 170; Kukkonen & Walden, 2020, s. 350.

¹²³ Holkeri & Kivelä, 2017, s. 82.

¹²⁴ Tikka, 1972, s. 52.

Näin voi käydä juuri vaiheittaisten transaktioiden kohdalla, jos verovelvollinen pyrkii hyötymään oikeustoimien itsenäisestä tarkastelusta. Tällöin verovelvollinen voi tavoitella haluamaansa lopputulosta jakamalla toteutettavan järjestelyn useampaan oikeustoimeen siinä tarkoituksessa, että niiden perusteella erikseen määrättävät veroseuraamukset ovat yhteisvaikutukseltaan edullisemmat kuin ne veroseuraamukset, joihin päädyttäisiin, jos järjestelyä tarkasteltaisiin yhtenä kokonaisuutena.¹²⁵

Vaiheittaisten transaktioiden osalta kysymys voi olla esimerkiksi siten siitä, että ennen osakkeiden myymistä tapahtuvaa jakautumista tai liiketoimintasiirtoa pidettäisiin myynnistä erillisinä toimina. Täten ensin tapahtuvaa jakautumista tai liiketoimintasiirtoa käsiteltäisiin omana vero-oikeudellisena kysymyksenä ja osakkeiden luovutusta toisena oikeuskysymyksenä. EVL:n 52–52 g pykälät lykkäävät jakautumisen ja liiketoimintasiirron verotuksen seuraavaan luovutusajankohtaan. Tämä lykkäysetu on poikkeama omaisuuden luovutuksen veronalaisuuden pääsääntöön. Koska tämä verottomuus on lailla taattu, voidaan sitä pyrkiä hyödyntämään lain tarkoituksen vastaisesti.

Jos kuvitellaan tilanne, jossa esimerkkiyhtiön todellinen tavoite ja tarkoitus on luovuttaa sen omistuksessa olevat osakkeet osittain tai kokonaan toiselle yhtiölle, aiheutuisi esimerkkiyhtiölle niiden voitollisesta luovutuksesta veroa. Esimerkkiyhtiö ei kuitenkaan halua realisoida luovutuksellaan verotusta, vaan haluaisi sopimusvapauden periaattein etsiä itselleen verotuksellisesti edullisemman ratkaisun. Suorittamalla liiketoimintasiirto tai jakautuminen verovapaasti EVL:n säännösten soveltuessa, voidaan halutut osakkeet siirtää verottomasti toisen yhtiön omistukseen ja täten välttyä tässä kohtaa luovutusvoitoverotukselta. Siirrettäviin varoihin eli osakkeisiin liittyvä arvonnousu verotetaan vasta, kun siirretyt varat tai vastikkeena saadut osakkeet luovutetaan¹²⁶. Tilanteen houkuttelevuutta voi lisätä entisestään se, jos osakkeet ovat EVL 6 b §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisesti verovapaasti luovutettavia käyttöomaisuusosakkeita.

¹²⁵ Tikka, 1972, s. 231; Juusela, 2014, s. 57.

¹²⁶ Järvenoja, 2022, s. 170; Kukkonen & Walden, 2020, s. 350.

Vaiheittaisessa transaktiossa verovelvollinen voi pyrkiä toimillaan hämärtämään järjestyksen kokonaiskuvan ja sen taustalla olevat syyt. Ongelmalliseksi tilanteen tekee se, että yksittäisinä toimina (liiketoimintasiirto/jakautuminen ja osakkeiden myynti) toimet täyttävät lain vaatimukset ja ovat vero-oikeudellisesti hyväksyttäviä toimia itsenäisesti arvioituina, mutta lopputuloksena verovelvollinen saavuttaakin sellaisia veroetuja, jotka ovat lain tarkoituksen vastaisia ja täten ei-hyväksyttäviä. Tilanteen ongelmallisuutta lisää myös se, että vaiheittaisten transaktioiden kokonaiskuva selviää usein vasta vuosien päästä järjestyksen tekohetken jälkeen¹²⁷, koska järjestystilanteet ovat usein pitkiä ja vievät aikaa.

Edellä kuvattu korostaa tutkielman tarpeellisuutta: yritysjärjestelyt eivät tule katoamaan, mutta niihin ja erityisesti vaiheittaisiin transaktiohan liittyy kohonnut riski veron kiertämiselle. Siksi on tärkeää tuntea vaiheittaisten transaktioiden normisääntely ja käytettävyys sekä hahmottaa veron kiertämisen raja. Seuraavissa luvuissa perehdytään siihen, mitä veron kiertämisellä tarkoitetaan sekä vaiheittaisia transaktioita käsitteleviin veron kiertämisen säännöksiin ja hahmotetaan sitä, milloin vaiheittaiset transaktiot katsotaan tehdyn veron kiertämiseksi. Jos vaiheittaisten transaktioiden vuoksi herää epäily veron kiertämisestä, sovelletaan tilanteen tulkintaan EVL:n 52 h §:ää ja/tai VML 28 §:ää.

5.2 Yritysjärjestelyiden erityinen veronkiertosäännös

Veron kiertämisellä tarkoitetaan tavanomaisesta vaihdantakäyttäytymisestä poikkeavia ja keinotekoisia keinoja sekä rakenteita, joilla verovelvollinen tavoittelee lainsäätäjän tarkoitukselle vieraita veroetuja ja joiden synnyttämille ratkaisutilanteille on ominaista verolainsäädännön sanamuodon ja sen tarkoituksen välinen jännite¹²⁸. Edellä todettiin, että yritysjärjestelysäännökset tarjoavat järjestelyiden osapuolille verotuksen

¹²⁷ Kukkonen & Walden, 2020, s. 351; Järvenoja, 2022, s. 198; Huikuri, Karsio, Koila & Vartiainen, 2016, s. 156; Mehtonen, 2001, s. 266.

¹²⁸ Tikka, 1972, s. 25.

lykkäntymisedun verotuksen jatkuvuuden nimissä. Vaiheittaisten transaktioiden osalta verotuksen jatkuvuusperiaate on erityisen ongelmallinen.

Vaikka Suomen verolainsäädäntö sallii vaiheittaiset transaktiot¹²⁹, liittyy niiden toteuttamiseen silti kohonnut riski veron kiertämiseen. Tämä johtuu siitä, että keinotekoiset järjestelyt, vaiheittaiset transaktiot sekä jakautumisen tai liiketoimintasiirron yhteydessä saatujen osakkeiden nopea myynti katsotaan usein perusteettomien veroetujen tavoittelupyrkimyksiä¹³⁰. Vaikka pääsääntönä voidaan pitää sitä, että vaiheittaiset transaktiot eivät merkitse veron kiertämistä, eikä kysymyksessä ole moitittava toimi¹³¹, voidaan vaiheittaiset transaktiot useissa tilanteissa tulkita veron kiertämiseksi. Silloin, kun veroetua pyritään saavuttamaan sellaisilla toimilla, joihin yritysjärjestelysäännöksiä ei ole tarkoitettu sovellettavan ja hyödynnetään lainsäädännön sanamuodon ja tarkoituksen välistä eroavaisuutta, vaiheittaisia transaktioita tulkitaan hyvin herkästi veron kiertämiseksi¹³².

Vaiheittaisten transaktioiden osalta, ja niitä suunniteltaessa, on erittäin tärkeää ymmärtää normitulkinna ja veron kiertämisen raja. Rajan selkeyden hahmottaminen ei kuitenkaan ole erityisen helppoa tai yksinkertaista. Yksi syy on se, että yritysjärjestelydirektiiviin perustuva kohdennettu veronkiertämissäännös eli EVL 52 h § on sanamuodoltaan avoin ja toisekseen sitä on sovellettu oikeuskäytännössä varsin vähän¹³³. KHO:n mukaan EVL:n 52 ja 52 a–52 g §:ssä olevia säännöksiä ei sovelleta, jos on ilmeistä, että järjestelyjen yksinomaisena tai yhtenä pääasiallisista tarkoituksista on ollut veron kiertäminen tai veron välttäminen¹³⁴. Valtiovarainvaliokunnan kannanoton mukaan tällaisessa tilanteessa, jossa veron kiertämistä ilmenee tai verolta pyritään välttymään, ei liiketoimea ole toteutettu hyväksyttävästä taloudellisesta syystä¹³⁵. Lain esitöiden mukaan

¹²⁹ Huikuri, Karsio, Koila & Vartiainen, 2016, s. 155.

¹³⁰ VaVM 49/1995 vp, s. 2; Järvenoja, 2022, s. 171; Kukkonen & Walden, 2020, s. 355–356; Immonen, 2022, s. 635 & 647.

¹³¹ Järvenoja, 2022, s. 586.

¹³² Järvenoja, 2022, s. 170.

¹³³ Kukkonen & Walden, 2020, s. 356.

¹³⁴ KHO 2013:44.

¹³⁵ VaVM 41/2005 vp., s. 2.

veronkiertosäännöksen soveltaminen on mahdollista sellaisissa tilanteissa, joissa veronkiertotarkoitus on yksi järjestelyn pääasiallisista tavoitteista, ilman että joudutaan arvioimaan sitä mikä järjestelyn syistä on tärkein ¹³⁶.

EVL:sta nähdään, että laki on säädetty koskemaan yksinomaan yritysjärjestelytilanteita. EVL 52 h § saa sääntelynsä suoraan yritysjärjestelydirektiivistä, jolloin lakia sovellettaessa on otettava huomioon myös yritysjärjestelydirektiivin tarkoitus ¹³⁷. Lisäksi lain sanamuodon ollessa avoin, laajemman tulkintalinjan hakeminen direktiivistä saattaa auttaa rakentamaan hyväksyttävien ja ei-hyväksyttävien rajojen muodostamista. Yritysjärjestelydirektiivin 15 artiklan 1 kohdan a-alakohdassa todetaan, että:

”pääasiallisena tarkoituksena tai yhtenä pääasiallisista tarkoituksista on veron välttäminen tai veron kiertäminen; se seikka, että tointa ei ole suoritettu pätevistä taloudellisista syistä, kuten toimeen osallistuvien yhtiöiden toimintojen uudelleenjärjestely tai järjeistäminen, saattaa johtaa olettamaan, että toimen pääasiallisena tarkoituksena tai yhtenä pääasiallisista tarkoituksista on veron välttäminen tai veron kiertäminen; ”

Yritysjärjestelydirektiivin tulkinnasta saa jo paremmin hahmoteltua vaiheittaisten transaktioiden hyväksytyjen ja ei-hyväksytyjen toimien rajoja. Direktiivissä painoarvo ei-hyväksyttävillä toimilla menee siinä, kun toimia ei ole suoritettu pätevistä taloudellisista syistä. Yritysjärjestelydirektiivin 15. artiklan mukaan yksi pätevä taloudellinen syy voi olla yhtiön toimintojen uudelleenjärjestely tai järjeistäminen. Muita päteviä ja hyväksyttäviä taloudellisia syitä voivat olla yrityskoon kasvattaminen, myyntikuntoon saattaminen, synergiaedut, henkilöstön sitouttaminen, uusien osakkaiden saamisen varmistaminen, rahoitusjärjestelyt sekä sukupolvenvaihdostilanteet ¹³⁸. EUT:n linja hyväksyttävien taloudellisten syiden tarkastelussa on ollut tiukka, mikä voidaan todeta seuraavasta EUT:n ratkaisusta. Tapauksessa C-28/95 Leur-Bloem EUT totesi, että jos liiketoimia ei ole tehty hyväksyttävistä taloudellisista syistä, järjestelyn katsottaisiin olevan veropetos tai

¹³⁶ HE 193/2005 vp., s. 8.

¹³⁷ Kukkonen & Walden, 2020, s. 351.

¹³⁸ Verohallinto 2023a.

veron kiertäminen¹³⁹. Yritysjärjestelydirektiivin tarkoituksena on lähtökohtaisesti poistaa verotuksellisia esteitä liiketaloudellisiin perusteisiin tehdyistä järjestelyistä. Täten yritysjärjestelyiden taustalla tulisi aina olla liiketaloudellinen syy, jota lähdetään herkästi arvioimaan todettaessa, että järjestely tuottaa tavalla tai toisella vieraita veroetuja.

On hyvä huomata, että yritysjärjestelydirektiivistä johdettu EVL:n 52 h § voi tulla sovellettavaksi ainoastaan silloin, kun järjestelyssä syntyy konkreettisia ja järjestelmälle vieraita veroetuja¹⁴⁰. Vieras veroetu syntyy esimerkiksi silloin, kun lain sanamuoto ja tarkoitus ovat ristiriidassa keskenään ja verovelvollinen pyrkii nimenomaisesti hyödyntämään tätä ristiriitaa¹⁴¹. Vieras veroetu kytkeytyy vahvasti EU-oikeudelliseen oikeuden väärinkäytön kieltoon. Vero-oikeudessa oikeuden väärinkäytön kiellolla pyritään estämään tilanne, jossa verovelvollinen saisi perusteettomia eli lain tarkoituksen vastaisia veroetuja sellaisessa tilanteessa, johon verovelvollinen ryhtyi ainoastaan verotuksellisten etujen saamiseksi. Vero-oikeudessa oikeuksien väärinkäytön kiellon tavoitteena on ennen kaikkea määrittää rajat sallitun verojen minimoinnin ja kielletyn veron kiertämisen välille.¹⁴²

EUT:n ratkaisussa C-110/99 Emsland-Stärke oli punnittavana oikeuksien väärinkäytön kiello ja EUT totesi ratkaisussaan, että verotuksellisessa väärinkäytöstilanteessa vaatimuksena on sekä subjektiivisten että objektiivisten seikkojen läsnäolo¹⁴³. Objektiivisten seikkojen läsnäololla ja niiden tarkastelulla tarkoitetaan sitä, onko tapauksen oikeustoimi ja siinä muodostuvat veroedut yhteneväiset säännösten tarkoitusten kanssa. Jotta objektiiviset edellytykset voisivat täyttyä, vaatimuksena on, että oikeustoimella tai oikeustoimien kokonaisuudella (vaiheittainen transaktio) ei voida saavuttaa sääntelyn päämääriä.¹⁴⁴ Oikeuden väärinkäytön subjektiivinen seikka puolestaan kuvastaa toimen takana

¹³⁹ Tapaus C-28/95 Leur-Bloem, 40. kohta.

¹⁴⁰ Malmgrèn & Myrsky, 2020, s. 504.

¹⁴¹ Tikka, 1972, s. 25.

¹⁴² Lönnblad, 2019, s. 290–291.

¹⁴³ Tapaus C-110/99 Emsland-Stärke, 52–53 kohdat.

¹⁴⁴ Lönnblad, 2019, s. 293.

ilmeneviä motiiveja toteuttaa oikeustoimi tai oikeustoimien kokonaisuus¹⁴⁵. Oikeuden väärinkäytön tilanteet ovat olleet tuloverotuksen osalta useasti ratkaistavana EUT:ssa¹⁴⁶, josta voi päätellä, että subjektiivisten ja objektiivisten seikkojen olemassaolo ei ole läheskään aina selkeää.

Seuraavissa kansallisissa KHO:n ennakkopäätöksissä tulee myös selkeästi ilmi vieraiden veroetujen punnitseminen ja EVL 52 h §:n soveltamisedellytyksien harkinta: kun havaitaan järjestelyn tuottavan vieraita veroetuja, tutkitaan, löytyykö järjestelylle liiketaloudellisia perusteita. Tapaukset koskevat osakevaihtoa ja ovat jakautumisen ja liiketoimintasiirron ohella yksi yritysjärjestelyn muoto. Osakevaihtoa ei käsitellä tässä tutkielmassa, mutta kyseiset tapaukset osoittavat sen, että liiketaloudelliset syyt tulevat arvioiduksi, kun havaitaan merkkejä vieraiden veroetujen tavoittelusta ja siksi niiden esiin nostaminen on perusteltua. Ennakkopäätöksessä **KHO 2017:78** oli kyse osakevaihdosta, jonka liiketaloudellisia perusteita jouduttiin arvioimaan, koska tapauksessa oli epäily veron kiertämisestä.

A Oy harjoitti sijoitustoimintaa, ja X omisti sen koko osakekannan. B Oy toimi puualalla, ja X omisti sen osakekannasta 50,60 prosenttia. Tarkoituksena oli järjestää osakevaihto siten, että A Oy toteutti osakeannin ja X merkitsi osakeannissa kaikki osakkeet omistamillaan B Oy:n osakkeilla. Osakevaihdon jälkeen A Oy omistaisi 50,60 prosenttia B Oy:n osakkeista. Järjestelyssä ei käytettäisi rahavastiketta. Ennakkoratkaisuhakemuksessa järjestelyn liiketaloudelliseksi syyksi oli esitetty muun ohessa se, että tavoitteena oli keskittää X:n sijoitus- ja osakevarallisuuden omistaminen ja hallinnointi A Oy:öön.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että toiminnan uudelleenjärjestely oli lähtökohtaisesti hyväksyttävä taloudellinen syy järjestelylle. Elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 h §:n veron kiertämistä koskeva säännös voi tulla sovellettavaksi vain, jos kysymys on unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettua oikeuden väärinkäytöstä. Koska asiassa ei näytetty syntyvän konkreettisia ja järjestelmälle vieraita veroetuja, järjestelyn tueksi esitetyt liiketaloudelliset perusteet eivät tulleet enemmälti punnittaviksi. Edellytyksiä mainitun säännöksen soveltamiselle ei ollut. Luovutukseen sovellettiin tuloverolain 45 §:n 5 momentin ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 f §:n osakevaihtoa koskevia säännöksiä, joiden perusteella osakevaihdossa mahdollisesti syntyvää voittoa ei katsota

¹⁴⁵ Lönnblad, 2019, s. 294.

¹⁴⁶ Ks. yhdistetyt asiat C-115/16, C-118/16, C-119/16 ja C-299/16.

ennakkoratkaisun hakijan X:n verotuksessa veronalaiseksi tuloksi eikä tappiota vähennyskelpoiseksi menoksi.

Myös ennakkopäätöksessä **KHO 2021:65** oli kyse osakevaihdon liiketaloudellisten syiden arvioinnista.

Rakennusliiketoimintaa harjoittavan konsernin emoyhtiö A Oy omisti B Oy:n koko osakekannan. B Oy:n tarkoituksena oli toteuttaa osakeanti, jossa A Oy merkitsisi kaikki osakkeet ja jossa A Oy luovuttaisi apporttiomaisuutena omistamansa, vaihto-omaisuuteen luettujen kuuden asunto-osakeyhtiön osakekannat. Järjestelyssä ei käytettäisi rahavastiketta. Luovutusten jälkeen asunto-osakeyhtiöiden osakkeet olisivat B Oy:n vaihto-omaisuutta. B Oy toimisi sanottujen asunto-osakeyhtiöiden perustajaurakoitsijana eli luovuttaisi rakennusurakat asunto-osakeyhtiöille ja myisi asunto-osakeyhtiöiden osakkeet edelleen. Järjestelyn liiketaloudelliseksi syyksi oli esitetty muun ohella A Oy:n toiminnan selkeyttäminen ja vakauttaminen suuntaamalla perustajaurakointia erityisesti tytäryhtiöiden alaisuuteen sekä B Oy:n aluillaan olevan perustajaurakointitoiminnan kannalta välttämättömien RS-referenssien hankkiminen. A Oy:n omistamien asunto-osakeyhtiöiden osakkeiden käypä arvo osakeluovutusten hetkellä ja siten niiden hankintameno B Oy:n verotuksessa oli olennaisesti suurempi kuin niiden hankintameno A Oy:n verotuksessa.

Korkein hallinto-oikeus katsoi osakeluovutusten olevan vain välivaihe järjestelyssä, jonka lopullisena todellisena tarkoituksena oli vaihto-omaisuuteen luettavien asunto-osakeyhtiöiden osakkeiden myyminen ja niiden hankintamenojen kasvatamisen muodossa kertyvän lopullisen veroedun kerryttäminen. Järjestelyssä katsottiin syntyvän konkreettinen ja verojärjestelmälle vieras veroetu. Kun sanottua veroetua punnittiin suhteessa järjestelylle esitettyihin liiketaloudellisiin perusteisiin, katsottiin olevan ilmeistä, että järjestelyn yksinomaisena tai yhtenä pääasiallisista tarkoituksista oli veron kiertäminen tai veron välttäminen. Tämän vuoksi asunto-osakeyhtiöiden osakekantojen luovutuksiin ei voitu soveltaa elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 f §:ää.

Myös seuraavissa KHO:n ja KVL:n ratkaisuisa oli arvioitavana EVL 52 h §:n soveltamis-edellytykset. KHO:n ennakkopäätökset ovat olosuhteiltaan hyvin samanlaiset: molempien tapausten yhtiöt harjoittavat tilintarkastus-, konsultointi- ja asiantuntijapalveluita, ja molemmat yhtiöt halusivat suorittaa liiketoimintaansa kokonaisjakautumisen.

Lopputulokset olivat erilaiset: toisessa järjestelyn katsottiin tehdyn veron kiertämiseksi ja toisessa järjestelyssä voitiin soveltaa EVL:n jakautumista koskevia säännöksiä.

Ennakkopäätöksessä **KHO 1999:63** oli kyse tilintarkastusta ja verokonsultointia harjoittavasta yhtiöstä, joka aikoi jakautua osakeyhtiölain 14 a luvun jakautumista koskevien säännösten mukaisesti kahdeksi uudeksi yhtiöksi. Toinen uusista yhtiöistä tulisi harjoittamaan samaa liiketoimintaa kuin jakautuva yhtiö ennen jakautumista. Toiseen yhtiöön siirrettäisiin sellainen omaisuus, jota ei välttämättä tarvita liiketoiminnassa. Viimeksi mainittu yhtiö realisoisi sille siirtyneen kiinteistöomaisuuden, minkä jälkeen yhtiö purettaisiin viimeistään viiden vuoden kuluessa jakautumisesta. Jakautuminen oli yhtiön mukaan tarpeen muun ohessa yhtiön pääomarakenteen muuttamiseksi sellaiseksi, että yhtiöön voitaisiin saada uusia asiantuntijaosakkaita. Tuosta tavoitteesta huolimatta esitetyin tavoin toteutettavien järjestelyjen pääasiallisena tarkoituksena katsottiin olevan veron kiertäminen tai verotuksen välttäminen, minkä vuoksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain jakautumista koskevat säännökset eivät tulleet järjestelyyn sovellettaviksi.

Toinen hyvin samanlainen tapaus koski myös kokonaisjakautumista, mutta KHO katsoi, ettei järjestelyyn ollut ryhdytty veron kiertämiseksi tai veron välttämiseksi.

Ennakkopäätöksessä **KHO 1999:2** tilintarkastus- ja asiantuntijapalvelutoimintaa harjoittanut yhtiö aikoi jakautua osakeyhtiölain 14 a luvun jakautumista koskevien säännösten mukaisesti kahdeksi uudeksi yhtiöksi siten, että toinen uusista yhtiöistä tulisi harjoittamaan asiantuntijapalvelujen antamista ja toinen vain sijoitustoimintaa. Jakautuminen oli yhtiön mukaan tarpeen yhtiön pääomarakenteen muuttamiseksi sellaiseksi, että se muun muassa auttaisi toteuttamaan yhtiössä järkevää osakaspolitiikkaa ja edistäisi yhtiön liiketoiminnan kehittämistä. Jakautumisen ei esitetyissä olosuhteissa katsottu tapahtuvan elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 g §:n¹⁴⁷ mukaisesti veron kiertämiseksi tai verotuksen välttämiseksi.

Tapausten keskeisenä erona on se, että tapauksessa 1999:2 yhtiön molempia liiketoimia (sijoitustoiminta ja asiantuntijapalvelut) jatkettiin uusissa yhtiöissä ja ne toimivat täten aktiivisesti. Tapauksessa 1999:63 puolestaan vain toinen uusi yhtiö harjoitti aktiivista liiketoimintaa, kun taas toinen uusista yhtiöistä omistaisi ainoastaan liiketoiminnalle turhan kiinteistön. Tarkoituksena oli myös myöhemmin myydä kyseinen kiinteistöomaisuus.

¹⁴⁷ Huom. EVL 52 g § vastaa nykyistä EVL 52 h §:ää.

Se miksi tässä tapauksessa sovellettiin EVL:n erityistä veron kiertämisen säännöstä johtui siitä, että kokonaisjakautumisen suorittamalla, yhtiö vältti mahdollisen kiinteistöomaisuuden luovutusvoiton veron liiketoimintaa harjoittavassa yhtiössä. Jos yhtiö olisi myynyt ilman jakautumista kiinteistöomaisuuden, olisi se verotettu yhtiön tulona. Jakautumisen avulla kiinteistöomaisuuden verottaminen olisi saatu eriytettyä toiminnan todellisesta liiketoiminnasta. Molemmat yhtiöt olivat perustelleet järjestelyitään järkevällä osakaspolitiikalla, mutta KHO hyväksyi perustelut vain toisen tapauksen osalta.

Tapauksen eri lopputuloksia voidaan pitää perusteltuina. Tapauksen 1999:2 osalta ei ole merkityksellistä harjoitetaanko liiketoimintaa samassa vai eri yhtiöissä, sillä joka tapauksessa tuloveroa kertyy saman verran. Tuloveroa voi kertyä jopa enemmän, jos mahdollisesti eri liiketoimintojen eriyttäminen houkuttelee yhtiön perusteluiden mukaisesti osakaita ja tätä kautta vahvistaisi yhtiöiden liiketoimintojen kehittymistä. Tapauksen 1999:63 osalta jakautumista ei voitu perustella tarpeeksi kattavasti ja siihen liittyi selkeä vieras veroetu.

Ennakkoratkaisussa **KVL 12/2009** oli kyse kuljetusliiketoimintaa harjoittaneesta konsernista ja siihen kuuluvasta yhtiöstä A Oy.

Kuljetusliiketoimintaa harjoittavaan konserniin kuuluva A Oy omisti tontin sekä tontilla sijaitsevat terminaalirakennukset, jotka oli vuokrattu toisen konserniyhtiön käyttöön kuljetusliiketoiminnan harjoittamista varten. Vireillä olleiden asemakavamuutosten vuoksi tontti ei jatkossa soveltuisi kuljetustoiminnan harjoittamiseen, minkä vuoksi konsernin oli tarkoitus luopua nykyisestä kiinteistöstä. Kiinteistökonaisuudesta kiinnostunutta ostajaa ei ollut löytynyt.

Ennen kiinteistön myyntiä A Oy:n omistama kiinteistö oli tarkoitus jakaa kahdeksi erilliseksi tontiksi. Tämän jälkeen A Oy purkautuisi selvitysmenettelyttä ja siirtäisi kokonaisjakautumisena kummallekin perustettavalle osakeyhtiölle yhden tontin ja sillä olevat rakennukset. Kaikki jakautuvan yhtiön osakkeenomistajat saisivat vastikkeena vastaanottavien yhtiöiden liikkeeseen laskemia uusia osakkeita samassa suhteessa kuin he omistavat jakautuvan yhtiön osakkeita. Rahavastiketta ei annettaisi. Perustettujen yhtiöiden osakekannat oli tarkoitus tämän jälkeen myydä eri ostajille.

Edellä esitetyissä olosuhteissa jakautumiseen sovellettiin elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 c §:n säännöksiä jakautumisesta.

Kiinteistöjen yhtiöittäminen ei olisi voinut tapahtua muulla kuin kokonaisjakautumisella veroseuraamuksitta, sillä EVL:n 52 d §:ssä säännellyn liiketoimintasiirron ei ole katsottu soveltuvan yhden kiinteistön siirtoihin. Tämä johtuu siitä, että yhden kiinteistön ei katsota muodostavan liiketoimintakokonaisuutta. Tilanne on kuitenkin päinvastainen jakautumisessa, sillä kokonaisjakautumisessa ei edellytetä, että vastaanottavaan yhtiöön siirtyy liiketoimintakokonaisuus.¹⁴⁸ Koska tilanteeseen voitiin soveltaa EVL:n jakautumissäännöksiä, oli järjestely veroneutraali. Esitelty KVL:n ennakkoratkaisu oli selkeä esimerkki veroneutraalista jakautumisesta, jonka jälkeen toteutettiin vielä osakkeiden myynti. Järjestely käsitti kaksi vaihetta: jakautumisen ja myynnin eli ennakkoratkaisu käsitteli vaiheittaista transaktiota. Nyt käsillä olevassa tapauksessa myynti olisi voitu toteuttaa kahdella tapaa: joko myyjinä olisivat toimineet yhtiöiden osakkeenomistajat, jolloin heille olisi syntynyt myynnistä verotettavaa tuloa tai vaihtoehtoisesti yhtiö olisi ennen jakautumista voinut myydä kiinteistöt/osakkeet ja sen jälkeen varojen jako olisi suoritettu osakkeenomistajille¹⁴⁹. Kummallakin tavalla suoritettuna, järjestely realisoi veroja, eikä täten järjestelyssä syntynyt vierasta veroetua. Siksi tapauksessa ei myöskään käsitelty asiaa EVL:n erityisen veronkiertosäännöksen osalta.

Vaikka edellä kuvattu vaiheittainen transaktio oli selkeä ja kuvasi hyvin asian normitulunkintaa, sisältyy jakautumisen jälkeisiin myynteihin verotuksellista epävarmuutta erityisesti silloin, kun myydään sellaisen yhtiön osakkeita, joihin on siirretty niin sanottua ylimääräistä varallisuutta¹⁵⁰. Veronsaajien puolella (Verohallinto ja Veronsaajien oikeudenvalvontayksikkö) tilanteita voidaan herkästi tutkia EVL 52 h §:n ja VML 28 §:n näkökulmasta¹⁵¹.

¹⁴⁸ Penttilä, 2022.

¹⁴⁹ Penttilä, 2011.

¹⁵⁰ Penttilä, 2011.

¹⁵¹ Penttilä, 2022.

5.3 Yleinen veronkiertosäännös ja sen merkitys vaiheittaisissa transaktioissa

VML 28 § on kansallisessa lainsäädännössä säädetty yleinen veronkiertosäännös. VML 28 §:ssä todetaan, että jos jollekin olosuhteelle tai toimenpiteelle on annettu sellainen oikeudellinen muoto, joka ei vastaa asian varsinaista luonnetta tai tarkoitusta, on verotusta toimitettaessa meneteltävä niin kuin asiassa olisi käytetty oikeaa muotoa. Jos kauppahinta, muu vastike tai suoritus aika on kauppa- tai muussa sopimuksessa määrätty taikka muuhun toimenpiteeseen on ryhdytty ilmeisesti siinä tarkoituksessa, että suoritettavasta verosta vapauduttaisiin, voidaan verotettava tulo ja omaisuus arvioida. VML 28 §:llä on asetettu voimaan EU:n ns. veronkiertämisdirektiivi¹⁵². Direktiivin 2016/1164 6. artiklasta voidaan nähdä veronkierron vastaisen säännön koskevan niin yksittäisiä yritysjärjestelyitä, kuin niistä muodostuvia vaiheittaisia transaktioita. Edellä mainitun direktiivin 6. artiklan 1 kohdan mukaan:

” jäsenvaltion on jätettävä yhteisöverovelvollisuutta laskettaessa huomioon ottamatta sellainen järjestely tai sellaiset järjestelyjen sarjat, joiden pääasiallisena tarkoituksena tai yhtenä pääasiallisista tarkoituksista on sovellettavan verolain tavoitteen tai tarkoituksen vastaisen veroedun saaminen, ja jotka eivät ole aitoja kaikki asiaan liittyvät tosiseikat ja olosuhteet huomioon ottaen. Järjestelyyn voi sisältyä useampi kuin yksi vaihe tai osa. ”

Seuraavassa tapauksessa käy hyvin ilmi, kuinka VML 28 §:ää voidaan soveltaa tilanteeseen, jossa järjestelyn oikeudellinen ja varsinainen luonne eivät vastaa toisiaan. Ennakkopäätös **KHO 2018:40** oli noussut esiin B Ky:ssä toimitetun verotarkastuksen seurauksena.

A oli ollut C Oy:n osakkeenomistaja, ja C Oy oli ollut B Ky:n vastuunalainen yhtiömies. Lääkärien pääsääntöisesti itse omistamat osakeyhtiöt olivat toimineet B Ky:n vastuunalaisina yhtiömiehinä. Kullekin vastuunalaiselle yhtiömiehelle oli B Ky:ssä perustettu oma tulosityksikkönsä, jonka liikevaihto oli muodostunut kunkin

¹⁵² Järvenoja, 2022, s. 173.

lääkäriosakkaan, A mukaan lukien, suorittaman työn perusteella. B Ky:ssä toimitetun verotarkastuksen havaintojen perusteella A:n ansiotuloihin oli tuloverolain 33 b §:n 3 momentin ja verotusmenettelystä annetun lain 28 §:n nojalla lisätty B Ky:stä vastuunalaiselle yhtiömiehelle C Oy:lle jaettu tulo-osuus työpanososingon luontoisena tulona.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että osuus B Ky:n voitosta kertyisi A:lle osinkotulona ilman työpanosinkoihin liittyviä veroseuraamuksia, jos esillä olevaa voittoa A:lle saakka jaettuna verotettaisiin omistusrakenteen yksityisoikeudelliseen muotoon lähtökohtaisesti liittyvien veroseuraamusten mukaisesti. Tällainen lopputulos oli katsottava tuloverolain 33 b § 3 momentin näkökulmasta lain tarkoituksen vastaiseksi veroeduksi, vaikka esillä oleva tilanne ei kuulunutkaan tuloverolain 33 b §:n 3 momentin sanamuodon mukaiseen soveltamisalaan. Kommandiittiyhtiön käyttöön perustuva toimintamalli oli liiketaloudellisilta perusteiltaan suhteellisen ohut ja osin keinotekoinen, kun otettiin huomioon, että toimintamallilla saavutettava hyöty liittyi lähinnä A:lle kertyvän voitonjaon verotukseen. Toimintamalli ei siten kokonaisuutena arvioiden vastannut asian varsinaista luonnetta ja tarkoitusta, minkä vuoksi B Ky:n vastuunalaiselle yhtiömiehelle C Oy:lle kuuluva osuus kommandiittiyhtiön voitosta oli tullut verottaa yhtiön osakkeenomistajan A:n työpanokseen perustuvana tuloverolain 33 b §:n 3 momentissa tarkoitettuna tulona.

Toinen tapaus, jossa harkittiin sovellettavaksi VML 28 §:ää koski vaiheittaista transaktiota, jossa ensin yhtiössä oli toteutettu kokonaisjakautuminen ja myöhemmin jakautuneet yhtiöt purettiin. Asiaa oli tulkittava kokonaisuutena, jotta voitiin arvioida, syntyikö tilanteessa vieraita veroetuja.

Ennakkopäätös **KHO 2016:115** rakennusalan liiketoimintaa harjoittaneiden yhtiöiden X Oy:n ja Y Oy:n kokonaisjakautumiset oli toteutettu vuonna 2005 elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 c §:n mukaisesti. Jakautumisille oli katsottu olleen verotuksessa hyväksyttävät liiketaloudelliset syyt. Jakautumisissa syntyneet Z Oy ja R Oy oli purettu noin kahden vuoden kuluttua jakautumisten jälkeen. A oli ollut osakkaana sekä jakautuneissa että puretuissa yhtiöissä.

Asiassa oli kysymys siitä, tuleeko A:n Z Oy:stä ja R Oy:stä saamien jako-osuuksien verotukseen soveltaa luovutusvoittoverotusta koskevia säännöksiä vai VML 28 §:n veron kiertämistä ja VML 29 §:n peiteltyä osinkoa koskevia säännöksiä.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että verovelvollinen voi lopettaa omistamansa yhtiön toiminnan ja purkaa yhtiön, eikä yhtiön purkamiselle lähtökohtaisesti tarvitse esittää liiketaloudellisia syitä. Tässä tapauksessa asiaa oli kuitenkin arvioitava

kokonaisuutena ottaen huomioon aiemmat yhtiöiden jakautumiset, joiden seurauksena nyt kysymyksessä olevat yhtiöt olivat syntyneet. X Oy:n ja Y Oy:n jakautumisten keskeisenä syynä oli ollut tavoite myydä yhtiöt, joten jakautumisille oli ollut verotuksesta riippumaton liiketaloudellinen syy.

Nyt Z Oy:n ja R Oy:n purkamisen jälkeen tarkasteltaessa järjestelyjä kokonaisuutena ei voitu pitää ilmeisenä, että jakautumiset olisivat olleet vain välivaihe ja että järjestelyjen todellisena syynä olisi ollut jakautumisissa syntyneiden yhtiöiden myöhempi purkaminen ja sen seurauksena osingonjaon verotusta lievempi luovutusvoiton verotus. Näin ollen yhtiöiden purkamisiin ei voitu soveltaa VML 28 §:n veronkiertosäännöstä.

A:n Z Oy:stä ja R Oy:stä saamia jako-osuuksia ei tullut katsoa peiteltyksi osingoksi, vaan niiden verottamiseen tuli soveltaa luovutusvoittoverotusta koskevia säännöksiä.

VML 28 § soveltuu yleissäännöksenä moneen eri veron kiertämisen tilanteeseen ja laki voi hyvin tulla sovelletuksi yritysjärjestelytilanteissa silloin, kun EVL 52 h § ei kata yritys­järjestelyyn liittyvää veronkiertämistä¹⁵³. Erityisesti vaiheittaisissa transaktioissa on myös mahdollista, että EVL 52 h §:n mukaista sääntelyä täydennetään VML 28 §:llä¹⁵⁴. On myös mahdollista, että sekä VML 28 § että EVL 52 h § tulevat molemmat sovellettaviksi yritys­järjestelyiden veron kiertämistä pohdittaessa. Lex specialis – säännön mukaan erityislaki on aina ensisijainen yleislakiin nähden¹⁵⁵, jolloin yritys­järjestelyiden veron kiertämistilanteissa EVL 52 h § saa etusijan. Esimerkki tilanteesta, jossa voitaisiin soveltaa sekä EVL 52 h §:ää että VML 28 §:ää on käsillä silloin, kun alkuperäisen yritys­järjestelyn jälkeen toteutetaan vielä osakekauppa. Edellä kuvattu tilanne on konkretisoitunut KHO:ssa.

Ennakkopäätöksessä **KHO 2022:79** oli kyse ennalta suunnitellusta jakautumisesta ja sen jälkeen toteutettavasta osakkeiden myynnistä, jota varten tehtiin esisopimus jo ennen jakautumisen toteuttamista.

¹⁵³ Järvenoja, 2022, s. 174; Kukkonen & Walden, 2020, s. 353–356.

¹⁵⁴ Kukkonen & Walden, 2020, s. 351.

¹⁵⁵ Tuori, 2013, s. 55.

A Oy oli keskinäinen kiinteistöosakeyhtiö, jonka osakkaina oli viisi luonnollista henkilöä. A Oy:ssä oli tarkoitus toteuttaa kokonaisjakautuminen, jossa A Oy:n osakkeenomistajat saisivat jakautumisvastikkeena vastaanottavien yhtiöiden osakkeita samassa suhteessa kuin he omistivat jakautuvan yhtiön osakkeita. Rahavastiketta ei annettaisi. Jakautumisessa syntyvien vastaanottavien yhtiöiden osakekannat olivat yhtä vastaanottavaa yhtiötä lukuun ottamatta tarkoitus myydä jakautumista seuraavina vuosina. Järjestelyn liiketaloudelliseksi syyksi oli esitetty myytäväksi suunnitellun omaisuuden saattaminen ostajaehdokkaan tahtoa vastaavaan muotoon.

Jakautumisessa syntyvien vastaanottavien yhtiöiden osakkeiden myynneistä oli tarkoitus sopia A Oy:n osakkeenomistajien ja ostajaehdokkaan välisessä esisopimuksessa. Esisopimuksen mukaan ostajaehdokkaalla oli yksinoikeus sopimuksessa tarkoitettujen osakkeiden ostoon sopimuksen voimassaoloaikana. Esisopimuksessa määriteltiin lisäksi muun ohella osakekauppojen toteutumisen ennakkoehdot ja lopullisen kaupan ehdot. Esisopimuksen mukaan A Oy:n osakkeenomistajilla ei ollut oikeutta tehdä kiinteistöjä tai jakautumisessa perustettavia yhtiöitä koskevia muita kuin tavanomaisia ja niiden hallinnan kannalta tarpeellisia sopimuksia ilman ostajaehdokkaan etukäteen antamaa suostumusta.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että jakautuminen ja vastaanottavien yhtiöiden osakkeiden myöhemmät myynnit eivät olleet unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitettuja saman toimenpiteen osia. Jakautumisessa ei annettu rahavastiketta. Jakautuminen täytti elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 c §:ssä jakautumisvastikkeelle asetetut edellytykset ja siten säännöksen muodolliset soveltamisedellytykset.

Kun ratkaistavana oli suunniteltua yritysjärjestelyä koskeva ennakkoratkaisuasia, asiaa tarkasteltiin mahdollisen veronkierron osalta ensin elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 h §:n näkökulmasta. Kun otettiin huomioon, että jakautuminen ei merkinnyt omaisuuden arvonnousun poistumista verotuksen piiristä, asiassa ei ollut näytetty syntyvän konkreettisia ja järjestelmälle vieraita veroetuja. Tämän vuoksi jakautumiseen ei ollut edellytyksiä soveltaa elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 52 h §:ää. Jakautumiseen ei ollut edellytyksiä soveltaa myöskään verotusmenettelystä annetun lain 28 §:ää.

Tapaus oli siitä mielenkiintoinen, että kukin oikeusaste katsoi asiaa hieman eri tavalla. Verohallinnon ennakkoratkaisuun mukaan tilanteeseen voitiin soveltaa EVL:n 52 h §:ää ja sen mukaan jakautuminen katsottiin tehdyksi veron kiertämiseksi. Verohallinnon ennakkoratkaisussa asiaa perusteltiin sillä, että ensin toteutettava jakautuminen ja siitä

seuraava osakkeiden myynti muodostavat yhden toimenpidesarjan eli sarjatoimen (eli vaiheittaisen transaktion), jota tulisi arvioida kokonaisuutena. Verohallinnon mukaan jakautumiselle ei ollut osoitettu selkeää liiketaloudellista syytä ja toimi oli tehty osakkeenomistajien veroetujen hyödyntämiseksi.

Hallinto-oikeus hyväksyi yhtiön valituksen ja katsoi, ettei järjestelyssä tullut soveltaa EVL:n 52 h §:ää tai VML 28 §:ää. Toisin kuin Verohallinto, Hallinto-oikeus katsoi, että yhtiöllä oli jakautumiselle uskottavat liiketaloudelliset syyt, jolloin EVL 52 c §:n soveltaminen oli mahdollista.

KHO yhtyi HAO:n päätökseen eikä muuttanut ratkaisua. KHO toteaa, että aiemman oikeuskäytännön mukaan EVL:n 52 h §:n säännös veron kiertämisestä voi tulla sovelletuksi vain, jos kysymys on unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä tarkoitetusta oikeuden väärinkäytöstä. KHO:n mukaan, mikäli järjestelyssä esitetään syntyvän konkreettisia ja järjestelmälle vieraita veroetuja, on esitettävä liiketaloudellisia perusteita punnittava sen selvittämiseksi, onko veron kiertämisen tai välttämisen katsottava olleen järjestelyn pääasiallisena tarkoituksena tai yhtenä pääasiallisista tarkoituksista. KHO vetosi edelleen aikaisempaan oikeuskäytäntöön ja totesi, että tilanteissa, joissa omaisuuden arvonnousu pysyy verotuksen piirissä, siirtymistä edullisempien laskentasääntöjen piiriin ei ole pääsääntöisesti pidettävä EVL:n 52 h §:n soveltamisen automaattisesti laukaisevana seikkana. KHO:n mukaan tapauksessa ei ollut edellytyksiä soveltaa EVL:n 52 h §:ää, kun omaisuuden arvonnousu pysyi verotuksen piirissä, eikä suunnitellussa järjestelyssä ollut näytetty syntyvän konkreettisia ja järjestelmälle vieraita veroetuja.

Sen lisäksi, että tapaus oli mielenkiintoinen eri oikeusasteiden eri tulkintojen takia, tapauksen lopputulos oli mielenkiintoinen, kun asiassa oli tehty selkeä ja ennalta laadittu sopimus osakkeiden myynnistä jakautumisen jälkeen. Oikeuskäytännön linja jakautumisen jälkeen tapahtuvien osakkeiden myyntien suhteen on ollut jo jonkin aikaa pääsääntöisesti hyväksyvä¹⁵⁶. Tapaus ja sen ratkaisu herättääkin kysymyksiä siitä, miten paljon

¹⁵⁶ Penttilä, 2022.

voidaan sopia ennen jakautumista jakautumisen jälkeisistä tapahtumista? Kysymys on suoraan vaiheittaisten transaktioiden ytimessä ja tämän oikeustapauksen ratkaisumyötä, KHO näyttäisi suhtautuvan suopeasti jakautumisen jälkeen tapahtuvaan vastaanottavan yhtiön osakkeiden myyntiin. Vaatimuksena tulee varmasti pysymään se, että jakautumisen tulee täyttää sille säädetyt vaatimukset EVL:n 52 c §:ssä ja kokonaiskuva tarkasteltaessa järjestelylle tulee olla liiketaloudelliset perusteet. Tässä tapauksessa osakkeiden myynnille jakautumisen jälkeen oli osoitettavissa uskottavat liiketaloudelliset perusteet HAO:n ja KHO:n mukaan. KHO:n perusteluista nähdään, että KHO otti päätöksessään vahvasti huomioon sen aikaisemmat ratkaisut sekä myös EUT:in oikeuskäytännön. Täten voidaan todeta, että sekä kotimainen että EU-tasoinen oikeuskäytäntö osoittavat, ettei jakautumisen jälkeisiin osakkeiden myynteihin suoraan sovelleta EVL 52 h §:ää vaan kyseessä saattaa olla hyvinkin normitulkinnallinen tilanne, johon soveltuu EVL 52 c §:n jakautumissäännökset.

Seuraava KHO:n ennakkopäätös oli mielenkiintoinen, koska KHO ei ottanut päätöksessään ollenkaan kantaa mahdolliseen veron kiertämiseen, vaikka KHO itse viittasi perusteluissaan huomioimaan veron kiertämisen mahdollisuus vaiheittaisessa transaktiossa, jolloin olisi myös tarkoituksenmukaista tarkastella transaktiota kokonaisuutena. Syy miksi veronkiertosäännös ei saanut painoarvoa ratkaisussa johtuu siitä, että tapauksen osalta ei voitu juurikaan miettiä vieraiden veroetujen tavoittelua. Ennakkopäätöksessä **KHO 2021:93** oli kyse aikaisemmin hankitun liiketoimintakokonaisuuden myynnistä ja osakkeiden omistusajasta.

A Oy oli hankkinut B Oy:n koko osakekannan vuonna 2011. Sekä A Oy että B Oy olivat harjoittaneet operatiivista liiketoimintaa. B Oy järjesti A Oy:lle suunnatun osakeannin, joka liittyi A Oy:n erään liiketoimintakokonaisuuden luovutukseen. A Oy luovutti 1.6.2015 sanotun liiketoimintakokonaisuutensa B Oy:lle ja sai vastikkeena B Oy:n liikkeeseen laskemia uusia osakkeita. Liiketoimintakokonaisuuden luovutukseen sovellettiin elinkeinotulon verottamisesta annetun lain liiketoimintasiirtoa koskevaa 52 d §:ää. A Oy luovutti 1.10.2015 B Oy:n koko osakekannan konsernin ulkopuoliselle yhtiölle.

Asiassa oli ratkaistavana, oliko A Oy omistanut osakemerkinnän perusteella 1.6.2015 saamansa ja kaupalla 1.10.2015 luovuttamansa B Oy:n osakkeet

elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 6 b §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla yhtäjaksoisesti vähintään vuoden ajan. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että A Oy oli omistanut nämä osakkeet sanotussa lainkohdassa tarkoitettulla tavalla, koska yhtiö oli 1.6.2015 toteutetussa liiketoimintakokonaisuuden luovutuksessa merkinnyt uusia osakkeita aiemman omistussuutensa mukaisessa suhteessa. Näin ollen A Oy:n B Oy:n osakkeista saama luovutushinta oli kokonaisuudessaan verovapaata tuloa.

Tapauksen lopputulos ei ollut alkuun selkeä ja osakkeiden omistusaikaa ja järjestelyn liiketaloudellisia punnittiin tapauksen osalta paljon. Yhtiö vetosi omassa esityksessään siihen, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan vastikkeellisesti aiemman osakeomistuksen perusteella merkittyjen osakkeiden omistusaika lasketaan niiden osakkeiden hankintahetkestä, joiden perusteella merkintäoikeus on saatu. KHO huomautti perusteluissaan, että lain esitöiden mukaan vaatimus yhden vuoden omistusajasta ennen luovutusta on suhteellisen lyhyt, erityisesti tietyissä yritysjärjestelytilanteissa. KHO selvensi asiaa toteamalla, että silloin kun kyseessä on esimerkiksi liiketoimintasiirto, joka suoritetaan ennen luovutusta, on järjestelyä tarkasteltava kokonaisuutena ja jos järjestelylle ei ole osoittaa liiketaloudellisia perusteita, voidaan tilannetta arvioida veronkiertosäännöksen nojalla. Liiketaloudellisten syiden puuttuessa katsotaan, että järjestelyyn on ryhdytty lähinnä verosta vapautumiseksi. Edellä mainitut pätevät myös silloin, kun arvioitavana on yhden vuoden omistusaika. Yhtiö on omassa selvityksessään selvittänyt, että yhtiökokouksen pöytäkirjoista ja liiketoimintasiirtoa koskevasta luovutuskirjasta ilmenee, että siirron kohteena ollut A Oy:n X-liiketoiminta on siirretty tytäryhtiöön liiketoiminnallisista ja organisaatorakenteen selkeyttämiseen liittyvistä syistä. KHO hyväksyi käyttöomaisuusosakkeiden verovapaan luovutuksen, sillä se katsoi, että A Oy oli tosiasiaassa omistanut B Oy:n osakekannan jo vuodesta 2011 lähtien ja kun suunnatun osakeannin myötä uusia osakkeita merkittiin aiemman omistussuhteen mukaisesti, käyttöomaisuusosakkeiden yli vuoden omistusaika täyttyi.

VML 28 §:n sekä EVL 52 h §:n osalta on vielä todettava säännösten eroavaisuudet tilanteen näyttövelvollisuudesta, kun liiketaloudellisten syiden aitoutta joudutaan

tulkitsemaan tuomioistuimissa. EVL 52 h §:n osalta näyttövelvollisuudessa korostuu verovelvollisen mahdollisuus antaa lausuntonsa järjestelyn liiketaloudellista perusteista, kun taas VML 28 §:ssä on omaksuttu käännetty näyttövelvollisuus¹⁵⁷. Usein verotuksellisissa kysymyksissä myös katsotaan, että verovelvollisella on veroviranomaista paremmat mahdollisuudet selvittää verotukseensa vaikuttavia seikkoja. EVL 52 h §:n osalta veroviranomaisen tulee kuitenkin ensin osoittaa kyseisen lainsäädännön tavoitteet ja se, kuinka verovelvollisen toteuttama järjestely on ristiriidassa kyseisten tavoitteiden kanssa¹⁵⁸. Toisin sanoen veroviranomaisen tulee ensin osoittaa vähintään alustavaa näyttöä veron kiertämisestä. Tulkintatilanteissa näyttö ja sen puuttuminen riittävästä taloudellisista perusteista voidaan nähdä keskeisimpänä EVL 52 h §:n soveltamiseen vaikuttavana seikkana¹⁵⁹. Verotusmenettelyn yleisten periaatteiden mukaan tulkinnanvaraisissa ja/tai epäselvissä tilanteissa ratkaisu tulisi tehdä verovelvollisen hyväksi¹⁶⁰.

5.4 Vaiheittaisen transaktion normitulkinta ja vastikkeen merkitys

5.4.1 Veron kiertämisestä verovapauteen

Tutkielman kolmas tutkimuskysymys koskee sitä, milloin vaiheittaista transaktiota voidaan pitää normisäätelyn mukaisena järjestelynä, ja mikä silloin on vastikkeen merkitys. Nyt edellä luvuissa 5.1–5.1.2 on tarkasteltu vaiheittaisten transaktioiden taustasyitä ja motiiveja toteuttaa järjestely useana toimenpideketjuna. Vaiheittaisten transaktioiden taustasyiksi tunnistettiin niin liiketaloudellisia kuin verotuksellisia syitä. Samalla todettiin, että sellaiset yksittäiset yritysjärjestelyt kuin myös vaiheittaiset transaktiot, joissa muodostuu vieras veroetu, tulkitaan toteutetuiksi veron välttämiseksi tai veron kiertämiseksi, varsinkin jos todetaan ettei järjestelyiden taustalla ole osoittaa liiketaloudellisia perusteita.

¹⁵⁷ Immonen, 2022, s. 636.

¹⁵⁸ Immonen, 2022, s. 634.

¹⁵⁹ Kukkonen & Walden, 2020, s. 352.

¹⁶⁰ Holkeri & Kivelä, 2017, s. 87.

Erytystä veronkiertosäännöstä käsittelevän luvun 5.2 sekä yleistä veron kiertosäännöstä käsittelevän luvun 5.3 ja näissä luvuissa esitettyjen oikeustapausten myötä voidaan hahmottaa vastaus yritysjärjestelyiden normitulkinnalle. Edellä mainituissa luvuissa ja erityisesti niissä esiin nostetuissa oikeustapauksissa nousi esiin tapa, jolla yritysjärjestelyiden veroneutraaliutta arvioitiin tuomioistuimissa. Käsitellyissä tapauksissa korostui vieraiden veroetujen pro et contra -argumentointi liiketaloudellisiin syihin nähden silloin, kun tapauksessa nousi esiin mahdollisuus vieraan veroedun tavoittelusta. Kukin oikeuskysymys rakennettiin siten, että ensin pohdittiin sitä, syntyikö tapauksessa vierasta veroetua. Jos tapauksessa ei todettu syntyvän ilmeistä veroetua, voitiin järjestelyyn soveltaa EVL:n yritysjärjestelysäännöksiä, jolloin järjestely voitiin toteuttaa veroneutraalisti.¹⁶¹ Puolestaan silloin, kun järjestelyssä katsottiin syntyvän vieras veroetu, tarkasteltiin tarkemmin järjestelyn taustalla olevia liiketaloudellisia syitä ja perusteluita. Jos tapauksessa katsottiin olevan uskottavat liiketaloudelliset perusteet, tapaus ei tullut kokonaisuutena tarkasteltuna verotetuksi VML 28 §:n nojalla¹⁶². Tapauksissa, joissa puolestaan katsottiin olevan heikot tai keinotekoiset liiketaloudelliset perusteet, tapauksen voitiin katsoa tehdyksi veron välttämiseksi tai veron kiertämiseksi. Tällöin tilanteessa sovellettiin EVL:n erityistä veronkiertosääntöä 52 h §:ää¹⁶³ tai molempia säännöksiä (EVL 52 h §:ää ja VML 28 §:ää) yhdessä¹⁶⁴.

Edellä mainitut kahdeksan oikeustapausta sisälsivät yhteensä viisi vaiheittaista transaktiotapausta¹⁶⁵ ja kolme yksittäistä yritysjärjestelytapausta¹⁶⁶. Esiin nostettujen tapausten pohjalta voidaan tehdä kaksi päätelmää. Ensimmäinen päätelmä on se, että tulkin-talinja oli samanlainen ja eteni samassa järjestyksessä riippumatta siitä, koskiko käsillä oleva oikeuskysymys yksittäistä yritysjärjestelyä vai vaiheittaista transaktiota. Ensin tarkasteltiin, syntyikö mahdollinen vieras veroetu ja oliko sitä yksinään tavoiteltu. Jos veroetu syntyi, tarkasteltiin seuraavaksi järjestelyn taustalla olevia liiketaloudellisia

¹⁶¹ KHO 2017:78, KHO 2021:93, KHO 1999:2 ja KVL 12/2009.

¹⁶² KHO 2016:115.

¹⁶³ KHO 2021:65 ja KHO 1999:63.

¹⁶⁴ KHO 2022:79.

¹⁶⁵ KHO 2021:65, KHO 2016:115, KHO 2022:79, KHO 2021:93 ja KVL 12/2009.

¹⁶⁶ KHO 1999:2, KHO 1999:63 ja KHO 2017:78.

perusteita. Jos vieraita veroetuja katsottiin syntyvän, eikä järjestelylle löydetty vahvoja liiketaloudellisia perusteluita, tulkittiin järjestely tehdyksi veron kiertämiseksi tai veroilta välttymiseksi.

Tämän pohjalta voidaan suoraan tehdä toinen päätelmä: sekä vaiheittainen että yksittäinen transaktio todetaan suoritetuksi normisääntelyn mukaisesti, jos järjestelyihin ei liity vieraiden veroetujen tavoittelua ja järjestelyn taustalta löydetään vaivatta konkreettiset liiketaloudelliset perusteet. Vaiheittaisen transaktion osalta arviointi on kuitenkin kokonaisarviointia, mutta jos kaikki vaiheittaisen transaktion vaiheet täyttävät normisääntelyn tunnusmerkit, eikä vieraita veroetuja voida näyttää tavoitelleen ensisijaisesti, voidaan järjestelyä pitää veroneutraalina normisääntelyn mukaisena järjestelyinä.

5.4.2 Vastikkeen merkitys ja laatu

Edellä todettiin, että veroneutraali vaiheittainen transaktio tulkinta nojaa vahvasti samoihin tulkintalinjoihin kuin yksittäisen yritysjärjestelyn tulkinta. Aikaisemmassa tarkastelussa ei kuitenkaan otettu huomioon vastiketta ja tästä herääkin kysymys siitä, millaisen merkityksen vastike saa osana vaiheittaista transaktiota.

Tutkielman luvussa 3 tarkasteltiin tarkemmin vastikkeen laatua ja merkitystä yksittäisessä järjestelyssä eli liiketoimintasiirrosta tai jakautumisessa. Edelleen tutkielmassa on todettu, että liiketoimintasiirto ja jakautuminen ovat kaksi eri yritysjärjestelyä, joilla on omat käyttötarkoituksensa ja vastikevaatimuksensa. Lisäksi tutkielmassa on todettu, että molempien järjestelyiden osalta vastikkeiden vaatimukset löytyvät sekä EVL:sta että OYL:sta. Veroneutraalia yritysjärjestelyä tulkittaessa myös todettiin, että vastikevaatimukset eroavat EVL:n ja OYL:n välillä ja erot lakien välillä voivat asettaa omat rajoitteensa, jos vastike ei täytä EVL:n asettamia vastikekriteerejä siitä huolimatta, että vastikevaatimukset tulevat täytetyiksi OYL:n vaatimuksien osalta. Lopputuloksena todettiin, että veroneutraalin yritysjärjestelyn toteuttamiseksi erityisesti EVL:n säännösten vaatimukset vastikkeen osalta on huomioitava ensisijaisesti, vaikka OYL:n sääntelyä ei voida ohittaa.

OYL:ssa tai EVL:ssa ei ole sääntelyä siitä, mikä on vastikkeen merkitys ja laatu silloin, kun vastikkeen suorittaminen tapahtuu osana vaiheittaista transaktiota. Tämä johtuu siitä, että vaiheittainen transaktio ei ole oikeudellinen käsite samalla tavalla kuin liiketoimintasiirto tai jakautuminen. Vaiheittainen transaktio on kahden tai useamman järjestelyn toimenpideketju, jossa ensin suoritetaan jokin yritysjärjestely ja siihen liitetään jokin jatkotoimi. Tässä tutkielmassa on keskitytty tarkastelemaan osakkeiden luovutusta liiketoimintasiirron tai jakautumisen jälkeen.

Jotta vastikkeen laatua ja merkitystä voidaan arvioida osana vaiheittaista transaktiota, ja erityisesti veroneutraalia vaiheittaista transaktiota, on tarkasteltava tarkemmin vaiheittaisten transaktioiden ensimmäisessä vaiheessa (liiketoimintasiirrosta tai jakautumisesta) annettavaa vastiketta. Koska vastikkeen merkitystä ja laatua ei ole oikeudellisesti määritetty vaiheittaisessa transaktiossa, voidaan vastausta hakea tutkimalla oikeuskäytäntöä. Tarkasteluun nostetaan tutkielmassa aikaisemmin käsitellyt oikeustapaukset, jotka koskivat joko yksittäistä liiketoimintasiirtoa tai jakautumista tai molempia sekä vaiheittaista transaktiota ja tarkastelemalla järjestelyissä annettua vastiketta. Vertaamalla yksittäisessä yritysjärjestelyssä annettua vastiketta vaiheittaisessa transaktiossa annettuun vastikkeeseen, voidaan selvittää vaiheittaisen transaktion vastikevaatimukset.

Alla on poimittuna tutkielmassa käsiteltyjä HAO:n ja KHO:n oikeustapauksia sekä KVL:n ennakkoratkaisuja, joissa on kyse joko yksittäisestä yritysjärjestelystä (liiketoimintasiirto tai jakautuminen) tai vaiheittaisesta transaktiosta. Taulukkoihin on poimittu järjestelyssä käytetty vastikkeen muoto sekä se, mitä lakia kussakin järjestelyssä voitiin tai ei voitu soveltaa sekä perustelut, jos yritysjärjestelysäännöksiä ei voitu soveltaa. Ensimmäinen taulukko kattaa KVL:n ennakkoratkaisuja ja yhden HAO:n ratkaisun. Toisena esitetyssä taulukossa on koottuna kaikki valikoidut KHO:n ennakkopäätökset.

Taulukko 2. HAO:n ja KVL:n ratkaisujen yhteenveto

Tapaus	yritysjärjestely	yksittäinen vai vaiheittainen transaktio	vastike	sovellettu laki	miksi lakia ei voitu soveltaa
HAO 18.2.2015 T 15/0067/3	liiketoimintasiirto --> jakautuminen --> myynti	vaiheittainen transaktio	osakkeet	EVL 52 c ja d § + EVL 6 b §	
KVL 25/2009	jakautuminen	yksittäinen	osakkeet	ei voitu soveltaa EVL 52 c §	osakkeet eivät tuottaneet varallisuus-oikeuksia
KVL 108/1998	liiketoimintasiirto	yksittäinen	osakkeet ja pääomalainasaaminen	ei voitu soveltaa EVL 52 d §	vastikevaatimus ei täyttynyt
KVL 311/1996	liiketoimintasiirto	yksittäinen	osakkeet	EVL 52 d §	
KVL 57/2011	liiketoimintasiirto	yksittäinen	osakkeet	EVL 52 d §	
KVL 12/2009	jakautuminen --> myynti	vaiheittainen transaktio	osakkeet	EVL 52 c §	

Valikoidut tutkielman HAO:n ja KVL:n ratkaisut sisälsivät neljä yksittäistä yritysjärjestelyä koskenutta tapausta ja kaksi vaiheittaista transaktiota koskenutta tapausta. Kaikki olivat normisäätelyn mukaisia tapauksia. Kahteen yksittäiseen yritysjärjestelyyn ei voitu soveltaa EVL:n yritysjärjestelysäännöksiä, sillä tapauksien vastikkeet eivät tavalla tai toisella täyttäneet lain vaatimia vastike-edellytyksiä. Kahden vaiheittaisen transaktion osalta EVL:n yritysjärjestelysäännöksiä voitiin soveltaa ja niiden ensimmäisessä yritysjärjestelyssä annetut vastikkeet täyttivät vastike-edellytykset.

Taulukko 3. KHO:n ennakkopäätösten yhteenveto

Tapaus	yritysjärjestely	yksittäinen vai vaiheittainen transaktio	vastike	sovellettu laki	miksi lakia ei voitu soveltaa
KHO 2010:9	jakautuminen	yksittäinen	osakkeet	EVL 52 c §	
KHO 2008:74	jakautuminen	yksittäinen	osakkeet	EVL 52 c § ei soveltonut	liiketoimintakokonaisuus ei siirtynyt
KHO 2015:155	liiketoimintasiirto	yksittäinen	osakkeet	EVL 52 d §	
KHO 2015:156	jakautuminen --> myynti	vaiheittainen transaktio	osakkeet	EVL 52 c §	
KHO 2019:129	jakautuminen --> myynti	vaiheittainen transaktio	osakkeet	EVL 52 c § ja EVL 6 b §	
KHO 2021:93	liiketoimintasiirto --> myynti	vaiheittainen transaktio	osakkeet	EVL 52 d § ja EVL 6 b §	
KHO 2022:79	jakautuminen --> myynti	vaiheittainen transaktio	osakkeet	EVL 52 c §	
KHO 2009:98	jakautuminen	yksittäinen	osakkeet	ei voitu soveltaa EVL 52 c §	osakkeet eivät tuottaneet varallisuus oikeuksia
KHO 2008:65	jakautuminen	yksittäinen	osakkeet	ei voitu soveltaa EVL 52 c §	osittain vastikkeeton jakautuminen
KHO 2001:3	liiketoimintasiirto	yksittäinen	osakkeet	ei voitu soveltaa EVL 52 d §	verotuksellisesti negatiivinen hankintameno

Valikoiduista KHO:n ennakkopäätöksistä nähdään, että yksittäisiä yritysjärjestelyitä koskevia tapauksia oli 6 kappaletta ja vaiheittaisia transaktioita käsitteleviä tapauksia oli 4 kappaletta. Yksittäisten yritysjärjestelyiden osalta vastike-edellytykset eivät täyttyneet kolmen tapauksen osalta, jolloin järjestelyyn ei voitu soveltaa yritysjärjestelysäännöksiä. Yhden tapauksen osalta liiketoimintakokonaisuus ei siirtynyt, jolloin järjestelyyn ei voitu soveltaa yritysjärjestelysäännöksiä. Kaikissa vaiheittaisia transaktioita koskeneissa tapauksissa vastike-edellytykset toteutuivat ensimmäisessä järjestelyssä.

Yhteenvetona esiin nostetuista vaiheittaisista transaktioista voidaan todeta, että kaikissa oikeustapauksissa tarkasteltiin aina ensin toteutettua yksittäistä yritysjärjestelyä ja sitä, täyttääkö kyseissä järjestelyssä annettu vastike EVL:n yritysjärjestelysäännöksissä mainitut vastike-edellytykset. Edellä mainituissa tapauksissa kaikissa vaiheittaisissa transaktioissa annetut vastikkeet täyttivät nämä säännökset. Kun vaiheittaisen transaktion ensimmäisessä vaiheessa annettu vastike täytti vastike-edellytykset, voitiin kahdessa myyntiin liittyvässä jatkotoimessa soveltaa EVL 6 b §:n säännöksiä käyttöomaisuuden luovutuksen verovapaudesta.

6 Johtopäätökset ja jatkotutkimusehdotukset

6.1 Johtopäätökset

Tämän tutkielman tavoitteena oli kartoittaa liiketoimintasiirtoa ja jakautumista osakeluovutusta edeltävinä järjestelyinä vastikkeen näkökulmasta. Jakautumisen ja liiketoimintasiirron todettiin olevan osa yritysjärjestelyiden laajaa kokonaisuutta ja kyseiset yritysjärjestelyt ovat hyvin yleisiä tapoja muokata olemassa olevaa yhtiörakennetta. Tutkielmassa nostettiin esiin monia syitä edellä mainittujen yritysjärjestelyiden suosiolle. Molemmista yritysjärjestelyistä todettiin, että niillä voidaan uudelleen järjestellä yrityksen liiketoimintaa siirtämällä ja keskittämällä haluttuja toimia omiin yhtiöihinsä. Toisaalta yritysjärjestelyillä voitiin todeta tavoitellun jostakin liiketoiminnasta luopumista tai valmistella tulevia yrityskauppoja tai sukupolvenvaihdostilanteita.

Tutkielmassa myös todettiin, että toisinaan jakautuminen tai liiketoimintasiirto yksittäisinä yritysjärjestelyinä eivät ole riittäviä toivottujen tavoitteiden ja lopputulosten saavuttamiseksi. Kun yritysjärjestelyitä ja näiden jälkeisiä toimia suoritetaan peräkkäisinä toimenpideketjuina, puhutaan vaiheittaisista transaktioista eli sarjatoimista. Tässä tutkielmassa vaiheittainen transaktio syntyi, kun liiketoimintasiirron tai jakautumisen jälkeen saadut osakkeet luovutettiin osakeluovutuksella. Sekä yksittäisten yritysjärjestelyiden että vaiheittaisten transaktioiden osalta näkökulmaksi valikoitui normisääntely sekä vastikkeen merkitys ja laatu. Veron kiertämisen näkökulmaa tuotiin tutkielmassa esiin siinä määrin, kun se oli tutkimuskysymyksiin vastaamisen kannalta olennaista. Tutkielman alussa muodostettiin seuraavat tutkimuskysymykset, joihin tutkielmassa pyrittiin vastaamaan:

1. Mitkä ovat edellytykset veroneutraalille jakautumisille ja liiketoimintasiirrolle?
2. Mikä merkitys on vastikkeella ja sen laadulla jakautumisessa ja liiketoimintasiirrossa?
3. Milloin vaiheittaisia transaktioita voidaan pitää normisääntelyn mukaisina veroneutraaleina järjestelyinä ja minkä merkityksen vastike järjestelyssä saa?

Tutkielman ensimmäisessä varsinaisessa käsittelyluvussa eli toisessa luvussa käsiteltiin sekä liiketoimintasiirtoa että jakautumista yksittäisinä yritysjärjestelyinä. Tässä luvussa etsittiin ja myös löydettiin vastaus ensimmäiseen tutkimuskysymykseen yksittäisen järjestelyn veroneutraaliudesta. Liiketoimintasiirron osalta todettiin, että käsitteelle ei löydy oikeudellista määritelmää OYL:sta, vaan käsite on kokonaan EVL:n mukainen käsite. OYL:ssa liiketoimintasiirto rinnastetaan osakeantiin, yhtiön perustamiseen tai osakkeiden merkintähintaan. Veroneutraalin liiketoimintasiirron osalta todettiin, että EVL:lla on keskeinen merkitys ja erityisesti EVL 52 d §:n 1 momentilla, jossa määritellään liiketoimintakokonaisuus. Liiketoimintakokonaisuutta tarkasteltiin sekä toiminnallisesta että omavaraisesta näkökulmasta. EVL:n, oikeuskirjallisuuden ja oikeuskäytännön analysoinnin pohjalta voitiin todeta, että liiketoimintakokonaisuuden jäädessä vaille EVL 52 d §:n asettamia vaatimuksia, järjestelyä ei voida toteuttaa veroneutraalisti. Samalla todettiin, että liiketoimintakokonaisuuden määritelmä tulee täyttyä liiketoimintasiirron lisäksi myös osittaisjakautumisessa. Jakautumisen osalta oikeudellista sääntelyä löydettiin sekä OYL:sta että EVL:sta. Lakien määritelmiä ja sanamuotoja tarkasteltaessa voitiin todeta, että lakien välillä oli eroja ja että OYL on lakina sallivampi kuin EVL. Eroja lakien välillä esiintyi omistussuhteiden pysyvyyden, jakautumisvastikkeen ja liiketoimintakokonaisuuden vaatimuksen osalta. Jakautumisen osalta todettiin, että se voidaan toteuttaa OYL:n säännösten mukaan, mutta jos EVL:n asettamia säännöksiä ei ole noudatettu, ei jakautuminen voi olla veroneutraali järjestely.

Tutkielman kolmannessa luvussa käsiteltiin vastiketta, sen laatua ja merkitystä osana liiketoimintasiirtoa tai jakautumista. Vastikkeella todettiin olevan keskeinen merkitys jakautumisessa ja liiketoimintasiirroissa monesta syystä. Ensinnäkin luovutuksen verottoisuus pystyi toteutumaan vain silloin, kun liiketoimintasiirto tai jakautuminen toteutettiin EVL:n säännöksiä mukaisesti. Vastikkeen merkityksen katsottiin korostuvan myös EVL:n ja OYL:n eroavaisuuksien osalta. Erot lakien välillä koskivat vastikkeen laatua eli sitä mitä luovutetaan ja sitä voidaanko luovutus tehdä vastikkeetta. Lisäksi tulkintaeroja aiheutti myös omistusosuusien suhteellisuuden säilyminen. Vastikevaatimusten

todettiin olevan tiukemmat EVL:ssa kuin OYL:ssa. Kolmannessa luvussa saatiin vastattua tutkielman toiseen tutkimuskysymykseen vastikevaatimuksista osana veroneutraalia liiketoimintasiirtoa tai jakautumista. Luvussa todettiin, että veroneutraalin liiketoimintasiirron tai jakautumisen toteuttamiseksi EVL:n säännösten vastikevaatimukset tulee täytyä. Vastikevaatimusten veroneutraaliuden osalta EVL sai ensisijaisen painoarvon, vaikka OYL:n sääntelyä ei voida järjestelyissä ohittaa.

Tutkielman neljänteen lukuun mennessä ainoastaan viimeinen tutkimuskysymys oli vastaamatta. Tutkielman neljäs luku ei vastannut viimeiseen tutkimuskysymykseen, eikä se ollut luvun tarkoitus. Neljännellä luvulla oli keskeinen rooli koko tutkielman kannalta, sillä neljännessä luvussa käsiteltiin osakkeiden luovutusta, joka tutkielman rajauksien mukaan sinetöi vaiheittaisen transaktion toteuttamisen. Luvussa määriteltiin osakeluovutus käsitteenä sekä se, milloin osakeluovutusta voitiin pitää verovapaana luovutuksena. Osakeluovutuksen verokohtelun todettiin riippuvan luovutuksen kohteena olevan osakkeen omaisuuslajista. Kaikista omaisuuslajeista (Käyttö-, vaihto-, sijoitus-, rahoitus- ja muu omaisuus) ainoastaan käyttöomaisuusosakkeiden luovutus voitiin todeta olevan verovapaasti luovutettavissa. Luvussa käyttöomaisuusosakkeille löydettiin tiukat vaatimukset EVL 6 b §:stä, joiden kaikkien tuli täytyä verovapauden saavuttamiseksi. Luvussa todettiin, että nimenomaisesti käyttöomaisuusosakkeiden verovapaa kohtelu on iso syy, miksi yhtiöt voivat vilpillisesti toimiessaan yrittää saada osakkeet kuulumaan käyttöomaisuuteen osana osakkeiden luovutusta vaiheittaisessa transaktiossa. Vero-oikeudelle tyypillisesti myös käyttöomaisuusosakkeiden verotukselliseen kohteluun vaikuttaa merkittävästi oikeuskäytäntö. Tutkielmassa todettiin, että aikaisempi oikeuskäytäntö painotti yhtiöiden välistä hallinnollista ja toiminnallista yhteyttä käyttöomaisuuskysymyksissä, mutta vuoden 2024 oikeuskäytäntö muutti käyttöomaisuusosakkeiden oikeudellista tulkintaa siten, että jatkossa painoarvoa annettaisiin myös sille, kuinka käyttöomaisuusosakkeet edistävät osakkaana olevan yhtiön elinkeinotoimintaa.

Tutkielman viidennessä luvussa käsiteltiin ja esiteltiin vaiheittainen transaktio käsitteenä ja syitä toteuttaa yritysjärjestely monivaiheisena järjestelynä. Vaiheittainen transaktio

määriteltiin sellaisena toimenpideketjuna, joka koostuu useammasta yritysjärjestelystä ja jossa verovelvollinen voi vilpillisesti toimiessaan pyrkiä hyötymään vero-oikeuden pääsääntöisestä tulkintalinjasta, jossa verotuksellisia toimia arvioidaan itsenäisesti. Tämä tarkoittaa sitä, että jos jokin toimi koostuu useammasta kuin yhdestä verotuksellisesta kysymyksestä, ratkaistaan kukin kysymys itsenäisenä kokonaisuutena. Vaiheittaisen transaktion osalta todettiin, että verovelvollinen voi tavoitella haluamaansa lopputulosta jakamalla toteutettavan järjestelyn useampaan oikeustoimeen siinä tarkoituksessa, että niiden perusteella erikseen määrättävät veroseuraamukset ovat yhteisvaikutukseltaan edullisemmat kuin ne veroseuraamukset, joihin päädyttäisiin, jos järjestelyä tarkasteltaisiin yhtenä kokonaisuutena. Luvussa todettiin, että edellä kuvatut syyt edustavat verotuksellisia syitä toteuttaa vaiheittainen transaktio. Luvussa todettiin myös, että vaiheittaisen transaktion taustalta tulisi aina löytyä aitoja liiketaloudellisia syitä, jotta vaiheittaista transaktiota ei tulkittaisi tehdyksi veron kiertämiseksi tai veron välttämiseksi. Aitoja liiketaloudellisia syitä ovat tutkielman mukaan mm. yrityskoon kasvattaminen, myyntikuntoon saattaminen, synergiaedut, henkilöstön sitouttaminen, uusien osakkaiden saamisen varmistaminen, rahoitusjärjestelyt sekä sukupolvenvaihdostilanteet.

Edellä kuvattu pohjustus oli välttämätön, jotta vaiheittaisten transaktioiden normitulkinnaasta voitiin tehdä johtopäätöksiä. Tässä kohtaa myös veron kiertämisen tarkastelu EVL 52 h §:n ja VML 28 §:n avulla oli vaadittavaa, jotta hyväksyttävillä vaiheittaisilla transaktioille saatiin reunaehdoja. Luvussa annettiin paljon painoarvoa oikeuskäytännölle, sillä vaiheittaisen transaktion verotuksellinen oikeudentila muovautuu lähinnä oikeuskäytännön avulla. Vertaamalla keskenään normisääntelyn mukaisia vaiheittaisia transaktioita ja pelkästään liiketoimintasiirtoa/jakautumista koskevia tapauksia sellaisiin tapauksiin, joihin sovellettiin veron kiertosäännöksiä, voitiin todeta, että sekä vaiheittainen että yksittäinen transaktio todetaan suoritetuksi normisääntelyn mukaisesti, jos järjestelyihin ei liity vieraiden veroetujen tavoittelua ja järjestelyn taustalta löydetään vaivatta konkreettiset liiketaloudelliset perusteet. Vaiheittaisen transaktion osalta arvioinnin todettiin olevan kuitenkin kokonaisarviointia, mutta jos kaikki vaiheittaisen transaktion vaiheet täyttivät normisääntelyn tunnusmerkit eikä vieraita veroetuja voitu näyttää tavoitelleen

ensisijaisesti, voitiin järjestelyä pitää veroneutraalina normisääntelyn mukaisena järjestelyinä.

Kolmas tutkimuskysymys koski myös vastikkeen merkitystä osana veroneutraalia vaiheittaista transaktiota. Tutkielmassa esiintyvien oikeustapausten pohjalta voitiin todeta, että jos vaiheittaisen transaktion ensimmäisessä vaiheessa (liiketoimintasiirto/jakautuminen) annettu vastike täytti EVL:n asettamat vastike-edellytykset, voitiin vaiheittaisen transaktion toisessa vaiheessa eli osakkeiden luovutuksessa soveltaa EVL 6 b §:n säännöksiä käyttöomaisuuden luovutuksen verovapaudesta, jos osakkeet kuuluivat käyttöomaisuuteen.

6.2 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkielma rajattiin koskemaan pelkästään yhtiötasolla tapahtuvaa sääntelyä. Tarkastelun ulkopuolelle jäi täten osakastasoinen tarkastelu. Yritysjärjestelyillä on myös useita seurannaisvaikutuksia, joita ei tässä tutkielmassa tarkasteltu. Yritysjärjestelyillä on vaikutusta niin varainsiirtoverotukseen, arvonlisäverotukseen sekä tappioiden vähentämisoikeuteen. Lisäksi tutkielmassa keskityttiin tarkastelemaan vain kotimaisia liiketoimintasiirtoja ja jakautumisia sekä näiden jälkeen toteutettavia osakkeiden luovutuksia.

Edellä mainittujen rajausten perusteella tutkielmaa voisi laajentaa mahdollisessa väitöskirjavaiheessa moneen eri suuntaan. Yksi vaihtoehtoinen jatkotutkimusaihe voisi koskea rajat ylittäviä vaiheittaisia transaktioita. Toinen vaihtoehto olisi tutkia ja vertailla eri maiden oikeuskäytäntöä vaiheittaisten transaktioiden osalta. Kolmannessa tutkimusvaihtoehdossa aihetta voisi tutkia myös esimerkiksi osakevaihdon ja/tai sulautumisen osalta, sillä nyt yritysjärjestelyt rajattiin koskemaan vain liiketoimintasiirtoa ja jakautumista. Neljäs tutkimusvaihtoehto voisi käsitellä pelkästään jakautumista ja liiketoimintasiirtoa osana vaiheittaista transaktiota tai siihen voitaisiin liittää myös muita edellä mainittuja yritysjärjestelyjä siten, että yhtiötasoisien tarkastelun lisäksi aihetta tutkittaisiin myös osakastasolla.

Lähteet

- Aarnio, A. (2006). *Tulkinnan taito: ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta*. WSOY. Helsinki.
- HE 177/1995 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle yritysjärjestelyjä koskevien elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja eräiden muiden lakien säännösten muuttamisesta.
- HE 193/2005 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi tuloverolain ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta.
- HE 247/2006 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle eräitä yritysjärjestelyjä koskeviksi muutoksiksi verolainsäädäntöön.
- HE 176/2008 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sekä tuloverolain 45 §:n muuttamisesta.
- HE 257/2018 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain, tuloverolain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.
- Holkeri, K. & Kivelä, E-L. (2017). *Elinkeinoverolain osakevaihto- ja liiketoimintasiirtosäännösten päällekkäisistä soveltamisaloista*. Verotuslehti 1/2017. Edilex-toimitus. Haettu 6.4.2024 osoitteesta: <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/verotuslehti/17529.pdf>
- Honkamäki, T., Kujanpää, E. & Pennanen, M. (2018). *Yritysjärjestelyiden käsikirja: kirjanpito, verotus ja yhtiöoikeus* (2. uudistettu painos). Alma Talent Oy.
- Huikuri, H., Karsio, T., Koila, T. & Vartiainen, S. (2016). *Yritystoiminnan uudelleenjärjestely*. (4. uudistettu painos.). ST-Akatemia Oy.
- Husa, J., Mutanen, A. & Pohjolainen, T. (2008). *Kirjoitetaan juridiikkaa*. Talentum. Helsinki.
- Immonen, R. (2014). *"Vastike saa olla myös rahaa" – rahavastikkeen käyttöalue veroneutraalissa sulautumisessa ja jakautumisessa*. Teoksessa Nykänen, P., Urpilainen, M. & Vahtera, V. 2014. *Yritys, omistaja ja verotus – Juhlajulkaisu Seppo Penttilälle*. Edita Publishing Oy. Helsinki. Haettu 1.5.2024 osoitteesta: <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/kirjat/13479.pdf>

- Immonen, R. (2022). *Yritysjärjestelyt* (9. uudistettu painos.). Alma Talent Oy.
- Juusela, J. (2014). *Oikeustoimien uudelleenluokittelu verotuksessa*. Teoksessa Nykänen, P., Urpilainen, M. & Vahtera, V. 2014. *Yritys, omistaja ja verotus – Juhlajulkaisu Seppo Penttilälle*. Edita Publishing Oy. Helsinki. Haettu 7.9.2024 osoitteesta: <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/kirjat/13479.pdf>
- Järvenoja, M. (2010). *Osakevastike yritysjärjestelyissä*. Edilex-toimitus. Haettu 1.5.2024 osoitteesta <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/artikkelit/6783.pdf>
- Järvenoja, M. (2014a). Vastike yritysjärjestelyissä. Jatkuva haastedirektiivin, yhtiö- ja vero-oikeuden sääntelyiden yhteensovittamisessa. *Oikeustiede – Jurisprudentia XLVII*. Edilex-toimitus. Haettu 6.4.2024 osoitteesta: <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/oikeustiede/15504.pdf>
- Järvenoja, M. (14.4.2014b). Liiketoimintakokonaisuus yritysjärjestelyissä. Edilex-toimitus. Haettu 6.4.2024 osoitteesta: <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/artikkelit/13111.pdf>
- Järvenoja, M. (2015). Epävarmuuden hallinta verosuunnittelussa. *Oikeustiede – Jurisprudentia XLVIII*. Edilex-toimitus. Haettu 29.6.2024 osoitteesta: <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/oikeustiede/16724.pdf>
- Järvenoja, M. (2022). *Yritysjärjestelyiden verotus*. Kauppakamari.
- Kaunisto, S. (2022). *Veron kiertämisen tunnistaminen. Oikeuden väärinkäytön kieltäminen VML 28 §:n tulkinnassa*. Väitöskirja. Vaasan yliopisto. Haettu 7.9.2024 osoitteesta: <https://osuva.uwasa.fi/bitstream/handle/10024/14467/978-952-395-027-6.pdf?sequence=2&isAllowed=y>
- Kukkonen, M. (2007). *Yritysten luovutusvoittoverotuksen sudenkuopista*. Verotus-lehti. Edilex-toimitus. Haettu 6.4.2024 osoitteesta: <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/verotuslehti/10307.pdf>
- Kukkonen, M. & Walden, R. (2020). *Elinkeinoverolaki käytännössä*. Alma Talent Oy.
- Lahtinen, M. *Suunnattu osakeanti osakeyhtiössä – painava taloudellinen syy*. Helsingin seudun kauppakamari. Haettu 3.7.2024 osoitteesta: <https://www.etela-karjalan-kauppakamari.fi/wp-content/uploads/2016/04/Suunnattu-osakeanti-osake-yhti%C3%B6ss%C3%A4.pdf>

- Lönnblad, S. (2019). *Oikeuksien väärinkäytön kieltö ja veron kiertäminen*. Verotus-lehti 3/2019. Edilex-toimitus. Haettu 8.9.2024 osoitteesta: <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/verotuslehti/20091.pdf>
- Malmgrèn, M. & Myrsky, M. (2020). *Elinkeinotulon verotus* (5. uudistettu painos.). Alma Talent Oy.
- Mehtonen, P. (2001). *Liiketoimintasiirto tuloverotuksessa ja konsernirakenteen muok-
kaamisessa*. Edilex-toimitus. Haettu 29.6.2024 osoitteesta: <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/opinnaytetyot/36.pdf>
- Penttilä, S. (2011). *KVL 12/2009 Jakautuminen ja vastaanottavan yhtiön osakkeiden myynti*. Haettu 17.2.2024 osoitteesta: <https://tilisanomat.fi/nuijan-kopautukset/yritysverotus/kvl-122009-jakautuminen-ja-vastaanottavan-yhtion-osakkeiden-myynti>
- Penttilä, S. (2015). *Liiketoimintakokonaisuus liiketoimintasiirrossa ja osittaisjakautumisessa*. Haettu 17.2.2024 osoitteesta: <https://tilisanomat.fi/nuijan-kopautukset/yritysverotus/liiketoimintakokonaisuus-liiketoimintasiirrossa-ja-osittaisjakautumisessa>
- Penttilä, S. (2019). *Jakautuminen ja olosuhteiden muutos osakkeiden käyttöomaisuusluonnetta arvioitaessa – KHO 2019:129*. Edilex-toimitus. Haettu 17.2.2024 osoitteesta: <https://www.edilex.fi/artikkelit/20248>
- Penttilä, S. (2020). *Liiketoiminta-kokonaisuus osittaisjakautumisessa ja liiketoimintasiirrossa (KHO 2020 T 3837)*. Haettu 17.2.2024 osoitteesta: <https://tilisanomat.fi/nuijan-kopautukset/yritysverotus/liiketoiminta-kokonaisuus-osittaisjakautumisessa-ja-liiketoimintasiirrossa-kho-2020-t-3837>
- Penttilä, S. (2022). *Onko vastaanottavan yhtiön osakkeiden myynti jakautumisen jälkeen veron kiertämistä? (KHO 2022:79)*. Haettu 17.2.2024 osoitteesta: <https://tilisanomat.fi/nuijan-kopautukset/yritysverotus/onko-vastaanottavan-yhtion-osakkeiden-myynti-jakautumisen-jalkeen-veron-kiertamista-kho-202279>
- Suonio, H. & Koski, M. (2022). *PwC: Yrityskaupoissa ennätysvilkas alkuvuosi - sota, inflaatio ja korkotaso hiljentävät nyt tahtia*. Lehdistötiedote 22.9.2022. Haettu

17.2.2024 osoitteesta: <https://uutishuone.pwc.fi/pwc-yrityskaupoissa-ennatys-vilkas-alkuvuosi-sota-inflaatio-ja-korkotaso-hiljentavat-nyt-tahtia>

Tikka, Kari S. (1972). Veron minimoinnista. Helsinki: Förlagsbolaget Judex Kustannusyhtiö, 348 s. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen julkaisuja B-sarja N:o 165. ISBN 951-9037-03-9.

Tuori, K. (2013). Oikeusjärjestys ja oikeudelliset käytännöt. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisut. ISBN: 978-951-51-8263-0 (pdf). Haettu 29.6.2024 osoitteesta: <https://helda.helsinki.fi/ser-ver/api/core/bitstreams/9b64bbf5-3233-4da6-8447-cdc7adad0ba6/content>

VaVM 49/1995 vp. Valtiovarainvaliokunnan mietintö 49/1995 vp – HE 177/1995: Hallituksen esitys yritysjärjestelyjä koskevien elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja eräiden muiden lakien säännösten muuttamisesta.

VaVM 41/2005 vp. Valtiovarainvaliokunnan mietintö 41/2005 vp – HE 193/2005 vp: Hallituksen esitys laeiksi tuloverolain ja elinkeinotulon verottamisesta annetun lain muuttamisesta.

Verohallinto. (2023a). Yritysjärjestelyt ja verotus -jakautuminen. Annettu 15.8.2023. Diaarinumero VH/3512/00.01.00/2023.

Verohallinto. (2023b). Yritysjärjestelyt ja verotus -liiketoimintasiirto. Annettu 15.8.2023. Diaarinumero VH/3515/00.01.00/2023.

Verohallinto. (2024). Yhteisön käyttöomaisuusosakkeiden luovutusten verokohtelu. Annettu 12.7.2024. Diaarinumero VH/2668/00.01.00/2024.

Oikeustapausluettelo

Euroopan unionin tuomioistuin

EUT C-28/95 A. Leur-Bloem	s. 71
EUT C43/00 Andersen og Jensen ApS	s. 23–24
EUT C-110/99 Emsland-Stärke	s. 71–72
Yhdistetyt asiat EUT C-115/16, C-118/16, C-119/16 ja C-299/16	s. 72

Hallinto-oikeus

18.2.2015	Turun HAO 18.2.2015 T 15/0067/3	s. 64–65
-----------	---------------------------------	----------

Keskusverolautakunta

28.11.1996	KVL 311/1996	s. 20–21
17.8.1998	KVL 108/1998	s. 43–44
10.11.2004	KVL 77/2004	s. 33
25.2.2009	KVL 12/2009	s. 75–76
15.4.2009	KVL 25/2009	s. 38–39
5.10.2010	KVL 57/2011	s. 22
29.4.2016	KVL 22/2016	s. 22–23
9.1.2023	KVL 3/2023	s. 59

Korkein hallinto-oikeus

24.5.1971 taltio 2283	KHO 1971 II 541	s. 51
25.01.1999 taltio 119	KHO 1999:2	s. 74–75
17.11.1999 taltio 3101	KHO 1999:63	s. 74–75
17.01.2001 taltio 59	KHO:2001:3	s. 24
5.9.2008 taltio 2156	KHO 2008:65	s. 39–40
8.10.2008 taltio 2481	KHO 2008:73	s. 21–22
8.10.2008 taltio 2482	KHO 2008:74	s. 19–20
2.12.2009 taltio 2799	KHO 2009:98	s. 37
24.2.2010 taltio 324	KHO 2010:9	s. 18–19
7.9.2012 taltio 2350	KHO 2012:73	s. 52–53
7.9.2012 taltio 2352	KHO 2012:74	s. 53
14.03.2013 taltio 941	KHO 2013:44	s. 63 ja 69
23.10.2015 taltio 3009	KHO 2015:155	s. 21
23.10.2015 taltio 3010	KHO 2015:156	s. 62–63
24.10.2016 taltio 4434	KHO 2016:115	s. 78–79
22.03.2017 taltio 1328	KHO 2017:44	s. 51–52
10.05.2017 taltio 2227	KHO 2017:78	s. 72–73
21.03.2018 taltio 1298	KHO 2018:40	s. 77–78
14.10.2019 taltio 4743	KHO 2019:129	s. 59–60 ja 64
17.05.2021 taltio 345	KHO 2021:65	s. 73
30.06.2021 taltio 392	KHO 2021:93	s. 82–83
28.06.2022 taltio H2016	KHO 2022:79	s. 79–82
26.03.2024 taltio 757	KHO 2024:41	s. 54–55
26.03.2024 taltio 758	KHO 2024:42	s. 56–57
26.03.2024 taltio 759	KHO 2024:43	s. 58